

N126
- 21

Latvijas Satversmes Sapulzes stenogramas

10. burtniza - 13

1921.

Satversmes Sapulzes isdevums

Kraļjumā pee Ā. Gulbja, Rīgā,
Suworova eelā 14.

33

Patwijas
**Satweršmes Sapulzes
 stenogramas**

III. sērijas 24. sēhde 4. maijā 1921. gadā

(Atklahta plkst. 5.45 pēc pusdeenas).

Geslēktu ministra atbilde uz jautajumu par reprešjam pret arodneezistām beedribam. — Satišmes ministra atbilde uz jautajumu par dšelszejneeku ūreifa išbeigšanā laprašānās zēiā. — Rahrības rullā 163. un 176. panti pahrgrō-
 šišāna (šēdšamības šahrā pēnemta dīwōs lāšjūmōs). — Papildinājums pēe agrarā līfuma
 2. daļās (šēdšamības šahrā pēnemts dīwōs lāšjūmōs).

Prezidents J. Čakste: Satweršmes Sapulzes sēhde atklahta.

Deenas šahrībā turpināsees tā pati, kura jau agrā pāsludināta.

Uz Satweršmes Sapulzes gada šwehkeem ir eenahkūšči wehl šēfōšči apšweikumi: No Daugawpils aprinkā waldeš un aprinkā laukšaimneezības beedribas; no Rujenes walstis un šabeedrišeem darbineekeem; no Krašlawas meesta dōmes; no Wentspils organizāzijam un beedribam; no Leepajas garnisona; no Ludšas aprinkā waldeš; no Ulūšnes garnisona, Ulūšnes walstis šafes nodalās, Ulūšnes polizijas, Ulūšnes pasta un telegrafa šantora, Ulūšnes mešneezības, Ulūšnes zēetuma apšardšības, Ulūšnes ugunšdšē-
 šēju beedribas, Ulūšnes walstis eerednu kooperatiwa un Ulūšnes šawešīgās beedribas; Leepajas školotāju beedribas widus školū školotajeem un audšēkneem; no Rehšēknes šarantinas eeredneem un šalpotajeem; no Kuldigās školū jau-
 natneš, walstis un komunalām eestahdem, šabeedrišām organizāzijam un pilšoneem; no Šēkabmeesta pilšēhtas dōmes un Šēkabmeest: ugunšdšēšēju beedribas; no šēweešču palihdšības kōrpusa Pilšmūiščas pagasta nodalās; no Leepajas pilšēhtas galwas; no Walkas widus školās; no Zēšju garnisona; no Šēlgawas walstis un šabeedrišām eestahdem un pilšoneem; no Rīgās juhr-
 malas pilšēhtas eedšhwotajeem; no Rehšēknes šara aprinkā pahrwaldeš un šarawihreem.

Satweršmes Sapulzes ložēklis Antons Rubins ir išluhdšēes atwalina-
 jumū no 6. maija līhdš 1. jūnijam un winam prezidijš to ir dewiš. Šēbil-
 dumū naw nekahdu? Pēenemtš. Šad Satweršmes Sapulzes ložēklis Štalbe
 šašlīmšānās dehl telegrāfiški lūhdš pagarinat winam atwalinājumu wehl līhdš
 15. maijam. Šēbildumu naw, tā winu pagarina? Jā naw, tad pēenemtš.

Šad ir eefneegtš no šabineta līfūmprojēkštš, kūrš nododams atžēzīgai
 komištijai, t. i. pahrgrōšijumi pēe līfuma par komištiju šantoreem. Šhīs pro-
 jēkštš nododams tirdšneezības un ruhpneezības komištijai. Šēbildumu naw?
 Pēenemtš. Šad ir eenahzīs no šabineta lūhgums iššneegtš atpakaš rihšojumu
 par nodokli no naudas un naudas dokūmenteem, kuruš išweš, waj šuhta uz

ahrsemem. Šis likumprojekts atrodas komisijas rīžībā. Es lūgstu komisijas atsaucsmi. Finanšu un budžeta komisijas preekshatawja naw? Ispildišchana teef atlikta lihds nahkoschai sehdei.

Birmais deenas kahrtibas punkts buhs waldbibas atbildeš us eefneegteem jautajumeem. Wahrds eefschleetu ministra fungam.

Eefschleetu ministrs N. Bergs: Augstai šapulzei man nahkas dot atbildi us jautajumu, kurch nesen te eefneegts. Wina temats—represijas un špaidi, kuri it ka buhtu wehrsti pret arodneeziskam beedribam. Seescham, pehdejā laikā apzeetinati wairaki arodneezisko beedribu beedri un wina walšchu lozekli. Somehr es nemos apgalwot, ka pret arodneeziskam beedribam ka tahdam nekahdas represijas un nekahdi špaidi naw notikuschi; bet lai šcho apgalwojumu motiwetu, es atlauschos apstatit, ka stahw ar muhsu arodneeziskam beedribam un kas winās noteef. Augstai šapulzei, bes šchaubam, naw noslehpums, ka ap winām noteef sinama zihna: winās no ahreenes grib eeneft eefschā tahdas tendenzes, kuras pašchās šchiniš beedribās naw un kuras leelatais wina beedru wairums newehlas — tas ir komunisms, kuru te zenschas isaudset leelu. Tam naw neta kopeja ar arodneezisko beedribu ihsteem ufdewumeem, bet gan stahw šakarā ar gluschi ziteem zenteeneem, kuruš es zentischos te raksturot, pamatojoteš us jo plaschu literaturu, kura manā preekshā atrodas, Te, peemehram „Zihnas Beedra“ 3. numurs:

„Gatawojoteš us strahdneeku padomju waras atjaunoschanu Latwijā, Latwijas komunistu partijas ufdewumi ir: a) nostiprinat sawu nelegalo organizaciju, kura ir weenigā revoluzionaro strahdneeku masu waditaja, japeewelf partijas nelegalās organizācijas jauni beedri; b) eeaudset darba tautas plaschakās masās atšinu par ploletariata diktaturas neisbehgamibu, lai atweeglotu padomju eefahrtas atjaunoschanas laikā winās zihnu ar burščuasiņas waru; c) jaismanto proletariata apšinas iskopšchanai strahdneeku šchiras zihnas organizācijas u. z. legalās eefpehjamibas; d) jo šewiška wehriba japeegreesch legalām strahdneeku organizacijam un kustibai, zenschotees to dabut sem komunistiskās partijas wadibas un atsegi sozialdemokratu masineeku nodewigo politiku, wahjinat wina mahšloto eefpaidu masās; e) pretim Satwerimes Sapulzei jastahda strahdneeku padomju kongrešs, aishradot us burščuasiņas un masineeku negribu un nespehju isweft šabeedribu no tagadejā pošta stahwofta“.

Rā redsams, pilniga programa, kā rihkotees, un pilnigi atlahti wiši mehrki, kuruš stahda arodneeziskam beedribam. Tahlas manā preekshā atrodas „Zihnas Beedra“ Nr. 4, kurā atrodas tahda weeta:

„Jaunajām beedribam, t. i. arodu beedribam, sistematiski jasweesch laukā is sawa widus tas „wadonu“ — birokratu šlahnis, kas zaur un zauri ir šagistets no burščuasišteem eefstateem un naw špehšigs wadit proletarisko masu revoluzionaro zihnu. Jaunajām beedribam jaisdara sawu rindu tihriščhana“.

Tas muhsu arodneeziskās beedribās deesgan leelā mehrā notizis. Juhs sineet, ka agrafee darbineeki pa leelakai dalai isweesti laukā un wina weeta nahkuschi „labaki“. Šis raksts turpinajas tā:

„Jaunais laikmets,

t. i. tas, kas eestahfees pehz tam, kad arodneeziskās beedribas buhs galigi nofluwušchas šweščā warā,

dos atšimuschai arodneeziskai kustibai jaunu proletarisku wadonu paaudsi. Bet to paredsedama burščuasiņa nesnausch. Zaur saweem wezeem ustizigem kalpeem, zaur wezeem arodneeziskās kustibas wadoneem ta luhsto atkal arodbeedribas šaistit“.

Tā tad nepahrprotams karsch pret tagadejo arodneezisko kustibu. Tahlas „Zihnas Beedra“ Nr. 5, kurā starp zitu šchahda šihmiga weeta:

„Muhşu usdewums ir zaur ilgu un zeeschi-neatlaidigu darbu radit wispirms şchais beedribas plasşas komunistiskas şchuhniņas un tad ar wiau palihdşibu wirsit ari paşčas beedribas us zitu zetu“.

Tâ tad nodoms, kurfş fšaidribas finâ neatstahj wairaf neko fo wehletees. Tahlaş Latwijas komunistiskās partijas 19. konferenzes protokols, kurâ atrodas sewiškka nodala par arodneezjškām beedribam. Tas išteizās şchahdâ fahrtâ:

„Komunistiskās masu kustības organizēšanas nolūkā nepeteek ar weenfahrschu „peederibu“ pee strahdneeku beedribam. Partijas beedru usdewums nemt tur wisaktiwako dalibu wişā beedribu dşihwē, eeguhstot noteizoscho eespaidu winās un wadot tās komunistiskā garā. Sewiškka wehriba japeegreesch beedribu dşihwē un şinujumos eeplušstoscho ekonomisko un politisko konfliktu usweišchanai, lai tos waretu işmantot komunistiskās partijas organizajija, tā ari paşchu beedribu işmantoschanai wişpahrejeem usdewumeem“.

Tahlaş „Spartafa“ numurâ no 13. janwara 1920. starp zitu teiktš:

„Beedri pamudinami nemt aktiwu dalibu arodneezjškās beedribās, eenesot tur şķiriu zihņas garu masineeku perinato kompromişu weetâ. Organizēšanas darbi şchāi laikâ wehl naw glufchi notahrtoti“.

Tas bija pehrnâ janwari. Tagad şchāi finâ, bes şchaubam, leelafi panahkumi. Uş to norahda „Komunistš“ no 3. aprila şch. g., tâ tad beesgan şwaigš numurš:

„Sineet, lungi, drihs no miljonu strahdneeku kruhtim, to miljonu, kuri eeet arodbeedribās un kuruş juhs gribeet representet, weenâ balsi ştanš: Nost dşelstenos nodewejuş! Nost strahdneeku starptautiskās apweenibas eenaidneekuş! Lai dşihwo komunistiskā internacionale!“

Sewiškki şihmiga şchahda weeta iş „Kreewijas Zihņas“ no Stutşķkas referata „par momentu“:

„Tagad proletariskā rewoluzija nonahkuş noteiktâ stahwolli, tad winai jaet usbrukumā. Ja apşkatam tagadejo rewoluzionaro situaziju, jafaka, ka pirmāis pojms strahdneeku galwās nogatawojees. Japahreet us nahkoscho stahdiju — japahreet usbrukumā“.

„Komunistš“ no 2. februara şch. g. şatur sewiškku nodalu par arodbeedribam un proletarisko rewoluziju, kura şatur Lenina tefes par arodbeedribam kâ proletariata diktaturas un komunisma atbalstu. Şche laşamš:

„Tahlaş şchi tefe işwirsa sekoschuş arodbeedribu usdewumuş: 1) katram atsewişķkam arodu beedribu lozeklim ir jatop par apşnigu un aktiwu şawas arodbeedribas beedri; 2) arodbeedribam ir jaapkalso wişpuşgi darbļauschu masu iðdeenişķlas praşibas, apgaismojot wişu no muhşu partijas programas weedokā un pamafam pazekot winuş no bespartejiskuma uş komunizmu; 3) arodbeedribas ir ari proletarisko masu waditaji praktiskā laukâ, t. i. pee muhşu şaimneezibas praktiskās reorganizajijas un pahrweidoşšanas uş komunistiķkeem pamateem; 4) komunistam arodbeedribās ir jaeguhst atşiļşchana un autoritate tikai weenigi ar şawu iðdeenişķto un ilgtoşcho darbu paşchā arodbeedribā, lai pehz tam paşčas mafas wiau işbihditu atbildigā wadonu darbā; 5) to muhşu puşmilşona beedru darbš, kuri atrodas arodbeedribās, ir tas, lai zaur ilgu, pazeetigu un neatlaidigu audşinasšanas darbu, şawu personigo peemehru, organizatoriskām spehjam. şaimneezjško şaprata un puhlešanas par darbļauschu masu materielo un garigo intereschu apmeerinaschanu pilnigi dabutu muhşu partijas puşē tos bespartejiskos strahdneekuş, kuri azumirkli arodbeedribā ir pahrswarā. Tahdi iħsumā pehz b. Lenina buhtu arodbeedribu kâ komunisma şkolas usdewumi“.

Wehl eš ņueegşchu tikai weenu işrakstu par Latwijas komunistiskās partijas Rigas pilşehtas konferenzi, kurfş ştan tâ:

„Arodbeedribam Latwijā jateek idejiski waditām no rewoluzionarā proletariata zihņas waditajas — Latwijas komunistiskās partijas, tām jaaudşina un

jagatawo strahdneeku schkira winas revoluzionareem usdewumeem. Bet tas eespehjangs weenigi tad, ja partijas beedri jo aktiwi peedalas arodbeedribu dshiwê, kamdehl katra beedra peenahkums nemt wisdshiwawo dalibu sawas darba nojares arodbeedribâ.

Beedru darbiba! arodbeedribâ jateef zaur wisus beedrus eetweroscho, ilegalo, komunistischo frakziju noorganisetai un zeeschi saistitai ar partiju zaur arodbeedribu komitejas frakziju zentru, kuru wada Rigas komiteja; zentra lehmumeem padotas wisas frakzijas un to lozekki.

Frakzijam nekawejoschi jareagê us wiseem sinamâ organisazijâ waj ruhpeezibas nosarê iwwirsiteem degoscheem jautajumeem un konslikteem, saskana ar komunistisfas partijas prinziipeem un taktiku."

Es augsto sapulzi neapgruhtinaschu ar wairaku isfrakstu nolafishchanu. Man leekas, weena leeta katra sinâ ir skaidra: ir doti pilnigi autoritatiwi, pilnigi pawehloschi norahdjumi par to, ka arodneezisfas beedribas ir jaenem un jaismanto komunistisheem noluhkeem. Ir janodibina katra arodneezisfa beedribâ sawa schuhnina, jarihkojas pehz direktiwam, kuras nahf no weena zentra un ktras arodneezischo beedribu ikdeenischkais darbs ir jaisleeto weenam mehrkim — komunistu partijas galigai uswarai, schis partijas apafalatgreeschanai sche pee mums. Programa un mehrkis ir skaidri.

Waretu tikai zeltees jautajums, waj schi programa ir ispidbita, waj tai bijuschas kahdas sekas? Bet ari par to war buht mas schaubu, jo ta sawzamo „kreiso bespartejischo“ eespaids arodneezisfas beedribas ar katra deenu ir peenehmees un ir nowedis pee ta, ka daubjas arodneezisfas beedribas ir nonahkufchas sem komunistischo schuhnianu eespaida. Minesim tikai kooperatoru beedribu „Produktis“, par kuru juhs paschi sawa ofizialâ awisê leezineet, ta schi beedriba ir nonahkufi us nezeleem sem swefchu lauschu eespaida. Minesim tikai arodneezischo beedribu zentralbiroju, par to juhs paschi sawa partijas awisê schehlojatees, ka pilnigi saskana ar programu, kuru es sche tehloju, ka juhsu paschu beedri ir isweesti laulâ. (Balsis pa kreisi: „Sit traki naw!“) Bet til traki schehlojas juhsu paschu organs. Ja juhs tagad esheet apdomajuschees, ja jums palizis weeglat ap sirdi pehz teem fokeem, kuras es spehru, tad to es nestinu, bet toreis juhs wismas ta schehlojatees. (Balsis pa kreisi: „Pateizamees!“) Es juhsu pateizibu nemaf negaidu. Tapat es jums atgahdinaschu par „Kulturaw Balsi“, kura ari pilnigi pahrnemta no to beedreem, kuru mehrkus es sche attehloju. Ta tad ir nepahrprotams tas, ka panahkumi schis programaw ispidbischchanai ir un mums tikai war zeltees jautajums, waj laut eet pa scho zelu? Utbildi us to pilnigi noteikti ir dewis Dermana kungs, kuru pehz wina pehdejâs runas Esplanades laukumâ es skaitu par tahdu, kas nestahw tahlu no komunisteem. Dermana kungs skaidri pateiza, ka buhtu jalegalise komunistu partija ar wiseem winas zenteeneem. Man jaatsihstas, ka weenu laiku ari es nebiju tahlu no domam par komunistu legalisefchanu. Seescham, deefgan wilinoschi ir nostahtees us tahda stahwolka, ka lai ir brihwa fazensiba starp wisam partijam un gan jau muhsu tautas weseligais prahtis tiks galâ ar gisti, kuru winai grib eepotet. Waretu atlaut brihwu fazensibu un brihwu idejisfu fazenschanos tani gadjumâ, ja mehsh atrastos normalos apstahklos. Un pat muhsu apstahklos to waretu peelaut, ja ta buhtu tikai idejisfa zihna, ja ta buhtu tikai eescheja zihna muhsu aroda beedribas un muhsu walshs robeschâs. Tad es nefautretos peelaut brihwu spehku samehru ari schai sinâ. Bet sche mums ir darishana ar zenteeneem, kuru newis dabisfi attihstiti un eeweesufshees arodu beedribas, bet ar zenteeneem, kuras eeweda mahksligi no ahreenes. Ka tas ir ta, par to, mums newar

buh't ne masako s'chaubu. Us to aifrahda ta programa, furu es jums luhkoju attehlot ar israfsteem no komunistikfâs partijâs isdewumeem. Tas naw wirseens, kas pee mums dabiski attihstijees, bet winsch ir mahfsligi eenesis no ahreenes. Preefsch schis zihnas lihdselki ir loti leeli un s'chee leelee lihdselki nahf no ahreenes. Minefchu tikai weenu faktu, ka kahdas strahdneeku beedribas seifâ atraftas wehribas, kuras sneedsas pee 5 miljoneem. Bes s'chaubam s'chee lihdselki naw salafiti no strahdneeku grascheem, to wini buhtu warejuschi famest sawâ beedribâ. Es waretu peekriisi brihwai spehlu zihnai, ja waretu paredset, ka wina brihwi norisinaafees. Bet juhs sineet, ta tās teefmes, kuras tagad luhko iswest arodu beedribâs, neiheet us wairakuma gribas iswefchanu. Romunistu organisazijâs walda newis wairakums, bet minoritate. Ja meh's lautu kahdai komunistu schuhninai brihwi darbotees, tad tās nosihmetu, laut darbotees tai dalai, kura nenodarbojas ne ar kahdu arodu darbu, bet totees jo aktiwaka war buht arodneeku beedribâ dabudama pabalsiu no ahreenes. Ja to peelautu, tad tās nosihmetu nospeest pee malas ihstos strahdneekus, kuri pamafam no arodu beedribas iffustu. Us to nowestu brihwâ zihna. Tapehz meh's newaram weenaldsigi nostatitees s'chai zihnâ. Wina naw peelaischama muhsu walfis labâ un ari ne arodu beedribu labâ. War noschehlot, ka fitot komunistikfo kustibu, fer arodneezištâs beedribas. Bet tas peerahda tikai to, zil leelâ mehrâ arodneezištâ kustibâ jau ir paspehjuji eejauktees komunistikfâ kustiba. Ja tahdâ kahrtâ ir itin tâ represijâs kehrukschâs arodbeedribas, ja daschâ arodu beedribâ ir kerti winas waldes lozekli, tad ta ir s'ihme, zil tahlu arodneezištâ kustibâ eemaisita komunistikfa kustiba, un peerahda, zil bihstamos apmehros schis wirseens apnehmis arodneezištâs beedribas.

Nefahdâ sinâ newar usstatit, ka siteeni, kuri ir kehrukschi arodu beedribas, ir represijâs, kas stahwetu sakarâ ar streika kustibu. Streika kustibas preefsch-galâ stahweja dselznelneeki un ja nu buhtu bijuschas represijâs, tad teem jadomâ, ka tās buhtu wehrtas pret winu beedribam. Surpreitm no wineem ir apzeetinatas tikai 3 perfonas, no kurâm weena atswabinata. Tâ tad te nefahdas represijâs ne pret streiku, ne pret arodu beedribam naw notikuschas. Ir zeetuschas tikai tās arodu beedribas, kur wiswairaf ir bijusi eeperinajusees komunistikfâ kustiba. Nopeetnai arodneeku kustibai tas newar faitet, wina war tikai preezatees, ka wina ir atpestijusees no ta, kas tai draudeja. Represijâs pret streiku ir fantafija. Ir gan apzeetinati streika rihtotaji tahdos gadijumos, kur wini aktiwi naw laiduschis strahdat teem, kuri wehlejâs strahdat. Bet es domaju, ka jau paslahw streika brihwiba, tad wajag pastahwet ari darba brihwibai un walidiba nebuhtu stahwejusfi sawu isdewumu augstumos, ja wina to nebuhtu nodroschinajusi. Apgalwojums par represijam pret streiku weenfahrschi ir wajadsigs streika waditajeem un tapehz isdomats no wineem, lai ar to waretu isslaidrot streika neisdoschanos. Dselznelneeku streiks bija no fehtas laufs, winam nebija pamata, winsch sabruka patš jewi. Un nu luhf jaisdomâ apgalwojums par represijam, furu dehl streiks newareja isdotees. Schis streiks naw jafaisa ar arodneezištâm beedribam. Winsch ar tām naw stahwejis sakarâ, bet ir stahwejis sakarâ ar teem, kas stahw aif muguras arodneezištâm beedribam un tās ismanto saweem noluhkeem. Wini to mehginâs ari turpmaf. Jau schodeen jums waru teikt, ka pehz neilga laifa buhs atkal jauns losungs, kursch atkal isnahls it tâ no arodneezištâm beedribam, bet pateesibâ no tām organisazijam, kas stahw winâm aif muguras.

Tas buhs generalstreits aif politiskeem eemesleem. Tas teef tagad jau sagatawots un drihfi tits usstahdits. Mans padoms buhtu arodneeziškam beedribam ar teem losungeem nefaisitees, bet atratitees noft. Arodneeziškās beedribās nedrihft buht tahdi mehrki, kuri eet pret muhsu walsti. Uf juhsu jautajumu es gribu atbildet ar pretjautajumu: waj juhs wehlatees eet pret komunismu ar waldbibu jeb waj pret waldbibu ar komunismu? Tas ir jautajums, kursch jaišchir muhsu arodneeziškam beedribam.

Presidents J. Tschakste: Ir eenahzis preefchlikums ar 30 parafsteem peelaist debates. Sastana ar 97. pantu sahrtibas rulli debates teef atflahsas. Wahrds Rudewizam.

U. Rudewizs (sozialdemokrats): Se eefschleetu ministra funks, ta tas bija sagaidams, loti gari un plaschi usfawejas pee komunistiskās kustibas. Winsch nehma un ziteja daschadus komunistiskus isdewumus, kur bija teifts par to, ka komunistiskai partijai jazihnas dehl sawas waras un eespaida uf masam, un nahza pee ta slehdseena, ka schi zihna pateescham arodneeziškās beedribās efot westa un tapehz, ja mehš, jautajuma eesneedseji, gribot eet zihnā pret komunisteem, tad jaet kopā ar waldbibu un ja eet pret waldbibu, tad laifam kopā ar komunisteem. Man schheet, ka ta filosofija naw dsihwē peemehrota un norahdischu tikai uf zitām walstim. Komunisms tā kustiba, ne dabiska kustiba, bet fabeedriska kustiba, parahdas ne tikai Latwijā ween un tos zitatus, kurus te ministra funks peeweda no „Zihnas“, „Komunista“ u. t. t. es domaju, ka nebuhtu nefahda nelaime, ja schee raksti nebuhtu jaraksta slepeni, bet lai wini buhtu parahdijuschees legali — tad ta leeta nebuhtu tik bihstama. Ra tas tā ir, to peerahda notikumī zitās walstīs. Nemšim Wahziju. Newar teift, ka Wahzija atrodas normalos apstahklos: Wahzija atrodas loti nenormalos apstahklos. Bes schaubam, Latwijā ari atrodas loti nenormalos apstahklos. Wahzijā komunistiskā kustiba ir legala. Tas nenosihmē to, ja kahda partija darbojas legali, ka tad winai wišs ir atlauts; war jau buht darbi, kuri ir nelikumīgi un kuri ir likumīgi. Tapehz mehš nostahjamees uf ta redses stahwolka: fodit toš, kuri ir wainīgi, kuri ir pahrfahpuschi likumus, bet nesodit toš, kuru wainu aif sinameem filosofiskeem motiweem war aif mateem peewilft klahst un pret, kureem naw nefahdu konkretu apwainojumu. No Berga kunga atbildes es redsu, ka winam pret teem irahdneefkeem nefahdu konkretu apwainojumu naw. Nestatotees uf to, ka komunistiskā partija raksta un lemj, tas nenosihmē, ka tee, kurus juhs eseet o.restejuschi, ka tee buhtu wainīgi un ka tee kahdu noseegumu buhtu isdarijuschi. Ja tas tā buhtu bijis, tad jau labak buhtu bijis nahkt un teefchi teift, ka tee un tee ir io un to darijuschi; wineem ir tahdi un tahdi apwainojumi un tahdi un tahdi peerahdijumi. To ministra funks nefazija. Winsch domā, ka ar to jau schheet peerahdits, ka taisni tee noseegumi padariti arodneeziškās beedribās, ka winus nolemts isdarit ahpus schim arodneeziškām beedribam. Ja buhtu jarunā wispahri par to, kā mehš statisimees uf komunistisko kustibu, tad tatrā sinā, nestatotees uf domu starpibu, kura pastahw starp komunisteem un sozialdemokrateem, mehš tomehr newaram peeweenotees un nostahtees uf eefschleetu ministra redses stahwolka. Mehš gribetu eeteift nemt peemehru labaki no Wahzijas, kur komunisteem atlauts legali darbotees un kur komunistiskā kustiba gahjusti zitadā wirseenā nefā Latwijā. Wahzijā sawā laifā komunistiskā kustiba bij stipra un wina darbojas legali. Bet tad, kad komunistu partija isgahja uf atflahsteem putfcheem un gribeja gahst pastah-

woscho eefahrtu, tad walstis wara ustahjäs pret wineem un sodija pehz teem lifumeem, kahdi Wahzija pastahw. Es negribu fazit, ka pret strahdneekem netika leetoti waras lihdselli un negribu to idealiset, bet grihu norahdit us to, ka tur us legaleem pamateem zihnotees ta pati komunistiska kustiba, no kuras te baidas, ir pilnigi bankrotejusi ar sawu pehdeja laika fazelschanos. Turpretim pee mums Latwija, pehz tam, kad komunistiskais reshims bij isbeidsees, ir notizis taifni otradi. Neflatotees us to, ka komunisti speestin speesti un noseedsibas pasihmes mekletas pee wiseem strahdneekem, neflatotees us wifu to, pee mums komunistiska kustiba, ka konstateja ministra kungs, ir peeaugsti. Man schteet, ka janahf pee flehdseena, ka ja us preekschu ta zihnissees pret komunistisko kustibu, tad lihds ar to audsinaseet paschu komunismu. Kas atteezas us sozialdemokrateem, tad mums juhfu palihdsibas newajaga. Par kahdu dabisko kustibu arodneeziftas beedribas, kas wina tahda ir, to no eefschleetu ministra kuuga mehš nedabujam dsirdet. Mehš tikai dabujam dsirdet to, ka arodneeziftas beedribas propagandet komunismu ir noseegums. Ka streiks ir noseegums, to mehš dsirdejäm kahdreis no fatiksmes ministra Rurschinska kuuga. Pastahw wina rihkojums, un es nefaprotu, ka eefschleetu ministrs to bij aismirsis un konstateja, ka par streiku neweens netiks sodits. Pastahw rihkojums un draude sodit toš, kuri ir nehmuschi dalibu streika. Un ja tee draudi naw tuffschi draudi — un man schteet, tee newar buht tuffschi draudi, jo newena waldiba newar nahft ar tuffscheem draudeem —, ja tee draudi pamatoti, tad janahf ari teem sodeem un jafauz pee atbildibas wift tee, kas nehmuschi dalibu pee streika. Sche turpretim konstateja, ka par streiku neweena nefoda. Jhsteniba ir ta, ka par streikeem sode un represijas isleeto. Bet waj tad mehš to nesinam? Wehlat eefschleetu ministrs us to atfauzas, teifdams, ka ir Latwija streika brihwiba un wajag buht tapat ari darba brihwiba. Tahdas mums naw, jo ja nem strahdneekus no dsihwofleem un leef us maschinam, toš terorisejot, to newar faukt par streika brihwibu. Bet par to sawa laika jau tika runats. Bet sche mehš nedsirdejäm teefchas atbildes us muhsu jautajumu. Mehš sawu jautajumu beidsam ar to: ko waldiba domä darit, lai atswabinatu wifus toš, pret kureem naw nekahdu apwainojumu. Un sem teem apwainojumeem buhtu jafaprot tahdi, par kureem teefas zela war zelt tahdu suhdsibu. Sagad mehš dsirdejäm, faut gan eefschleetu ministrs to nefazija, ka mafakais data no teem arodneekem nolemta issuhtifchanai us Padomju Kreewiju. Par to issuhtifchanu jau sawa laika bija runa. Mehš ustahjamees pret winu. Tas ir tas administratiwais spaidu lihdsellis, kursch tika leetots kreewu laika pret wiseem strahdneeku kustibas dalibneekem, kureem nefa newareja peerahdit. Uri schini gadijumä janahf pee flehdseena, ka arodneekem naw konstatedi nekahdi peerahdijumi un tapehz winus grib issuhtit us Padomju Kreewiju. Bes tam muhsu jautajumä gahja runa ne tikai par to, ka ir laudis aresteti, bet gahja runa par to, ka kafara ar streiku ir aisleegis fapulzetees. Tä Leepaja arodneekem noleegtas fapulzes. Tad es domaju, ka arodneezifta kustiba, fapulze pati par sewi, naw komunistiska kustiba. Jo mums naw nefas sinams par to, waj tur buhtu komunisms ispaudees, waj tur buhtu ispaudees arodneezifms. Wilnigi nepamatots ir apgalwojums, ka represijas naw stahwejuschas kafara ar arodneezifko kustibu, kafara ar fainneezifko streiku. Eefschleetu ministrs zenschas apgalwot, ka nedrihft ustahtees par politisku streiku, nedrihft ustahtees par fainneezifku streiku, ja tur eefschä manams komunisms.

Var to draud fods, un ja ne fods no eefschleetu ministra, tad no kahda zita ministra. Ja to tad galu galā drihft, un ko tad strahdneežibai Latwiā pateesibā ir brihw darit? Zita runats par to, ka kustiba ir mahftligi no ahreenes eenesta. Ja tahdu mehraulku peeliftu, tad to pašču waretu fazit neween par arodneežiftām beedribam, bet to pašču waretu fazit ari par tām dseltenām beedribam, kuras teef organisetas blakus arodneežiftām beedribam. Peemehram, starp dselzelneekeem tahda beedriba teef dibinata un tur tāpat mahftligi teef peewillfti dselzelneeķi un ja ar schahdu mehraulku grib mehrit, tad no schi redses stahwolka ir jafaka, ka ari tas ir mahftligi un tas ir mahftligi un tas ir noseegums. Ja strahdneeķi zenschas peh3 algas paaugstinajuma, tad wineem puhlas eefskaidrot, ka tās algas wineem newajagot un wineem newarot til dauds maksat. Tā tad sche tāpat mahftligs eegalwojumš. Kamehr mehš sche kawejamees pee schis filosofijas, kurā nefa neatrodan, beidsot zelas jautajums, ko noseeguſchees tee strahdneeķi, kuri aresteti peh3 manām domam kafarā ar arodneežiftu kustibu. Ja wini buhtu ko noseeguſchees, tad winus wajadsetu fodit par noseegumeem, bet newajadsetu fodit par aisdomam, ka kaut kahds waj kaut kas ir rakstis „Zihnā“, „Komunistā“, waj „Zihnas Beedri“. Tad weens no teem fakteem, ja nemaldos, par kahdas naudas sumas atraſchanu, par kuru eefschleetu ministrš apgalwoja, ka luhf, redseet sche ir skaidrs peerahdijums, ka schi ir komunistu naudas suma. Schi naudas suma, zil man sinams, ir atrasta kahdā seifā tahdā pašā leelumā, tad man schkeet, un mums ir sinas, ka tās naw komunistu naudas sumas, bet ta ir zita naudas suma, no Amerikas strahdneekeem suhtita newis komunistiſkeem mehrkeem, bet kahdai ebreju palihdsibas komitejai. Es gribetu ar to teikt, ka eefschleetu ministrš azimredstot par komunisteem apsegele ari to, kas naw nemas no wina puſes pahrbaudits. Wehl schodeen atrodas aresteti beedri, kuri stahw muhsu partijā un tā tad nebuht naw komunisti. Tad tahlak mehš ſawā jautajumā kwalifizejam schoš arestus kā repreſijas pret strahdneeķu kustibu un schini gadijumā pret arodu kustibu. Ja schi strahdneeķu kustiba naw nelas fastindis un nefas tahds, kuru mehš waretum eedomatees kā peedeħkli pee tagadejās waldoschās partijas, pee tagadejās waldibas politikas, tad tur bes schaubam war buht daschadi wirseeni: komunisti, sozialdemokrati, un ziti; ſindikaliſms, kahds parasti pastahw wiſas strahdneeķu kustibās, bet kura kustiba ne pee weenas waldibas neiffauz ne uſtraukumu ne iſbrihneſchanos un tahda kustiba drihft buht. Ir daschadi zihnas lihdselki ar to.

Pa to laiku, kamehr muhsu jautajums tika eefneegts un uš kuru teefcha atbilde wehl naw dota, bet ir mehginats aplinkus zela paeet tam garam, ir jauni repreſijas ſoli ſperti pret strahdneeķu kustibu un schini gadijumā kafarā ar 1. maija ſwineschanu. Man ir par to materiali. Tā, peemehram, no oſtas strahdneekeem ir arestets kahds Broscha, Amolini u. z. Pee wineem nefas naw atraſts un kahds buhs winu liktenis, to pagaidam nesinam. Tapat ir schee aresti notikufchi nakti uš 1. maiju. Aresteti weenfahrfchi strahdneeķi-arodneeki 30. aprila nakti. Te, peemehram, weſela rinda: Jahnis Rose, Alberts Freibergs, Andersons Karlis, Strahkis Karlis, Miteneeks, Diſchais Karlis u. t. t. Ir uſſkaititas kahdas 9 perſonas. Scho aresteto ſewinas bij eeradufchās sozialdemokratu strahdneeķu partijas birojā, raudaja un ſuhdsjās par to, ka winu wihri ir aresteti, pee kam winas neapſinas nekahdu noseegumu, ko tee buhtu darijuſchi; tāpat ari nekahdā komunistiſkā

kustibâ wini naw nehmušchi dalibu. Sinams, eefschleetu ministrs waretu ari schim ſeewinam netizet; bet es esmu pahrleezinats, ka ſchee aresti stahw ſakarâ ar 1. maija ſwinibam. Tad ir wehl weſela rindu areſtu, furi iſdariti maija gaſheenâ, fur pazelti plafati. Tâ, ſtarp zitu, areſtets kaſhds Raſparſons, kaſhds Sarinſch u. z. Areſti noteet ſakarâ ar ſatru ſtrahdneeku kuſtibas poſmu. Tâ, kad kaſhtâs ekonomiſtâis ſtreiks, nahza repreſijas pret arodu beedribu darbineekeem; tagad, kad bija maija demonſtrazijas, atkal teet areſteti ſtrahdneeki, furi nem aktiwaku dalibu arodneeziſkâs beedribâs, waj kaſhdâ zitâ ſtrahdneeku organiſazijâ. Man ſchheet, newar zitu ſlehdſeenu taiſit, ka ſchee areſti buhš repreſija pret 1. maija demonſtrazijam. Bet ta taſſchu ir atlauta un atlaujâ netika teiktis, ka ſchais demonſtrazijâs war peedalitees tika ſozialdemokratiſki domajoſchi, waj walſtiſki domajoſchi, un ka komuniſtiſki domajoſchee newar peedalitees. Tas taſſchu naw teiktis un to juhš ari newareet preeſſchâ rakſtit, ka komuniſtiſki domajoſchi nedrihtſt maija demonſtrazijâs peedalitees. Labi, es peelaiſchu, ka Latwijâ ir komuniſtiſki domajoſchi ſtrahdneeki — un winu pat ir deefgan dauds —, bet tas nenofiſhmê, ka waldbai ir pret wineem tika weens lihdselkis: dabuht aplinkus ſinat, ka wini komuniſtiſki domâ un tad ar wiſeem repreſiweem lihdselkeem mahktees wirſu par to, ka wini komuniſtiſki domâ. Mehš domajam, ka komuniſmu iſnihdet waretu tika tad, ja ſtrahdneeku kuſtibai dotu legalus apſtahtkus. Ja 1. maija demonſtrazijâs teet ſarihtotas, tad tas ir weenas legalas kuſtibas panahmeens, kaſhdu ſtrahdneeki wiſâs ſemês leeto un ſchini gadijumâ neweenu ſtrahdneeku areſtet newajadſeja. Ja jums ir peerahdijumi pret atſewiſchkeem indiwiideem, tad juhš waret winus areſtet un teſas zelâ ſodit. Bet ja juhš to areſtu iſdareet teeſchi ſakarâ ar 1. maija demonſtrazijam, tad ſchini gadijumâ ſchis repreſijas wehrſchas pret ſtrahdneeku kuſtibu, furu juhš prinzipâ itkâ nenoleedſeet. Strahdneekos juhš waret radit tika weenu eeſpaidu, ka juhš areſtejeet wiſus aktiwakos ſtrahdneeku darbineekus. Warbuht, ka weens ôtrs no teem ir komuniſts, bet juhš winus neeſet areſtejuſchi pee noſeedſigeem darbeem, bet pee arodneeziſkeem un ziteem ſtrahdneeku kuſtibas panahmeeneem.

Sanemot kopâ wiſu to, ko mehš minejam ſawâ jautajumâ, tâs ir repreſijas pret ſtrahdneeku kuſtibu wiſos winas weidos. Pehz tam repreſijas turpinajuſchâs. Schi atbilde uſ muhſu jautajumu noſthmê tika to, ka eefſchleetu ministra kungs teeſchu atbildi uſ jautajumu par repreſijam dot negrib, bet weentahrſchi paſino teeſchi waj aplinkus zelâ, ka tâs repreſijas turpinafees un ka wiſi ſtrahdneeki, furi domâs par ſtreiku, domâs par ſtrahdneeku diktaturu, padomem, par arodneeziſkam beedribam, par plaſchu maſu kuſtibu, tiks Latwijâ areſteti u. t. t. Tâ war domat un ir domajuſchi daſchi waldbas wihri, bet lai tad wini ir konſekwenti un eet wehl ſoli tahtak, jo ſatrs ſozialiſts, ſatrs ſtrahdneeks, kurſch ſozialâ kuſtibâ dalibu nem, domâ par ſozialiſmu un ſozialiſms ir tagadejâs eefahrtaſ pahrweidoſchana. Ja ſtarp ſtrahdneeku atſewiſchkam dalam paſtahw domu ſtarpiba, tad eſeet logiſti, lai nowehrſtu wiſu to propagandu, nemeet aiſ krahgas wiſus ſtrahdneekus. Tad jums buhš eemeflſ tâ motiwet, kâ juhš ſchodeen motiwejeet, bet motiwet ar to, ka repreſijas naw wehrſtas pret ſtrahdneekeem, furi nem aktiwu dalibu ſtrahdneeku kuſtibâ, tas ir nelogiſti. Reiſ juhš ar filoſoftiju gribeet naht, un ſche par to plaſchi runat, bet ja juhš newareet ſche ſazenſtees idejiſkâ ſinâ ar mums, tad nahzeet un atbildeet uſ to, ko no jums praſa kaſhdi

apwainojumi ir teem strahdneekem, kuruš juhs eseet arestejufchi? Us to juhs atbildi nedodeet, bet us otro jautajumu juhs atbildet newareet.

Prezidents J. Tšhastke: Wehl ir atlizees weens jautajums. Wahrds Dr. Reinhardam.

G. Reinhardš (kriftigā nazionalā šaweeniba): Augsti zeenitā šapulze! Us šho jautajumu, ko ufstahda ministra kungs pretim teem, kaš bija eefneegufchi winam jautajumu, mehš dabujām, šawā šinā, interesantu atbildi, proti: preefšrunatajš Rudewiza kungs, žif winu wareja isprast, gan direkti neatbildebams, bet aplinkuš identifizedamees ar to kustibu, ko mehš šauzam par komunismu, pilnigi leef šakust šchai kustibai, ko šauz par komunismu un tai kustibai, ko šauz par strahdneeku kustibu, un pehž teem applaufeem, kaš bija no kreifšas pušes, bija domajams, ka tee ari identifizejas ar komunisteem, kuruš waldiba, es domaju, wišas muhsu Latwijas walstš wahrdā zeifšas aparot, kaš winai ir jadara un par ko wina ir tikai šlawejama. Ša jau ir ta nelaimē, ka muhsu sozialdemokrati, tee, kaš šemi šauzas par mafineekem, lihds šchim wehl naw notihrijufšees no komunisma šahrneem, kaš winuš pašuš apgahni. Še mums pateefšam jawelk škaidri ta linija par to, kaš ir taš sozialdemokrats, kaš te ir nahziš muhsu Satwerimes Sapulzē sem šawa ihštā šaroga un, kaš ir tee komunisti, kaš te šmejaš un kuri šmejaš un darbojas wineem lihdsi. Mehš atgreesifimees atpakal pee ta, kaš ir komunisti un atlaujeet man dot te masu attehlojumu (Šauzeens pa kreifi: „Waj juhs newareet rezepti parakstīt?“), kà es ešmu cepafinees ar komunisteem un kà wini man tehlojas preefšhā. Man bija isdwiba dšhwot sem komunistu rešchima apmehram gadu un peezuš mehnefšuš no ta gada šhe Latwijā, Rigā. Šadehl šheem sozialdemokratu fungeem, kaš naw pee šawas ahdas wehl isšaudijufchi, kaš ir ihštaiš komunisms, kaš šapno tikai par šahdu idejifku komunismu, teem es gan buhtu nowehlejiš, lai tee buhtu šhos peezuš mehnefšuš ari dšhwojufchi Rigā un redsejufchi, kaš ir ihštaiš komunisms. Komunisti ir tahdi, kaš šastahdas no šefofšheem elementeem un Rigā bija newiš nelegala, bet legala, waldofšha komunistu organizacija ar Stufšku, Danifšewfki, Sihmani Bergi un ziteem preefšhgālā. (Šauzeens pee sozialdemokrateem: „Beifas nebija?“) Beifa ari bija, es wišuš newaru uffšaitit; juhs pašchi winuš pašifšteet un ar teem šafinatees. Weena dala no teem bija profefšionali nošeedšneeki: šleptawas, šagli, iswirtuli, iswarotaji un wišadi tahdi elementi; taš ir šakts, to juhs nenoleegfeet. Weena dala no teem bija pilnigi iswirtuli (Šauzeens pee sozialdemokrateem: „Waj kriftigi nazionalee naw tahdi?“). Leela dala no teem bija alkoholiški, morfiiſti un šokainiſti; es winuš kà ahrstš pašifшту, es patš winuš ahršteju un waru wehl wahrdā nošaukt (Šmeekli pa kreifi). Weena dala no teem bija tā šauzamee idejifkee komunisti, kaš pilnigi naiwi žilwežini un kaš nešin, ko dara, bet wadoni bij blehſchi un tee bija Stufšhka, Danifšewfkiš, Beifa un ziti. Es apgalwoju to šhini augštā namā, ka tee ir notoriſti blehſchi un rafšaineeki (Applauſi un šmeekli pee sozialdemokrateem), jo tik dauds neweens naw liziš nošhaut, ari juhsu ašins šuhzeji zari naw likufchi tik dauds nošhaut, kà to darijufchi Danifšewfkiš un Stufšhka šhe Rigā. Šo mehš šinam wiſi, kaš dšhwojufchi Rigā, un kaš žitadi apgalwo, tee pašchi ir komunisti. (Šauzeens pee sozialdemokrateem: „Žif Needra ir nošhahwiš weenā deenā?“) Dermaniſ: „Par to jau wiſch nerunā!“). Šur ir wainigs Stufšhka un juhs lihdsi! (Nemeers pee sozialdemokrateem.

Presidents swana). Kas te grib aistahwet schoš afins fuhzejus, tee few isdod apleezibu, ar fo wini eet fopà un tas ir winu ideals; tadehl fungi nefamafheet komunismu ar strahdneeku kustibu! Komunistiskà kustiba ir noseedsneeku bandas kustiba! Tà mums wina ir uffkatama. Ja te Rudewiza fungs teiza, fa winam neefot wajadsigs, lai mehš winuš aistahwetu pret scho bandu, tad es winu tilai tà waru šapraft, fa winsch, warbuht, atrod tani bandà patwehrumu. Bet mums, teem elementeem, kas no schim utim grib atratitees, mums ir jaaisstahwas pret teem. (Balls pa kreift: „Tas laifam no bibeles?“) Ne, tas naw wis no bibeles, tas ir no maneem peedfihwojumeem Stutschkas laifà. Panemeet tikai kaut kuru „Zihnas“ numuru, kas te tifa isdota, juhs redsefet, zil katru rihtu pasinots, fa tee un tee ir noschauti. Bet wehl es jums waru tahlak teift: Tur daschreis gan pasinots ar wisu to waras wihru parafsteem, fa tik un tik dauds ir noschauti, bet tee, kas eepreekschejà nakti bij scheem parafstatajeem finis tuhstoschus famafajusch, tee schini parafstà tifa usnemtj kà noschauti, bet automobili bij tikusch aifwesti laukà un isglahbti. Uri tahdas leetas mehš sinam. Tà tad schee paschi, kas te fainneefoja kà iswirtusch, flimigi elementi un afins fahrigi sadisti, tee ari bija par naudu nopehrfami, un toš, furus wini isfinoja par nakti noschautem, bija paschi ar faweem automobileem isglahbuschi. Man ir dauds tahdas leetas sinamas, par furam, warbuht, juhs brihnifatees, fa es tàs sinu (Klara Kalnin no weetas: „Sauzat pee wahrda!“). Es jums waru pateift, ja juhs gribeet, ari wisus toš wahrduš. Tee ir dshwi wehl schodren. Tà tad te newar buht nelahdu schaubu! Ja juhs smejatees par to, tad juhs smejatees par to wistumschako laifu, kas mums Latwijà ir bijis! Jums wajadsetu faunetees par to smeetees, tur sche waldija iswiritiba, noseedsiba un fleptawiba. Un ja juhs sche wehl wareet toš aistahwet un identifizetees ar schahdu kustibu un gribeet pahrmest waldibai, fa wina mehgina nowehrst tàs breefmas, kas tagad atkal draud mums usbrukt, un zihnas pret tam; zihnas pret teem, fureem nahf nauda no ahreenes, no komunisteem mums kaiminos, kas suhta wineem to naudu, lai wini sche dsen propagandu, tad es to nefaprotu. Es domaju, tad warès teift, fa juhs nedomajeet walstiski un negribeet Latwijas walsti aistahwet. Ja juhs gribeet Stutschku Peteri atpafal, tad es juhs faprotu! Tas ir pilnigi faprotama leeta! Redseet, juhs rumajeet par Wahziju, fa Wahzija komunistiskà partija esot legalifeta. Wahzija naw tàs bandas wehl redsejufi un naw ar winam eepasinfusees. Tas ir tàs padibenes, kas ir fagrahjuschas pehz pasaules leelà fara. Ir faprotams, fa tahdas bandas organifejas walsti. Wehsture redsams, fa tas naw pirmo reisi un fa pehz katra leela fabrukuma tahdas bandas organifejas, un fagrahba netikai daschus apgabalus, bet pat wisas walstis waru fawàs rofàs. Par to mehš nemas nebrihnamees! Bet mums ir jabrihnas par to, fa ir zilwefi, kas naw atdarijusch azis un kas negrib to fapraft. Rungi, ja juhs neatwehrfeet azis, tad jafaka, fa juhs negribeet zihnitees pret scheem zilwezes parafsteem! Ja juhs to nedareet, tad mehš zitadi newaram uffkatit to, fa juhs wineem lihdsi juhteet. So es newaru eedomatees, fa muhsu Satwersmes Sapulzes lozekli, kreiftà frakzija fawà daudfumà, lihdsi juftu; fa ir daschi elementi, kas ar wineem identifizejas, kas wineem juht pilnigi lihdsi, tas mums jau senaf sinams; bet fa tee labi domajoschee elementi naw wehl stingri noschikruschees no teem elementeem, kas grib schai augstà namà propagandet par padomju waru, par komunismu,

ka ta esot idejiska kustiba, tad es, kungi, newaru saprast, ka teem ir pilnigi galwa fahrtiba. (Applausi. Starpsauzeens: „Kristiga mahziba!“).

Presidents J. Tschakste: Wahrds peeder Dermanim.

W. Dermanis (Sozialdemokrats). Kungi! Reis buhs laifs (Trofknis, sauzeeni no weetam), kad juhs ari sche, Satwerfmes Sapulze, usklausisectees meerigi, kad sche runas komunisticke idejiska wirseena wahrda. Es nerunaschu tas idejas wahrda, bet runaschu Latwijas sozialdemokratijas wahrda un mehginaschu attehlot winas ofzielo weedokli atteezotees us represijam pret scho wirseenu. Juhs sineet, ka Latwijas sozialdemokratijai ir sawi wirseeni. Weena dala beedru war stahwet tuwat tam wirseenam, kuru juhs mehGINEET schodeen apkarot. Es usskatu par sawu peenahkumu attehlot ofzielo weedokli. Ja te nostahdits jautajums par represijam ta, ka lai eetu kopā represijas pret strahdneeku kustibu ar eefschleetu ministri, tad mums ir atbilde, ka schai sinā mehš kopā neesim. Nekahda sinā mehš newaram atbalstit represijas politiku pret strahdneeku arodu beedribam. Mehš usskatam strahdneeku kustibu ka kaut ko weselu, ka politiski, ta fainneeziški. Mehš sinam, ka schai kustibai ir daschadi wirseeni, arodneeziške waj politiske. Politiska kustiba, waj tas jums patihf waj nepatihf, ir noschlihrusees trihs wirseenos; sozialistiskas kustibas labais spahrns ir apweenojees otra internazionalē; tad zentrš, kas apweenojees Wines konferenzē, un, beidsot, sozialistiskas kustibas kreisais spahrns, kas apweenojees treschā internazionalē. Mehš skatamees us scho kustibu ta, ka wina naw wis mahfsligi radita, bet radusees dabiska zela no paschas dsihwes. See apstahli, ko radijuschi Eiropas karsch, bads, dsihwes dahrdsiba, ir isaudsinajuschi scho idejisko kustibu. Zits jautajums, waj ta uswardš nahfotnē, waj ne. Modernā strahdneeku kustiba jamehro ar scheem trihs wirseeneem, kas atihstijuschees dabiski. Us komunisticke wirseenu newar skatitees ta, ka us to skatas Reinharda funks. Ja winam dauds atbildetu, tad tas nosihmetu eet polemika ar tahdu zilweku, kas no sozialas un fabeedriksas kustibas neka nekehds. Newar attehlot tahdu leelu kustibu, ka rasbaineeku un deedelneeku kustibu. Tas nosihmetu falsifizet faktus un isteikt melus. Newar attehlot strahdneekus, kuri apweenojuschees treschā internazionalē un kurā ir tagad apmehram ap pusotra miljona beedru, ka rasbaineekus, saglus un deedelneekus. Sinama idejiska pahrleeziba ir ta, kas leef apweenotees treschā internazionalē. Komunisticke kustiba ir pascha kustiba. Nemeet Wafareiropu; te jau us Wahziju aishrahdiya mans partijas beedrs Rudewizs. Wehl ir jaishrahda us Italiju un Franziju. Italija jau desmitteem tuhstoschu strahdneeku skaitas komunisticke kustibas rindas. Tas pats ir Austro-Ungarija, Tscheko-Slowakija un Balkanu walskis. Ta tad tas ir wairak nekā smeekligi tehlot komunisticke kustibu ta, ka to tehloja Reinharda funks, un us winu war tikai ar ihgnumu noklausitees. Wairak es winam neatbildeschu.

Wehl war aishrahdit weenu leetu, ka runat ta par scho fabeedrikske kustibu pee mums Latwijā, kur mehš dsihwojam blakus ar leelo Kreewiju, kurā ir pee stuhres komunistu partija, ar leelo Kreewiju, kuras preeschstahwi atrodas tepat pee mums, Rigas zentrā; ar leelo Kreewiju, kurā atrodas muhsu preeschstahwi Maskawa, runat par to, ka par saglu un rasbaineeku kustibu, naw walsiski runats. Ja te Meierowiza funks buhtu runajis, winsch ta nebuhtu runajis (Sahlē jautriba), un winsch Reinharda fungam par scho lahtscha pafalpojumu nepateikfees. Ja jums ir darischana ar walski,

kur ir valdofchais wirseens komunistiskais, tad jums, lai juhs ari kahdi reakzionari nebuhtu, jaatrod zelsch, lai nerunatu tā, ka lai nezeltu aisdomas tai waltstij, ka mehš kwalifizejam to tāpat kā scho kustibu (Sauzeens no weetas: „Runajeet par Rigaš darbineeem!“).

Tagad pahreesim us muhsu kustibu. Ja Latwijas sozialdemokratija te newar peeweenotees muhsu eefschleetu ministra funga usstateem, tad ne aif ta eemesla, ka wina akzeptetu wifus tos solus, kuras agraf nodarijuschi komunisti. Es gribu atklahti pateikt no manas pufes: ari es neakzeptetu daudsus no teem solem, kuri, zil man sinams, notifikuschi sche Latwijā, un tāpat neakzeptetu daudsus no teem solem, kas notifikuschi Kreewijā. Somehr es saprotu komunistisko kustibu ari sche, Latwijā, kā sinamu idejistu wirseenu, turfch ir dala no ta leelā idejistā wirseena, kas attihstijees Wakareitropā un zitur. Ja tā ir, tad mums jarehkinas ar scho kustibu kā ar sinamu nopeetnu idejistu wirseenu un jayrasa: waj ir eespehjams to apspeesti ar tahdeem reprefiweem lihdseleem, kahdus leeto muhsu eefschleetu ministrs? Protams, sozialdemokratija kā tahda neatsihst reprefiwus lihdsektus pret sinameem strahdneeku idejistkeem wirseeneem, un ja mehš usstahdam scho jautajumu, tad mehš to usstahdam no juhsu waltistkā weedofka. Ko leezina wifu rewoluzionaro kustibu wehsture? Kreewijā bija sozialdemokratiskā strahdneeku partija un lihdš ar to agrakā Latwijas sozialdemokratiskā strahdneeku partija un wehlat Latwijas sozialdemokratija, kas eegahja kā fastahwdala Kreewijas sozialdemokratiskā strahdneeku partijā, kura bija Kreewijas zarišmam bihstamafa, nekā jums Latwijas komunistiskā kustiba. Kreewijas zarišms scho sozialdemokratisko partiju, kuras darboni mehš efam bijuschi, ir apfarojusfi ar wisnegantakeem lihdseleem, negantakeem, nekā eefschleetu ministrs Berga funks leetojis. Juhs sineet, ka sozialdemokrati tika noteefati us zetumu, us katorgu, us arestantu rotam, us zetoifni, wini tika spihdsinati. Mums te Riga bija wefela spaidu lihdseku istahde, bija flawens spihdsinatajs Dahwis. Tāpat juhs sineet, ka pret sozialdemokrateem tika raiditas wefelas kasaku brigades, streikofofuschi strahdneeki tika apfchauti. Kahds rezultats bija no wifa ta? Sozialdemokratiskā kustiba arween wairaf un wairaf peeauga Kreewijā un sche Latwijā un jau 1903. un 1904. gadā sozialdemokratiskā kustiba bija tifufi par waldofcho, un 1905. gadā wina bija rewoluzionarās kustibas preefchgalā. Tas pats bija 1917. gadā. Wifas schis kustibas rezultats bija tas, ka zarišms Kreewijā fabrufa, ka treewu tauta to nosweeda no faweem plezeem kā wezus kanarus. Tahds bija rezultats tai spaidu politikai. Nemfim Wahzijas politiku. Pirms kara ari Wahzija apspeeda sozialistisko kustibu; tur pastahweja spaidu litums pret sozialisteem no 1878. gada lihdš 1890. gadam. Dr. Rapparfons labi fin scho kustibu, kura taifni peeauga spaidu laifmetā. Un tee, kas schis reprefijas leetoja, bija speesti atfihst, ka spaidi bija pilnigi weltigi, un sozialā kustiba pilnigi legalisejās. Lihdsigus peemehrus es waretu peewest ari no zifureenes. Wifur rewoluzionara kustiba tifufi apspeesta ar wisreprefiwakeem lihdseleem un gala rezultats bijis tas, ka kustiba wehl wairaf peeaugusi un dascham labam no kustibas pat galwa noritejusfi no plezeem. Nekur rewoluzionarā kustiba, kur wina ifaugusfi no dsihwes, naw apspeesta no reprefiweem lihdseleem: wareja zeest gan atfewischkas personas un grupas, bet rewoluzionara kustiba kā tahda naw ifnihzinama, ja wina newar ifpaufstees legali, wina strahdā un aug pagrihdē. Uri Berga funks jau konstateja, ka komunistiskā kustiba ir peeaugusi un pat

jau eefarojusi dasčas arodneeziškās beedribas. Man jafonstatē, ka daschu arodneeziško beedribu freifais spahrns, kursch tomehr naw kwalifizejams weenigi kà komunistiškis, fewiškfi Leepajā, Jelgawā un Rīgā ir peeaudsišis (Sauzeens no weetas: „Tas ir sozialdemokratu ofižalais usfats!“), nestatotees us to, ka Berga kungs leetojis reprefiwus lihdselks diwu gadu laika. Un tomehr galu galā naw atradiš neta gudrata, ka atkal nemt un arestet strahdneeku kustibas dalibneekus. Waj ar to Berga kungs domā aistawet komunistiškās kustibas augšchanu, waj domā to panahkt ar teem aresteteem, no kureem, bes schaubam, loti daudfi ir besparteijski, nepeeder ne pee komunistiškās, ne pee sozialdemokratiskās partijas. Ir zeetufchas pat newainigas feweetes un behrni. Nupat 30. aprili/nakti us 1. maiju ir aresteti stroderu arodneeziškās beedribas agratee waldes lozekli, pawifam 6 personas. Scho aresteto fewas bija atnahkufchas us aroda beedribas zentralo biroju, un bija atnahkufchas ari us sozialdemokratiskās partijas biroju un teiza: „Muhfu wihi ir newainigi, apschehlojatees, kas tagad ar mums buhs; muhfu wihrus aissuhtis us Padomju Kreewiju, pee kam wini nemas naw wainigi“. Weena no winām fazija, ka efit us gruhtām kahjam un kas nu pelnišhot. Ko mehš warejam atbildet? Mehš teizām, ka zelsim jautajumu Satwerfmes Sapulzei preefšā un ka, warbuht, winu wihrus us Padomju Kreewiju nefuhtis. Es aprunajos ar stroderu tagadejās waldes darbineekeem un wini teiza ka schee aresteteē bijuschi besparteijskee. Par daudseem arodneeziško beedribu waldes lozekleem sinams tas, ka wini ir besparteijski. Fatis ir tas, ka persona, par kuru man naw eespehjams schaubitees (Smeekli pa labi), leezina, ka starp aresteteem ir leela daka besparteijsku, kuri nepeeder ne pee komunistu, ne pee sozialdemokratu partijas. Komunistu partija strahdā nelegali, un domaju, ka wina pratis faču darbibu eefahrtot tā, ka Berga kungs newaretu winas beedrus isfert. Kurp nowedis schahda Berga kunga politika? Juhš waretu us laiku desorganiset arodu beedribas, bet newis galigi aistawet winau attihstibu. Maija demonstrazijas, par kurām ir daudfi melojusi pilsoniškā prese, leezina par oposizijas gara peeaugšchanu strahdneekos, par winu wehleschanos organisetees. Šchi demonstrazija schogad bijusi daudfi leelaka, nekā pagahjuschu gadu, par ko war pateiftees sinamā mehrā Berga kungam. Rustiba aug, un es tikai gribu jums ar to peerahdit, ka ar reprefiweem lihdselkeem, strahdneeku kustibu neapspediseet. Juhš newareet galigi apspeest ari komunistiško kustibu ar reprefiweem lihdselkeem, kuri tā tad wehturiski neattaisnojas.

Gala flehdseens no wifa ta buhtu schahds. Tā kà Berga kungs usstahdija jautajumu, ar ko grib eet kopā, waj ar komunistiško kustibu, waj ar walddibas politiku, tad man jaatbild, ka ar walddibas politiku mehš kopā neefam gahjuschi, nefad negribam eet un neefim ari turpmā. Šchi walddibas politika ir ne tikai kaitiga atteezibā pret strahdneeku kustibu, bet atteezibā pret Latwijas tautu wispahrim. Tas ir til daudfi. Atteezibā us to otru jautajumu, waj Latwijas sozialdemokratija ees kopā ar komunistiško partiju, jafafa, ka pats par fewi saprotams, tā ka wina schkiras no komunistiškās partijas idejiskā sinā, wina ir ar scho partiju zihnijusees idejiski ar idejiskeem lihdselkeem preefē, sapulzes u. t. t. Bet waj šchi zihna bij weenlihdsiga? (Walfis no zentra: „Esplanade!“). Ja, us Esplanades es teizu, ka komunistu partiju wajaga legaliset. Par to jums wehl teifschu gala wahrda. Lai Latwijas sozialdemokratija teefscham waretu west scho idejisko zihnu, tad ir wajadsigs,

lai ūhi idejiskā zihna noteef atklati, lai tai partijai, kas darbojas pa tumšu, buhtu tahdi pat legalī agitazijas lihdsekli, tā wiŕeem ziteem wiŕseeneem. Tā tad wajađsigš legalīset komunistiskō kustibu. Un tad, ja ūhi kustiba īspaudiŕees nelikumīgā formā, juhsu waldbibai buhs peeteekōūhi lihdsekli ūho nelikumīgo formū apŕeeŕst. ūhai kustibai, tā sinamam wiŕseenam ar sinamu programu, ar sinamu ideju, ir tiŕpat daudš teefibu buht legalai, tā kurai katrai pilsoniskai kustibai, tā peemeħram, tam dšeltenajam wiŕseenam, kas īspausħas daħħoš no muhsu dšeltenajeem laħrafsteem. Man te aħrahda, ka komunistiskā kustiba ūludinot sinamus padomju prinzipus. Bet man jaŕata, ka ūħee padomju prinzipi teef ūludinati netikai ūħe Latwijā, bet ari kur ūtur. Ēs aħrahdiūħu jums, ka Wines konferenzē, kura apweenoja sozjalistiskās kustibas zentru, ari nenoleeđsa padomju prinzipu, bet atšina, ka sinamās walstīs, kur ir sinamš stahwolliš, strahdneeku wara war īspauŕstees padomju weidā. Wines konferenze ūħħiħrās ūhai sinā no komunisteem ne peħz buhtibas, bet peħz noħrafšas, wariazijas. Rameħr komunistiskā kustiba uŕŕwer padomju prinzipu tā weenigi pareiŕo, Wines konferenzē īspausħas ari ta doma, ka strahdneeku ūħħira war uŕwaret ari demokratiijas zelā. Ēs, kungi, jums konŕateju ūħaidruš faktus un negribu ūħe juhsu preeħħā īahdu wiŕseenu attaiħnot waj to pamatot. Ja teefħam ta kustiba jaaptaro, kas īspausħas III. internacionālē, tad jaaptaro ari ta kustiba, kas īspausħas Wines konferenzē. Ja īahds grib ar repreewiweem lihdsekleem aptarot ūħiš diwas ūħehzigās kustibas, tad jaŕata, ka tas no weħstures nesin neka. Tas naw neka no weħstures mahzīees. Latwijās komunistiskā kustiba ir tikai weena data no leelās kustibas, un ja grib to aptarot ar zeetumeem, negrib tai atkaut briħwi īspauŕstees, grib to eerobeshot ar repreewiweem lihdsekleem, tad jaŕata, ka tas, kas to dara, naw no weħstures it neka mahzīees. Ja juhs no weħstures īaut ko wareet mahzīees, tad dodeet eefpeħjamibu īspauŕstees strahdneeku kustibas wiŕeem wiŕseeneem legalā zelā. Dodeet ūhai komunistiskai kustibai eefpeħjamibu ūħe legalī īspauŕstees, tad juhs redsefekt, ko Latwijās sozjaldemokrati dariš pret to. Wini wediš ar to idejiskū zihnu. Dodeet politiūku amnestiju wiŕeem eeflodšiteem strahdneeku kustibas dalībneeeem. Lai īazensħas Latwijā idejīŕee wiŕseeni, lai demokratiiskā Latwijā buhtu eefpeħjams īspauŕstees katram idejiskam wiŕseenam un lai tas netiktu aprobeħħots ar repreewiweem lihdsekleem. (Applausi pa freiŕi).

Presidentš J. ūħħaħħe: Wahrds peeder Liebtalam.

R. Liebtals (beŕseeneeku un maŕŕaimneeku agrarā ūweeniba): Godatee kungi! Ēs eŕmu preezigs (Ēmeekli), ka ūħiš īautajums ūħodeen nahl pahrrunaūħana. Winam wajađeja tiŕt pahrrunatam maŕleet agrar. (Ēmeekli). Kungi, jums wiŕeem sinamš, taiūħu, ka patlaban meħš eŕam nodibinajuūħi tiŕ ilgi īaidito Latwijās patstahwigo walsti. Meħš eŕam ūaŕneegusħi diwas poŕmus, faktiūko un juridiūko atūiħħanaš, un mums atleef tagad īzihnit weħ tresħo, ūaimneeziūko poŕmu. ūaimneeziūkaiš poŕms, kungi, ir tas ūwarigataiš poŕms, jo beŕ ūħiš ūaimneeziūkās uŕwaras meħš diwas eepreeħħejōš eeguwmums newareŕim paturet, tee. nebuhs daudš weħrtš. Meħš eŕam īehruūħees pee ūaimneeziūkās, ekonomiūkās walstīs nostiprinaūħanaš un eŕam īħrahdijuūħees tani darbibā, warbuht, deesĝan nesekmīgi, bet tomehr wiūas domas ir peeliktas pee walstīs uŕbuhwes un ūaimneeziūkās nostiprinaūħanaš. Ja meħš apħtatamees apħahrt, kas noteef tagad muhsu walsti, tad meħš redsam, ka noteef apmeħram tas patš, kas notika Īreewijā

1917. gadā, kad tur miħsttšaulīgā pilsonība ar Ļerensku preefšgalā reali-seja ņawas runas programās. Tai laikā darbojās Ļreewijā weens loti ener-giķšs zilweķšs, mašu augumu, melneem sprogainem mateem, un tas darija pa ņho laiku, ņamehr walddija miħsttšaulīgā pilsonība, ņawu walstš grauf-ņhanas darbu. Šho walstš graufņhanas darbu pee mums, tur walda ari miħsttšaulīgā pilsonība, dara ari weens mašs wiħriņš, nawiš ar melneem, bet ar ņarkaneem mateem. (Leeli ņmeekli ņahlē). Ko gan zitu noņihmē tas, ja ne walstš graufņhanu. Tās paņņas walstš graufņhanu, ko eņam uņzeħluņhi tiķdauds patriotiķta darba un juhtas ņlahtpeeliķdami, tiķ dauds labatōs deħ-lušs ņapā gulddidami; waj tas, ņas tagad noteek, naw walstš graufņhanas darbs; tās walstš, peħz ņuras meħs eņam zentusħeeš ņinteem gadu. (Ļee-ņihme no Br. Ļalnina). Ja, Ļalnina ņungs, juħš ari uš Ļņplanades lau-fuma notikuņņham walstš graufņhanas darbam peeliķāt ņlaht ņawu rofu un tās ņeņas ir redņamas. Waj nenoteek wahrda pilnā noņihmē walstš grauf-ņhana? Rā gan zītadi to war uņskatit, ja naħt weens runatajšs, Satwerimes Sapulzes lozēķliš, uš tribineš un ņaka: „Wiņā paņaulē wiņas pilsoniķtās wal-dibas ir gaħņamas. Tāpat ir gaħņama Ļatwiķas reakzionarā pilsoniķtā walddiba un walstš eefahrta“. (Starpņauzeens no Ļermana: „Juħš jau ari balņojāt pret Ulmana ņabinetu!“). Ļermana ņungs, apmeerinajatees, kad eš balņoju pret Ulmana ņabinetu, tad nenotika weħl walstš graufņhana no juħšu puķeš. Luħt, ta ir ta starpiba. Eš negribu wairš otrēiš eet un tiķt no komunistu ņaldateem liķtš ogles dņiħt Ļeterburgas kara ostā. Man peetiķš, ņungi, un ja ņħee pilsoni Ļreewijā tiķa tā paħrmahziti, ja ņħee pilsoni tiķa peeliķti pee ņeenas, ja wini tiķa ņpiħdņinati, waj ņineet, ņungi, tad Ļreewiķas miħsttšauliģee pilsoni, un, eš gribetu teikt, ņapuwwuņē inteligenze to biķa pelniķuņi. Un ja ņahdreiņ pee mums tas notiku, pateizotees Ćums, Ļermana ņungs un juħšu domu beedreem, ja muħšu pilsoni noņluħš tahdā ņtahwoķli, tad eš waru teikt — wini to ari buħš pelniķuņi. Eš to newehloš un tur ir ta starpiba starp to, ko juħš pabalsteet un starp to, ko eš pabalstu. (Ļadņiņš no weetas: „Waj wiņas partijas wahrdā juħš runajeet?“) Ja, Ļadņina ņungs, ari partijas wahrdā eš to ņaku. (Šmeekli ņahlē). Tapeħz ņħee naħt un ņewiņki propagandēt toš elementuš, ņas ņtrahdā nenogurņtoņki, ņas ņtrahdā, Ļermana ņungs, pušliħdš juħšu wadibā, naħt un propagandēt no ņħi katedra — man newajaga zituš ofizialuš peerahdiķumuš, peeteek, ja eš noņauzu juħšu wahrdu. (Wiņu laiku ņahlē leela ņnada). Man leekas, ka pilsoni, walstiķti domajoņki pilsoni, ņam ruħp Ļatwiķa ņā tahda, ņam ruħp Ļatwiķas patņtahwiba, tad teem ir jaenem ņtahwoķliš. Ko noņihmē ņħi ņtai-gaņhana pee wirņardņeš un ziteem zeetumeem, ko noņihmē ņħi ņaroga noleek-ņhana pret kriminalnoņeedsņeekeem? Waj tas ir walstiķšs darbs? (Šau-zeens no weetas: „Wini muħš ņweiznaja ar ņarkaneem ņarogeem“). Tā tad diwas radneeģigas dweħseles ņatikās. (Applauņi pa labi).

Rungi, man leekas, ka tas ņtahwoķliš, ko eeneħmuņi walddiba, ņuru eš nepabalstu un ņuru eš nekad neeņmu pabalstiķiš, ka ņħi walddiba ir eeneħmuņi ņħini jautajumā pareiņu ņtahwoķli. Eš Ćums ņaku, ja juħš paħrweħrti-ņeet weenu otru muħšu eestahdi, warbuht, ari liķumdoņhanas eestahdi par iņrunatawu, pateizotees teem beņgala eesneegumeem, tām beņgala interpelazi-ķam un beņgala jautajumeem, tad ta buħš tahda pat runatawa ņā Ļreewijā un pa to laiku, ņamehr juħš runaņeet, juħš, Ļermana ņungs un ziti, dariņeet walstš graufņhanas darbu. Tapeħz eš eņmu pilniģi weeniš prahtiš ar to

wirseenu, kahdu ūhini jautajumā eenehmusi waldiba pret komunismu. (Applausi labā pušē).

Presidentis J. Tšchastse: Wahrds peeder Jr. Trafunam.

Jr. Trafunas (Latgales kristigo semneeku ūweeniba): Mani kungi! Muhsu ūchis deenas sehde palikusi loti joutra un wina ne pirmo reisi ir palikusi tahda jautra un tikai zaur sozialdemokratu jautajumeem un interpelazijam. Interpelazijas un jautajumi ir loti nopeetna leeta. Wini ir tā kā cerozis ar diweem afumeem, kur war fist ar weenu waj otu galu; ar weenu waldibas preekschahwus un ar otu war fist ari paschus interpelantus un ūhini gadijumā wina sit juhs paschus. Juhs redseet, ka juhsu interpelazijas un jautajumi ir pasaudejuschi katru nopeetnibu, ka pat neweens ar juhsu interpelazijam un jautajumeem nopeetni nerehkinas, tapehz ka juhs paschi ne-eseet nehmuschi ūcho leetu nopeetni, jo gandrihs pee katras sehdes mums janodarbojas ar juhsu interpelazijam un jautajumeem. Par noschehlochanu jafaka, ka pilsonisks partijas, pehz manam domam, ir pahrat paswi isturejuschas pret juhsu interpelazijam un jautajumeem. Winam, warbuht, bija ta zeriba, ka tas weenreis jums apniks, ka weenreis juhs nostahfatees us walsstiska pamata. Bet, mani kungi, ja juhs eefahzeet ar to leetu dsiht jofus un pahrwehrseet muhsu augsto likumdoschanas namu par mihtinu ūapulzi un par runatawu — to mehš nedrihkestam peelaist un es noschehloju, ka no pilsoniskam partijam neustahjas weens, diwi, trihs no katras partijas un jums tā ūakot nenozirta un neaisbahsa mutes zeet. Nemsim, peemehram, ūchis deenas interpelaziju. Pehz ministra kunga pasfaidrojuma wajadsetu buht pilnigi pahrleezinatam, ka sozialdemokrati buhs tikai preezigi, jo tur tika ūaidri peerahdits, ka tee paschi arodneeki, kurus juhs gribeet aisstahwet, ne tikai gribeja juhs isfweest no wisam juhsu beedribam, bet ari no walsstis eestahdem (Laisans: „Tas bij gaidams, tas jau notizis!“) un ja juhs buhtu nehmuschi to leetu nopeetni, jums buhtu ko preezatees, bet jums, mani kungi, kas zits nodomā. Par juhsu logiku es nerunaschu; es us wimu dauds nezeru un leela negaidu. Bet, mani kungi, masafais wajadseja, kad jums tika likts preekschā jautajums no ministra, wajadseja masafais dot ūaidru albildi, waj juhs eeseet ar anarkisteem waj juhs eeseet ar waldibu; waj jums ir mihtsch komunisms, waj jums ir mihta Latwija. Us to juhs ūaidru atbildi nedodeet. Mehš tikai dabujam atbildi: ja, ar ūcho waldibu mehš neeesim. Ar kahdu tad waldibu? Waj ar tahdu, kas ir komunistiska? Bet waj tahda waldiba ir wehlama Latwijā? Es domaju, ka ne, ka Latwijā tahda waldiba naw wehlama. Tad, mani kungi, kas sihmejas us Reinharda kungu, tad winsch dewa, tā ūakot, loti labu aimu par komunismu. Es gribu to wehl papildinat. Es biju tani laikā Latgalē, kad bija komunisti. Es nodsihwoju ar wineem kopā gandrihs wusotra gada. Pirmais komunistis, kas atbrauza Latgalē, pee pirmā mihtina pateiza, ka winsch ūawā dsihwē ir wairat zilweku nokawis, nefa tam matu us galwas. Dauawpili bes nekahda teefas ūpreeduma tika apzeetinati, apūchauditi no leelgabaleem un dsihwī aprakti. Rehseknē atkal tāpat bes nekahda teefas ūpreeduma, bes kahdeem peerahdijumeem, tikai us aisdromam, ka tee gaida „baltoš“ atnahkam, tika apūchauditi pat meerigi pilsoni. Kas atteezas us isglichtibu, es pats, mani kungi, biju leezineeks, ka pee muhsu bibliotekam, kuram tagad wajadseja nahkt walsstis bibliotekas rokās, ka winas tika no weenlahrscheem semneekeem-komunisteem ūafrautas ratoš, isfwaiditas pa dahrseem un isleetotas uguns kurinaschanai. Wisdahrgatee wezee dokumenti tika

iswesti us Padomju Kreewiju un tad es dascheem farkanarmeeschu ofizeereem prasiju: ja juhs eseet latweeschi un gribeet isglibtibu weizinat, tad ka juhs domajeet, waj mums tas grahmatas buhs wajadfigas waj ne? Us to wini man nespehja nefa atbildet. Tad es wineem prasiju: kapehz juhs tas grahmatas isnihzineer? Us to wini atbildeja, ka Latweescheem winas naw wajadfigas. Tad, mani fungi, wehl kahda nahkofcha aina. Komunistu teefa: Noker sagli pee sahdsibas, leezineeti ir klah, teefa winau noprasa; saglis atbild: „Nē, es nesagu, es esnu komunistis, un ka komunistam wina manta peeder man.“ Teefa us to atbild: „Durak! Sew wajadseja wifu paremt, kapehz wehl atstahji!“ Un jums, mani fungi, ministra funks lifa preefcha weenu jautajumu: waj juhs gribeet eet kopā ar waldibu, waj ar komunisteem? Es lisschu jums preefcha zitu jautajumu: waj juhs gribeet, ka Latwija pastahwetu likumiba, jeb waj ka nefas nebuhtu, ka buhtu Latwija anarkija. Juhs pahrmeteet waldiba, ka waldiba rihfojas nelikumigi, bet no otras puses juhs aistahweet likumu pahrkahpšanu. Tos, kas nodarijuschi sahdsibas, kas pahrkahpuschi diziplinu kara deenesa, kas pahrkahpuschi likumu skolu darishanas, tos likumu pahrkahpejus juhs nahzeet aistahwet ar interpelazijam. Ar juhsu logiku, fungi, es nerehkinaschos, jo juhs domajeet, ka wifu war apmullot tapat, ka juhs apmullkojeet tumcho mafu. Juhs gribeet Latwija zelt anarkiju un scho katedri isleetot preefch tam, lai sweestu wahrdus us tautas masam. Us eelam ne katreis juhs to wareet darit, jo tur ir polizija klah, kura juhs war saukt pee kahrtibas. Scho katedri juhs domajeet katra brihdi brihwi isleetot un, ka jau teizu, tad zit ilgi juhs isleetoseet muhsu pazeetibu, zit ilgi walsitfas un pilsonistās grupas gribēs nollausitees juhsu agitazijas runās schini augsta sapulze?

Kas simejas us komunismu, tad te tifa runats, ka komunisms esot sinama ideja, ka ideju newar apspeest. Ja, es to pilnigi saprotu. War buht ideja, war buht pat maldiga ideja un to nekahdi newar apspeest. Bet, mani fungi, katru ideju, kamehr ta ir tikai ideja un kamehr ta teef isplatita legala zela ka ideja, newar apspeest un walti buhtu winau apspeest. Bet ja ideja pahreet prasse, ja ta ideja ir faitiga walsit, ja ta ideja ir pret walsis eefahrta, ja schi ideja iseet us' to, lai tautu musinatu, tad tatschu, mani fungi, walsis newar gaidit salikusi rofas keshā, kamehr buhs ta eefahrta gahsta un kamehr pee mums attihstisees ta pati eefahrta, kas ir Padomju Kreewija. Juhs zeleet eebildumus un brehzeet loti stipri, ka teef tureti zeetuma loti stingri tee karawihri, kuri nodarijuschi noseegumus. Juhs gribeet, lai tee karawihri, kuri par daschadam noseedsibam eeflodsiti zeetuma, tiktu tureti ka salonos. Bet ejeet paskatatees us Padomju Kreewiju, kas tur ir. Tur ne tikai winus netura salonos, bet tur winus us weetas noschau, un noschau simteem un tuhkstoscheem. Tur noschau pat tahdus, pret kureem naw nekahdu peerahdijumu, noschau muhsu tautas brahlus. Un tee paschi, kuru rofas apraipitas asanim, nahf schurp us muhsu tehwiu un grib to paschu komunismu sludinat. Satwerfmes Sapulze ir eezehlusi walsis nodewibas leetu ismekleschanas komisiju. Ja, es gribetu sinat, kahds usdewums ir tai walsis nodewibas komisijai. Ja katram komunistam waj anarkistam, katram noseedsneefam buhs brihw us eelas propagandet tahdas idejas, buhs brihwi agitet, lai tiktu nogahsta waldiba, walsis eefahrta u. i. t., tad es luhdsu pasazit, kapehz juhs nodarbojatees tai walsis nodewibas leetu ismekleschanas komisija. Waj, warbuht, tikai tapehz, ar to nodomu, lai aissegtu walsis nodewibas? To es negribu

domat un to es negribu tizet, bet kamehr juhs neefet pasazijuschi, waj juhs aistahweet likumu, waj juhs aistahweet walsti, waj juhs aistahweet walstis eefahrtu, jeb waj juhs aistahweet komunu un gribeet gahst waldbibu un walstis eefahrtu, tad mehš newaram buht skaidriba, ko par jums domat. Es gribu, lai juhs pasafeet, es wehlos pateesi sinat us kahdas platformas nostahjas muhsu sozialdemokratu frakcija, waj wina nostahjas us walstiskas platformas, waj wina atsihst muhsu tautu ka Latwijas tautu un muhsu walsti ka Latwijas walsti; waj wina wehlas Latwijas walsti jeb waj wina wehlas internacionali. To tatschu reisi wajag noskaidrot un es to gribetu dsirdet reis atklahti no schi katedra. Tas leetas, ka winas parahdas juhsu awise, juhsu broschuras, tas mums eenes titai neskaidribu. Es lasu, peemehram, schis deenas „Sozialdemokratu“, kur teef rakstits par 1. maija manifestacijam Leepaja. Sem walstis karoga gahja tee walstis eeredni, kuri bijuschi spaidu zela peespeesti un daschi skolneeki, bet sem sarkanā karoga esot gahjusti wisa tauta. Ja sozialdemokrati isschir diwus karogus: weenu walstis karogu, kuru juhs neatsihsteet, un otu sarkanu karogu, jeb ka juhsu paschu „Sozialdemokratis“ nosauz — sarkanu lupatu, tad to juhs atsihsteet par sawu. Es gribu sinat, lai juhs reisi no schi katedra pateittu mums, ka juhs atsihsteet waj neatsihsteet Latwijas tautu jeb waj efeet nodomajuschi gahst muhsu waru un eewest komunu, un gaideet eenahkam tilai Stutschkus, Danischewskus un zitus, lai tee raditu to paradisi, kahda ir Kreewija. Mehš gribam, masakais, lai juhs buhtu atklahti un ja juhs nebuhsheet atklahti un nahsfeet preefscha ar interpelacijam, kuras ir nepamatotas, tad mehš, kureem pazeetiba buhs jau sudusi, jums katreis scho mastu norausim. (Applausi.).

Presidentis J. Tschafste: Wahrds eefschleetu ministrim.

Eefschleetu ministrs A. Bergs. Augsta sapulze! Ba debatu laiku ir iswirsijuschees daschi jautajumi, pret kureem esmu speests eenemt stahwofli. Wispirms man jaatbild us Rudewiza kunga norahdijumu, ka konkretas atbildes us konketu jautajumu naw bijis, tas ir, naw bijuschas atbildes, kahda eemela deht sinamas personas, kuras apsihmetas peeprahsjumā, ir apzeetinatas un atrodas apzeetinajumā. Man jaatbild, ka newar buht nelahds prahtigs noluhks konketi atsewischki runat par katru personu un zelt preefscha konketus faktus, jo tee buhtu Satwerfmes Sapulzei japahrbauda. Tad mehš sahku debates par schim atsewischkam personam, kuras mums buhtu jaatsauz Satwerfmes Sapulze un lihds ari leezineefus. Tad Satwerfmes Sapulze pahwehrstos par teefas eestahdi, kura pahrbauditu kahdas administratiwas eestahdes lehmumus. Es domaju, schi augsta sapulze naw preefsch tam un winas 152 lozekli nebuht newar buht par teefnescheem un isschir jautajumu par atsewischkam konketam personam. Tas nenowestu ne pee kahda mehrka.

Tad tahlat aisrahda, ka luhk, represijas pret komunistisko wirseenu newedot ne pee kahda panahkuma, bet gan otradi, represijas wedot pee komunistma tahlat isplahstichanas un eesafnoschanas aroda beedribas. Ta bija Dermana kunga teorija. Bet es, kungi, waru teift, ka fakti ar scho teoriju nesakkan. Ari es domaju, ka idejisku kustibu newar apspeest ar administratiweem lihdsfleem; tilai te mums naw darischanas ar idejisko kustibu, bet gan ar gluschi noteiktu realu wirseenu, ar stanscheem un tschaufstoscheem lihdsfleem, ar toti realeem panehmeeneem. Mums saka, ka pret komunistiskam idejam war zihnitees tilai ar idejam. Bet ko man rahda muhsu

paschu peedfihwojumi? Beidsamos fefchi mehneschos un pat wairaf kustiba arodneeziškās beedribās faktiski nekahdā sinā naw bijuši eerobeshota. Zihna winās ir notifusi brihwi, neweens arodneeziškās beedribās darbineekš naw tizis apzeetinats par to, ko winsch ir darijis sawā beedribā. Nu, lungi, kahds isnahkums ir bijis? Innahkums ir bijis tas, ka juhs eseet ispeesiti no arodneeziškām beedribam soli pa solim tahlat. Luht, pee ka wed schi brihwā fazensiba. Wina newed pee to zenteenu uswaras, ko juhs aistahweet, bet pee gala mehrkeem, par kureem newar buht schaubu, nemot wehrā tos zitatus, ko es schodeen te zehlu preefshā. Soli bija jasper, jo zitadi muhsu bojā eefshana ir skaidra, jo ir skaidri, preefsh kam ir wifas schis schuhninas u. t. t. par furām es schodeen te zehlu preefshā.

Dermana funks te dewa padomu, kahdus solus wajasetu spert. Winsch te neko zitu neeteiza, ka wajasot nogaidit putschu, lihdsigu tam, pee ka tahda pat kustiba ir nowedusi Wahzija. Bet mehš neefam Wahzija un tee apstahkli, kuros mehš dshwojam, naw Wahzijas apstahkli. Ja mums iszeltos eefsheenē nemeeri, tad jau preefshlaikus waram teikt, ka jafagaida loti fahpigi shteeni preefsh wifas muhsu walsts. Wahzija bija eefshejams putschu ahtri appeesit, tapehz ka ne no kurenes putschisti neko newareja gaidit. Mehš dshwojam turpretim zitos apstahklos un pee ka muhs waretu nowest schahda kustiba, par to nemas naw jarunā. Set us putschu, peelaist to, buhtu prowofazija, kura nosihmetu risku, kas waretu maksat muhsu walsts dshiwibu.

Tahlat debates pahrgahja pee lectas, kas nekahdā safarā ar pahrunajamo jautajumu nestahw, tas ir par 1. maiju. Bet isheetojot gadijumu, ka winsch ir aifertis debatēs, es atlauschos isteiktees ari par scho jautajumu. Naw taisniba, ka ir bijuschas represijas pret demonstrazijam. Ir nonemti ischetri waj peezi plakati; kahdi bija wifu wifu usrafsti, es neatzeros. Utzeros iif, ka us weena bij „Lai dshwo strahdneeku diktatura!“ un us otra „Lai dshwo treschā internazionale!“ Es esmu drofchi pahrlleezinats, ka es atrādichu loti dauds, waru teikt pat wisleelakās dalas Satwerfmes Sapulzes peekrischanu soleem, kuri sperti pret scho plakatu nesejeem. (Sauzeens no weetas: „Radehl schis personas naw atfwabinatas!“) Tahdas personas atwabinamas naw! Juhs eseet dshirdejuschi par notifumu us Esplanades. Waj tur bija kautkahda demonstrazijas apkarofshana? Gluschi otradi. Tur notifa tas, ka arestetas personas par konkreetem noseegumeem turpat no polizistu rokam israhwa un polizistus sita un apdraudeja tahdā mehrā, ka wineem bija japalaisch personas, kurām bija japaleet fodofshas instanzes rotās. Newis kautkahda demonstrazijas aprobeschofshana, bet azimredsama un rokam taustama kahrtibas trauzeschana, organifeta usstahschanās pret kahrtibas ufture-taju, poliziju. Tā iswehrtās 1. maijs. Un tas naw brihnums, ja klauftijās to, ko runaja schais sapulzēs. Man ir iswilkums no Dermana funga referata, no ta, ko Dermana funks runaja. Es nemschos to peerohdit ar leezineekeem, jo es zeru, ka ar juhsu peekrischanu Dermana fungam nahkfees atbildet par saweem wahrdeem. Weens teikums ir schahds:

„Mums ar wifadeem lihdselkeem japanahf, lai Latwijā tiftu eewesta ishta sozialistiska walsts eefahria, kahda pastahw Kreewija“.

(Sauzeeni no weetam: „Oho!“ R. Liebtals no weetas: „Lai brauz us Kreewiju!“ U. Alberings no weetas: „To wajaga isfuhit tuhlin!“). Tahlat:

„Wajaga isnihzinat militarismu, us kuru atbalstas Umana — Berga reakzija. Lai eedrebs firdis tagadejeem waldbibas reakzionareem Rigas pill un

žitur un lai nebriņās, kad strahdneeki pee waras nahkusi ar teem ļaudsiņi neapeeseš".

Tā tad, kungi, gluschi nepahrprotams pēdraudejums ar teem pašcheem preekeem, kuruš mehš ešam šche jau reis pēdsihwojusi. Man jabriņās, ka pehz ļawas šwehtdeenās runās Ešplanades ļaufumā Dermana kungs šche wehl wareja uštahtees tā sozjaldemokratistās frakzijas ofziāls runatajs, bet ta, protams, ir juhsu darisšana. Zif tahtu 1. maija leeta ašgahja, par to leezina Walmeera, kur ari juhsu frakzijas lozellis ir darbojees. Walmeeras pilsehtas galwa, tā sinams, ir Radsinšch. Šapulzei tur šahfotees, no pilsehtas waldeš tifa išnesta paka proklamaziju. Winas iškaisija turpat pa mihtina ļaiku, kuru wadija Radsina kungs. (Dermanis: „Meli!“).

Prezidents J. Šchakste: Tahdus wahrds luhdsu nelectot!

Celšchleetu ministrs A. Bergs (turpina): Šchis proklamazijas iškaisija turpat uš weetas un winas išrahdiās par tahdām pašchām komunistu proklamazijam, tahdas te tifa leelā škaitā iškaisitas. Radsina kungs tifa darits usmanigs, lai nowehrstu to proklamaziju išplatischanu, bet winsch naw atradis par wjadsihu tahdus solus spert. Bet gan pehz tam pulksten 5 ir eedesees pilsehtas uhdens reserwuars un elektrifšā stazija.

Eš peemineju jau to, ka mums dewa padomu rišfotees tāpat, tā Wahzija, t. i. nogaidit tahdu putšchu un tad to apspeest. Eš jau norahdiju uš tām brešmam, kas mums tahdā gadijumā draud. Mehš šchaj sinā nešam Wahzijas šahwofli. Dermana kungs šazija, wehsture mahzot, ka ideju newar apspeest, bet mums jamahzas no tuwakas wehstures. Wahzijas peemehrs rahda, kur nowed komunistiskā kustiba. No Grusijas peemehra mums ari ir šo mahzitees un no Kerenka Kreewijas ari. Komunisms apdraud muhsu walsti. Šapehz, ja Dermana kungam nazās gruhti atbildet uš manu ļautajumu, waj ar komunismu pret waldbibu jeb waj ar waldbibu pret komunismu, tad eš šcho ļautajumu pataišschu weenkahrschaku: waj ar komunismu pret Latwiju, waj ar Latwiju pret komunismu?

Prezidents J. Šchakste: Wahrds peeder Radsinam.

A. Radsinšch (sozjaldemokratis): Augštā šapulze! Man peenahkas pateikt tif pahriš wahrds. Tas, kas te tifa apgalwois no Berga kunga, it tā peerahdits fakts, ka no pilsehtas waldeš ir išnestas un tikuschas išplattas komunistiskas proklamazijas, naw notizis. Eš waru apgalwot un peerahdit, ka tas ir meli, ka tahds siņojums ir šamelots.

Prezidents J. Šchakste: Eš luhdsu wahrdu „meli“ nelectot!

A. Radsinšch: Eš teiktu „nepatešiba“, ja tas patihk labaki.

Prezidents J. Šchakste: Nu ja! (Ķautriba).

A. Radsinšch: Fakts ir tas, ka pee pilsehtas waldeš, kur šapulzejās wairakas organizazijas ari no ļauteem, tahdi 7, 8 tuhstoschi zilweku, tur teescham, tahda neleela dalina elementu, waj tee bija mulki waj prowofatori, mehginaja išplatit proklamazijas. Zif tahtu pareiši. No tām legalām proklamazijam (Ķautriba šahlē), kuras bija peesuhittas išplatischanai un nodrušfatas ari „Sozjaldemokratā“, šchee elementi bij dabujusi 20 lihds 30 eksemplaru un bija tajās eetinusi eeschā nelegalās. Eš pats dewu rišhojumu, lai tee legalee sozjaldemokratistās strahdneeku partijās išdotee ušfaufumi netiktu išplatiti, lai buhtu eespehjams likwidet šcho pretwalstisko darbibu. Wef tam eš wehršos teeschi pret šchahdu darbibu un ušazinaju šapulzi, nelautees prowozetees, lai nedod eemeflu išfauft šapulzi, lai nedod eemeflu

„ejanttees polizijai un brunotai warai. See, kas to dara, to es konstateju, grib weenigi panahst to, lai ņhee strahdneeku ņwehtku preeki tiktu isjaukti. Es isteizos nosodoschi pret ņho prowokaziju un teizu, ka Latwijas darba tauta newar prasit, lai Latwija buhtu Padomju Kreewijas peedehtlis. Man jakonstatē ari, ka aprinka un polizijas preeksneeki un wehl tahda waras persona nelahwa usstahtees un wehrstees pret walsts eenaidneekem. Wini gribeja ņapulzi isklichdinat, bet waras bij par mas. Pehz tam norindoju wifus ņapulzes dalibneekus sem karogeem flehtās rindās, zaur ko eespehjamiba isplatit proklamazijas tika litwideta. Tas apgalwojums, ko zehla preekschā ministra funks, ir nepareis. (Balsis no weetam: „Kur palika weerahdijumi?“). To war apleezinat solidas un ustizamas personas no tam, kuras nehma dalibu ņapulzē, kopskaitā pahri par 7000 personu.

Presidents J. Tschakste: Wahrds peeder Menderim.

Fr. Menders (sozialdemokrats): Augsti godatee Satwerfmes Sapulzes lozeku fungi! Lai gan ņhini augstā namā naw parasts, ka wal-diba interpelē frakzijas, tomehr eesksleetu ministra funks, kuram bij peenahfums atbildet us muhsu jautajumu, diweis usstahdija muhsu frakzijai sawu jautajumu (Sauzeens pa labi: „Nepatihfamu jautajumu?“), kursch laitam pehz wina domam ir gruhsti atbildams, waj nepatihfams. Jautajums, zee-nitee fungi, mums ir patihfams un us to mehš waram atbildet. Winsch ņkaneja tā: waj sozialdemokrati ir ar komunisteem pret Latwiju, jeb waj wini ir ar Latwiju pret komunisteem. Man jaatbild wispirms, ka jautajums ir nepareisi formulets, ar politisko dņihwi winsch ņakarā nestahw, un tas gad-jums, par kuru eesksleetu ministrs ņhodeen atbildeja, ari nestahw ņakarā ar to, waj sozialdemokrati ir pret Latwiju, waj par Latwiju. Un ka sozialdemo-krati ir par Latwiju, par to leezibu dod wisa winu partijas garā wehsture, kura ņahkās tad, kad juhs wehl nemas nebijāt kā politiskās partijas un kad jums wehl nemas nebij radusees politiska doma par Latwiju (Applausi pa freisi), kad tam pascham eesksleetu ministra fungam, kursch tagad sit pee fruhstim un katrā wahrdā Latwiju atmin, toreis ar latweeschu beedribas aprindam doma nesneedsās tahlat par weenkahrschu semti.

Jautajums, man leekas, politiskā dņihwē stahw drusku zitadati: ar ko mehš ejam kopā un ar ko mehš eesim kopā Latwijas eeskshejās politiskās zihnās un zihnā par Latwiju? Un te man jafaka gaischi un atklahti, ka mehš neejam kopā ar pilsonibu, nekad ar pilsonibu kopā neeesim, nekad ar winu kopā nesapluhdņisim, bet eesim kopā ar strahdnezibu par demokratisku Latwiju. Us ņchis demokratiskās Latwijas pamata, mehš eesim kopā par sozialistisku Latwiju, kura nahks, nahks kahdreis. Mehš waram jums atlaut ņchobrihd to lehto preeku papreezatees par weenu otru pilsonibas uswaru, ko jums ņagahdā tagadejais starptautiskais stahwofli, kad wifas strahdneeku partijas nostahditas defensiwē. Bet ta pati fainneeziska eekahria, us kuru juhs atbalstatees, kura juhs ir radijusi, gruhsch juhs kapā ar walutas un ruhpniezibas atjaunoschanas gruhtibam un ta pati leelā pasaules politika radis stahwofli, kura ari Latwijas strahdnezibu, ar kuru mehš kopā ejam, eeam gahjuschi un eesim, wedis pee uswaras. Mehš eesim kopā ar strahd-neeziibu Latwijas eeskshejās zihnās. Ka ari juhs stahweet par Latwiju, to es jums negribu noleegt, bet muhsu metodes ir daschadas. Neweens prahtigs politiskis newar nostahdit jautajumu tā, kā tas ir nostahdits: waj mehš eesim pret Latwiju. Man tat buhtu japrasa, waj Latwijas pretineeki naw

mellejami pa labi un daschš labš no fungeem, wehl naw atfwabinajees no ſawām ſaitem ar Needru. (Baſſis pa labi: „Waj Dermanis naw pret Latwiju?“) Tapeh3 wehl reiſ atbildu uſ jautajumu: mehš ejam Latwijas eekſchejās zihnās pret Latwijas pilſonibu, eſam pret winu gabjuſchi, un eefim pret winu. (Breedis no weetas: „Tuſſchi wahrdi!“). Ka tee naw tuſſchi wahrdi, par to Breescha kungs, ja Deewš peeſchfirš jumš ilgatu muhſchu, uhš wehl pahrleezinafatees. Mehš eefim kopā ar ſtrahdneezibu un kopā ar wiſām ſtrahdneezibas kluhdam par Latwiju. (Applauſi).

Preſidents J. Tſchakſte: Runataju ſarakſtš iſſmeltš. (Dermanis no weetas, eedams uſ katedri: „Man ſaktiſkš paſkaidrojums“). Runataji, man jaſaka, ka ſaktiſki paſkaidrojumi neteel peelauti. Jumš janem wahrđš. Wahrđš Dermanim.

W. Dermanis (ſozialdemokrats): Tas Berga kungam, ko wiſch ziteja no manas runas uſ Eſplanadeš laukuma, ir ſamelotš, lihđſigi tam, kā taš ir notizis muhſu pilſonu prešē wišpahr par muhſu maija ſwehſku demonſtrazijam, par ko ir ahrfahrtigi daudš taš ſamelotš. Teizeenu lihđſigu tam, ka janodibina ſozialiſtiſkā Latwija, tahda kā Kreewijā, eš neeſmu leetojiš. Jumš, kungi, naw noſlehpums, ka manas ſimpatijas ir Padomju Kreewijas puſē (Starpſauzeeni, trokſniš), bet ſchahda teizeena, kahdu ſche mineja eekſchleetu miniſtrš, eš neeſmu leetojiš. Ari otru teikumumu, par kahdu ſche gabja runa, eš neeſmu leetojiš. Ja mani par to ſaukš atbildibas preeſchā, tad man buhš peeteekofchi daudš leezineeku, taš apgalwoš, ka eš to neeſmu runajis un ka taš ir ſamelotš no apfardhibas agenteem. Kad mums buhš pahrruna par to Satwerſmes Sapulzeš komiſijā, tad eš zentiſchoš minetā leetā peewest wairakuš leezineekuš. Zariſkā Kreewijā daſchreiſ pat netizeja ſcheem politiſkeem agenteem. Schim agentu leezibam zariſkā Kreewijā nedahwaja pat godigakāš kara teeſas uſtizibu, un daſchreiſ tur noteeſaja žilwekuš newiš uſ politiſko agentu leezibu pamatu, bet uſ zitu droſchaku ſaktu pamata. Man intereſanti ſinat, kam ofzijalā eeſtahde, kad pret mani tišš zelta ſuhđſiba, tizeš, waj ſcheem politiſkeem agenteem, waj teem daudſeem leezineekeem, kuri leezināš, ka eš neeſmu ſchahdu ſamelotu teizeenu leetojiš, to rahdiš leeta pati no ſewiš.

Preſidents J. Tſchakſte: Wahrđš Oſolam.

U. Oſolš (darba partija): Man japeewed, ko man bija gadijums dſirdet ar ſawām auſim uſ Eſplanadeš laukuma no Dermana kunga runas pirmā maijā. Man jaſaka atklahti, ka pirmo zitatu, ko eekſchleetu miniſtra kungs peeweda no Dermana kunga runas uſ Eſplanadeš, ar ſawām auſim dſirdeju. Ir taiſniba, ka Dermana kungs uſaižinaja nodibinat Latwijā tahdu paſchu eekahrtu, kahda ir Kreewijā. (Applauſi labā ſpahrnā un ſtarpſauzeens no Liebtala: „Prom uſ Kreewiju!“).

Preſidents J. Tſchakſte: Runataju ſarakſtš iſſmeltš. Peh3 ſchi jautajuma mehš pahreeſim uſ kahdu zitu jautajumu, kurſch ir eefneegtš un uſ furu atbildēš ſaktiſmes miniſtrš Kurſchinkſiš.

Saktiſmes miniſtrš Kurſchinkſiš: Pirms diwām nedelam augſtā ſapulze liſa preeſchā wal dibai jautajumu:

„Ko wal dibā ir darijuš, waj ir nodomajuš darit, lai iſbeigtu dſelſzeeneeku ſtreiku ſapraſchanāš zelā.“

Vahriš deenas peh3 jautajuma eefneegſchanāš ſtreikš, kurſch bija uſ dſelſzeleem iſſludinātš, tiſa atſaultš, un darbš wiſur uſ dſelſzeleem norit

tagad parastā fahrtībā. Lihdi ar to atfriht atbilde uš jautajuma otro dalu, t. i. ko waldiba nodomajusi darit, lai isbeigtu streiku šapraščanās zekā. Bet ari atbilde uš jautajuma pirmo dalu, eewehrojot to, ka jautajums ir šaudejis šawu agrako afumu un politisko nosihmi, ir tagad šanemama nedaudsoš ihšoš wahrdoš. Tadehl mans nodoms naw analiset toš eemeslus, kuri radija dšelszelneeku streiku, tā ari šafaribu, šahda wareja pastahwet stary dšelszelneeku streiku un wišpahrejo streika kustiibu walsti. Negribu ari istirsat dšelszelneeku šaweenibas eefneegtās prašibas. Gribu tikai pašaidrot, tā isturejusees waldiba pret eefneegtām prašibam, un šo wina darijuš, lai streiku nowehrstu, bet kad streiks bija isfludinats, lai streiks tiktu isbeigts.

Ar rakstu no 31. marta dšelszelneeku šaweeniba greesās pee waldibas ar wairakām šaimneezifšas un teefištās dabas prašibam, pašinodama pee tam, ka šhis prašibas ir nekawejošhi iswedamas dšihwē un ka dšelszelneeku šaweenibas pilnwarneeku šapulze, kurā peedalijušchees pasta, telegrafa un telefonu preekššahwji, godijumā, ja šhis prašibas netiks ispilditas, isfludinās dšelszelneeku streiku 16. aprili uš wišem Latwijās dšelszelem. Raut gan dšelszelneeku šaweeniba nerepresentē wišus dšelszelneekus, kas ari peerahdijās dšelszelneeku streikā, tomehr waldiba usmanigi isturejās pret eefneegtām prašibam, wišpušigi apšatija tās un pamatigi pahrbaudija, šahdamās peršonigās pahrrinās ar šaweenibas preekššahwjeem, šahdas notika stary šatifikmes ministri un šaweenibas preekššahwjeem pirms streika šahščanās un stary ministru prezidentu weetas ispilditaju un wehlat ministru prezidentu un šaweenibas preekššahwjeem pehz tam, kad jau streiks bija isfludinats. Waldiba darija wišu, lai nahktu dšelszelneekeem preti un lai dibinatās prašibas apmeerinatu, zik tahlu to atļauj lihdselli, šahdi atrodas waldibas rihzibā. Wairums dšelszelneeku šaprata, ka waldiba grib nahkt pretim un nahkt wineem pretim, un tamdehl pirmā streika deenā no 8000 dšelszelneekeem neeeradās darbā tikai 250 peršonas un no šrahdneekem, kuru ir ap 7000, neeeradās darbā tikai weena treschā dala. Tā tad atteezibā uš profesionaleem dšelszelneekeem war šazit, ka wini streikā nepeedalijās, jo newar buht runa par streiku, kad darbā neeerodas 3% no wišem darbineekeem. Wini šaprata, ka waldiba nedrihst šolit neispildamo un peekškriti weenā dšelszelneeku grupai tahdas teefibas, kas runā pretim muhšu pastahwošcheem likumeem un muhšu demokratiskai eekahrtai un kas draud šagraut to dišziplinu uš dšelszelem, šahda 2 gadu laikā ar ruhpem un puhlem bij nostiprinata. Šhee dšelszeli darbineeki pret šaweem peenahkumeem isturejās apšinigi. No šhis augštās weetas es gribetu isšazit wineem dšitu atšinibu par to, ka tee nekahwa šewi apmulšinat un ašfraut no neatbildigu peršonu wilinoscheem un glaimošcheem, bet aplameem šolijumeem un aizinajumeem, un ka wini palika ustižigi šawam peenahkumam un darbam preekšch walstis gruhtā brihdi.

Prešidents J. Šchakste: Ir eefneegts preekšlikums ar wajadšigo parakstu škaitu atšlaht debates. Wahrds Wenderim.

Fr. Wenders (sozialdemokrats): Augsti godatee Satwerimes Šapulzes lozekli! Šafarā ar ministra kunga atbildi es negribu aššawet ilgi juhšu usmanibu par streiku un šewiškri par ta likwidেশchamu, bet gribetu apšahtees pee weenas leetas, kas ar streika likwidেশchamu šahw šafarā, un kurai wehl war buht šinamas šekas. Lai gan eekšleetu ministrs Berga kungs apgalwoja, ka nekahdas reprešijas nebuhs — ja tās nebuhs, tad ta buhs apšwešzama parahdiba —, man ir weena telegrama № 569, kuru ša-

tiffmes ministra kungs kopâ ar galwenâs dselszetu wiršwaldes direktoru Blodneefa kungu laidis pa liniju un kura peedraud ar represijam. Tas teksts štan lā: „Pastahwoščais likums streikotajeem un kuhditajeem us streiku sabeedribai nepeezeeščamos usnehmumos draud ar sodu lihds eeflo-dsiščanai pahmahzibas namâ un waldiba newar solit un naw solijusi, kâ streikotaji paliks bes foda“. Starp šcho telegramu un to, ko pee eepreelšhejâ pasinojuma sinoja Berga kungs, ka nekahdaš represijas nebus — ir sinama pretruna. Warbuht, waldiba teefas sodu un nodosčanu teefai ne-usskata par represijam, bet man leefas, ka tas buhtu jaušskata par represijam. Es gribetu weht wairak teikt: us muhsu pastahwoščâs konstituzijas pamata pat toš foda likumu pantus — un tee ir foda likumu 125. panta III. dala un 367. un 368. p. p., kuri pateesčan peedraud streikeem us dselszeleem sodu — ka toš newaretu peemehrot. Un es šchais domâs neefmu weens patš. Tâpat kâ es ir domajuši un to isteikusi weena loti zeenijama komisija, kura pastahw pee teefleetu ministrijas, kurai ir usdewums rewidet muhsu kriminallikumu kodelsu, rewidet to šastanâ ar muhsu šatwersmi. Šchi komi-sija, kurâ neee-eet neweens no sozjaldemotrateem, es nesinu, waj tur eeeet tahds no kreišam demokratiskam partijam, bet tur eeeet deesgan kompetenti juristi, kuru usskati šastan ar laika prasibam, kuri no konstituzijas tefem prot wilt sinamus logiskus šlehdsenus. Man preelšchâ ir grahmata, šchis komi-sijas darbš, kura kreewiski šauzas: „Объяснительная записка къ ра-ботамъ по пересмотру Уголовнаго Уложения 1909 года“. Wina isdalita wišam frazizijam un ja juhs usškirfeet šcho grahmatinu un šalihdsinafeet, kâ šchi komisija ir domajuši, par Kreewijas kodelša panteem 367. un 368. un 125. panta 3. dalu, tad juhs atradifeet tahdu weetu: „Дальше, по мнѣнiю боль-шинства комиссиа, и 3 ч. 125 ст. Уголовнаго Уложения, гласящая о возбужденiи рабочихъ къ устройству и продолженiю стачки, статьею 367 предусмотрѣнной, подлежитъ вовсе исключенiю, ибо такого рода дѣянiе не можетъ быть отнесено къ числу уголовно наказуемыхъ дѣянiй; стачка, какъ таковая, должна быть признана законнымъ средствомъ экономической и классовой борьбы. Противоположная же точка зрѣнiя не соответствовала бы социальнымъ, требованiямъ современной жизни“. Utwainojeet, ka es kreewiski lašu, jo teksts ir free-wiski. Komisija leef preelšchâ strihpot no muhsu sodu likumeem 125. panta 3. dalu un lihds ar to 367., 368. pantus. Tee nekastan ar muhsu laika sozia-lam prasibam. To šata pilsonisku juristu komisija, kuri ar to ir dewušchi isnihzinošchu špreedumu par waldibas rihzibu. Ja ween waldiba buhtu šapratusi to, kas šastan ar muhsu laika sozjalam prasibam, kâ to šata zeeni-jamâ komisija, tad nebuhtu ar telegramu peedraudejusi un nemeħginatu tagad nodot dselszelneefus teefai. Ja tas ir tā, ja kâ Scheiloka juristi pastahw us likuma burtu, tad tas peerahda, ka waldiba nestahw us to prasibu aug-štuma, kas šastan ar šchilaita garu. (Applausi pa kreiši).

Presidentš J. Šchakste: Wahrds eefšleetu ministrim.

Ceššleetu ministrš A. Bergš: Man janoweħršč tikai weens pah-pratumš, kas waretu izelstees. Ja es teizu, ka naw iswestas represijas pret streikotajeem, tad es domaju represijas administratiwâ šahrtâ, jo repre-sijas teefas šahrtâ no waldibas neatkarajas. Nodot waj nenodot kahdu personu teefai nestahw waldibas warâ. Te jareħkinajas tikai peħz likuma un ja likums ir tahds, tad waldiba streikotajus newar nenodot teefai. Tâ tad

es runaju, to nebij gruhti saprast, par administratīvām represijām, kuras pret streikotājiem nav leetotas. Par teefas represijām es nerunaju un to išskīrs muhsu neatkarīgā teefa. Personīgi es domaju, ka streika likums ir tahds, tahds paredsets 1903. gada šoda likumos. Tur teikts, ka streiki ir aisleegti un ka draud represijas streika usahzejem teefas zelā. Muhsu pagaidu konstituzijā teikts sekofchais: „Streika brijwiba teef noteikta ar atfewiscku likumu“. Šahda likuma mums wehl naw. Tapeh3 ir spēhā 1903. g. šoda likumi, kuri pareds šodu par streiku sinamos gadījumos. Bet tā teizu, tas ir juridisks jautajums, kuru war išskīrt tikai teefa. Rā ari muhsu nahkofchā konstituzijā newar buht paredseta absoluta streika brijwiba, par to meh3 laifam buh3im weeni3 prahtis. Wi3ās walstis ir peenemts, ka sinamos, šabeedribai nepezeefchamos usahkumos streiks ir noseedsigs un šauzami pee atbildibas tee, kas musina us streiku, waj kas patwarigi darbu atstahj. Es tureju tikai par sawu peenahkumu noskaidrot šcho jautajumu tā, ka represīwee lihdsekli naw leetoti administratīvā kahrtā. Par teefu represijām es neefmu domajis isteiftees.

***Presidentis J. Tšhahste:** Runataju šaraktis išsmelts. Lihds ar to ir išbeigts šhis deenas kahrtibas punkts.

Meh3 pahreesim us nahkofcho deenas kahrtibas punktu: kahrtibas rulla 163. un 176. panta pahrgrošijums. Referents **Samuels.**

Referents W. Samuels: Sozialās likumofchanas un juridiskās komisijas kopšehdē išzehlās jautajums par to, kā tulstot kahrtibas rulla 163. pantu atteezibā us balsofchanas kahrtibu. Šhis pants pats par šewi, wismas šahkumā un beigās, ir škaidrs, jo tur ir runa par komisiju apweenoschanos, un ja apweenoschanās nenoteef, tad teef stahditi preefchā wairaki projekti. Ur ziteem wahrdeem, komisijas kā tahdas nesapluhst weenā šapulzē, weenā weenibā, bet wajadibas gadījumos mehgina šaprastees šawā starpā. Ja šchi šaprašchanās nenoteef, tad weena komisija newar majoriset otru, pee-šchīrot katram atfewisckam lozeklam bals teefibu, bet katra ustur spēhā sawu projektu un abi projekti teef stahditi preefchā Satwerimes Sapulzei. Bet pahpratumus war rabit weens teikums panta widū, kurš štan tā: Kopejās sehhdēs wiseem komisijas lozekleem weenlihdsigas bals teefibas. Šcho teikumumu waretu istulstot tahdā weidā, ka tomehr tahdā kopejā sehhdē buhtu domajama un waretu notikt ari nobalsofchana par projekteem. Šak- nojot tomehr šcho teikumu ar panta šahkumu un beigam — jo pretrunas nedrihkt buht un to likumdewejs naw domajis — organizijas komisija nahza pee atfinuma, ka šchi kopejā balsofchana atteezas tikai us sehdes tehnisko puši, tas ir us sehdes wadibu un deenas kahrtibu. Šhos wahrduš organizijas komisija leef preefchā usnemt 163. pantā, wīnu atteezigā kahrtā papildinot. Bes tam organizijas komisija leef preefchā atšiht šteidsamibu, jo komisijas kopejās sehdes pardsamas tuwatā nahkamibā, peemehram agraro likumu apšpreešot un tur tas jautajums no jauna atkal war išzeltees. Tas šchimbrīšham bija wišs, kas man šakams.

Presidentis J. Tšhahste: Referents leef preefchā šteidsamibu. Es lišchu šteidsamibu us balsofchanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret šteidsamibu. Naw. Kas atturas no balsofchanas? Naw. Šteidsamiba ween- balsīgi p e e n e m t a. Teef atklahtas wišpahrejas debates. Pee wahrda neweeni3 nepeeteizas. Es lišchu us balsofchanu pahreju us pantu lasišchanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir pret pahreju us pantu lasišchanu. Naw. Kas

atturas no balsoschanas, luhdsu pazeltees. Naw. Pahreja us pantu lasifchanu peenemta. Weens pats pants.

(Nododot weenu un to paschu projektu diwam waj wairafam komissjam, Satwersmes Sapulze nosata, kurai komissjai jastata projekts wispirms zauri. Vebz tam komissjas notur kopejas sehdes un weenojas par kopeju projektu. Kopejas sehdes atteeziba us sehdes wadibu un deenas kahrtibu wiseem komissjas lozesteem weenlihdfigas bals teešibas. Ja weenošanas nebuhtu panahfama, tad Satwersmes Sapulzei stahdami preekschâ neapweenotee projekti un eewehlami referenti 159. un 161. p. p. paredsetâ kahrtibâ).

Cebildumu naw? Es lišču šcho pantu us balsoschanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret šcho pantu. Naw. Kas atturas no balsoschanas, luhdsu pazeltees. Naw. Pats peenemts. Tagad pahreesim tahlaf atteeziba us 176. pantu. Wahrds Samuelim.

Referents W. Samuelis: Starpsfrakziju biroja bij runa par to, ka buhtu samasinams komissju fastahws wispahrigi un daschu leelako komissju šewiščki. Frakziju preekschstahwi weenojas par paschu prinzipu un sikhatus noteikumus tika usdots isstrahdat organizazijas komissjai. Se man buhtu aisrahdamš, kahdās komissjās buhtu fastahws samasinams. Organizazijas komissja, proti, leef preekschâ šchahdas pahrgrosibas. Agrarleetu komissjai bij lihds šchim 40 lozeklu. Preekschlikums ir samasinat šcho skaitu lihds 16 lozekleem. Tahlaf, isglihtibas komissjai bij 15 lozekli, preekschlikums ir — samasinat us 12 lozekleem. Tad luhgumu un suhdšibu komissjai bij paschâ šahlumâ 9 lozekli, bet tas skaits wehlf grošits, lai gan naw eewests Satwersmes Sapulzes kahrtibas rulla 176. pantâ. Tadehl organizazijas komissja leef kodifikazijas kahrtibâ vreekščâ konstatet, ka šchim skaitam wajag buht 12. Šhini gadijumā gan skaits paleelinats, jo frakzijas newehlejās fastahwu samasinat. Tahlaf, pašchwaldibas komissjai bija 18 lozekli, preekschlikums ir — samasinat lihds 15 lozekleem. Satwersmes komissja 26. Preekschlikums — samasinat lihds 16 lozekleem. Sozialās likumdoschanas komissjâ bija 18 lozekli. Preekschlikums samasinat lihds 12 lozekleem. Tad — pawisam strihpot komissju, kura sawu darbu beigusi. Ta ir šewiščkâ ismeklešchanas komissja ar 6 lozekleem. Tâ tad turpmat paliks tikai 20 komissjās. No tam jau minetās ar šaščaurinatu fastahwu. Organizazijas komissja bija tais domās, ka darba raščigums komissjās nemasinasees no fastahwa samasināšanas, jo tagad frakzijam ir bijusi eespehja, kuras winām agraf, pirmo reisi suhtot sawus preekschstahwus komissjās, nebija — eepašhtees ar sawu frakziju beedru darba spēhjam, lai tad iswehletu aktiwakos un raščigakos no sawa widus. No otras puses dasčas no leelakām komissjam ir jau sawus galwenos darbus beigusčas, ir palikuš peemehram agrarleetu komissjâ tikai nekwarigatâ dala, kura pa dakai ari jau isstrahdata. Ar wahrdu fakot, šhee pahrgrosijumi no prattistâ weedoŭla, nerunajot nemas par finansielo leetas puši, jo isdewumi katrâ sinâ masinasees, ir wehlami. Šchis pahrlabojums waj preekschlikums teef likts preekschâ peenemt steidsamibas kahrtâ.

Prezidents J. Ščakste. Referents leef preekschâ steidsamibu, es lišču us balsoschanu steidsamibu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret steidsamibu. Naw. Kas atturas? Naw. Tâ tad steidsamiba weenbalsigi peenemta. Teef atklastas wispahrejas debates. Neeens pec wahrda nepeetejas, es lišču us balsoschanu pahreju us pantu lasifchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret pahreju us pantu lasifchanu. Naw. Kas atturas?

Naw. Tā tad pahreja uš pantu lasišchanu weenbalsigi peenemta. 176. pants.

Pee Satwerfmes Sapulzes pastahw šahdas komišijas:

- 1) Agrarleetu komišija (16 lozekli).
- 2) Uhrleetu komišija (9 lozekli).
- 3) Amnesijas komišija (6 lozekli).
- 4) Bibliotekas komišija (3 lozekli).
- 5) Finanšu un budšcheta komišija (24 lozekli).
- 6) Işglibtibas komišija (12 lozekli).
- 7) Işmetleşchanas komišija walsts nodewibas leetās (6 lozekli).
- 8) Juridiskā komišija (18 lozekli).
- 9) Āra leetu komišija (6 lozekli).
- 10) Luhgumu un šuhdsibu komišija (12 lozekli).
- 11) Organizācijas komišija (4 lozekli).
- 12) Başchwaldibas komišija (15 lozekli).
- 13) Peepraşjumu komišija (6 lozekli).
- 14) Redakcijas komišija (6 lozekli).
- 15) Rewišijas komišija (3 lozekli).
- 16) Satwerfmes komišija (16 lozekli).
- 17) Satwerfmes Sapulzes lozeklu leetu išmetleşchanas komišija (4 lozekli).
- 18) Šaimneeziskā komišija (4 lozekli).
- 19) Soşjalās likumdoşchanas komišija (12 lozekli).
- 20) Širdşneezibas un ruhşneezibas komišija (12 lozekli).

Neweens pee wahrda nepeeteizas, es lişchu ņho pantu uš balsošchanu. Luhdsu pazeltees toş, kas ir pret ņhi panta peenemşchanu. Tagad luhdsu pazeltees toş, kas atturas no balsošchanas. Naw. Tā tad ņhis pants buhtu peenemts. Tagad es lişchu uš balsošchanu abus no komišijas preekşhā liktos pantus un luhdsu pazeltees toş, kas buhtu par abeem panteem wişā wişumā. Luhgu peefehstees. Tā tad ņhee panti ir peenemti.

Nahşošchais deenas kahtibas punkts ir papildinajums pee agrarā likuma 4. dalas. Referents Samuels.

Referents W. Samuels: Zentralās semes eerihzibas komiteja ir galwenais ispidu organs atteeziba uş agrarās reformas išweşchanu dşihwē. Šhi komiteja išķhir jautajumu pehz buhtibas tā augstākā instanĶe un winas lehmums buhtu ispidams tā paraşts atteeziba uş wişām augstākām administratīvām eestahdem. Jo lai gan komitejas ņastahws ir va dalai ņabeedriška rakstura, jo pee tās peeder 6 Satwerfmes Sapulzes lozekli, bet pehz uşde-wumeem un mehrķeem ta ir uşstatama tā walsts eestahde. Komitejas lehmumi ņawukahrt ir pahrfuhdsami uş ņenatu, bet pehdejais rewidē toş tikai no likuma weedokla, neaişķkarot leetas buhtibu. Te išĶelas jautajums, kaĶdā kahtiba ņhee lehmumi buhtu ispidami. Par to aişrahĶijumu naw. Pats par ņewi ņaprotams, ka kaĶras augstākās ispidu waras lehmums ir neşrih-digā kahtā išwedams; bet tā ka agrarā likumu išwedot beeshi teef aişķahr-tas priwatas intereses un otrkaht komitejai naw lihdşeklu ņhos lehmumus peefspeedu kahtā išweşi dşihwē, tad waretu gaditees, ka eekşleetu ministrijas eestahdes, t. i., polizija, pee kuras komiteja greestoş, aişbildinatos ar attee-ziga likuma truhķumu un atteiktos no şpreeduma ispidişchanas, lai gan te japeeşihmē, ka taĶdi gadijumi lihdş ņchim naw bijuşi. To wişu eewehrojot, agrarā komišija nahza pee şlehdşeena, un leef preekşhā to ņteidsamibas kaht-iba peenemt, ka agrarā likuma 4. dala papildinama ar aişrahĶijumu uş ispi-dişchanas kahtibu. Te man ir japeemetina, ka ņaimneeziskais gads jau ir ņahzees un ka Rurşemes dalā pahrweteshchanas ir jau notikuşi. Tas pats

ir sakamš, ja nemaldos, par Latgali. Widsemê turpretim turas pa leelakai dalai pee wezeem Jurgeem. Bet gadijumi, kur wjadsetu ispildit komitejas lehmumus peespeedu fahrtâ, ir lihds ņchim bijuņchi loti reti un ari turpmâf naw ņagaidani leelâ ņkaitâ. Somehr wiņas warbuhtibas ir japareds un tadeht agrarâ komiņija greeņņas pee Satwerņmes Sapulzes ar ņcho papildinajumu.

Presidents J. Tņņa kņre: Referents leef preeņņhâ steidsamibu. Eš liņņhu us balsņņhanu steidsamibu un luhdsu pazeltees toš, kas ir pret steidsamibu. Naw. Kas atturas no balsņņchanas. Naw. Steidsamiba ir peenemta. Teef atlahtas wiņpahrejas debates. Wahrds peeder Janņonam.

Fr. Janņons (neatkarigais besņemneeks): Augstâ ņapulze! Man, deemschehl, jaiņņakas pret ņcho papildinajumu. Runajot par semes eerihzibas komitejam, mums jaatminas, ka hdas domas pastahweja toreis, kad winas dibinaja. Toreis pastahweja diwi wirseeni: weeni domaja, ka semes eerihzibas darbi janodod waldbibai kâ ispildu warai. Satwerņmes Sapulze kâ likumdeweja eestahde isdod likumus, bet dsihwê toš iswed ispildu wara. Argumentazija bija tahda, ka waldbibai pee rofas atteezige eeredni, ir wjadņigâ prakņe, wjadņigâ ņinaschanas un wjadņigee panehmeeni. Wjadņigâ darba prakņe waldbibas eestahdem, tâ ņalot, pahrgahjuņi meesâs un aņinis un wiku darbs dauds droņņaki garantê agrarâs reformas pareisaku un ahtraku isweņchanu pehz ņinama leetderibas prinzipa. Otrâ puse, turpretim, apgalwoja, ka semes leetas war pareisi iņwest tikai ņewiņņka wehleta eestahde. Galwenais motiws tam agrarâ komiņijâ ņinamai dalai winas lozeku bija tas, ka waldbibai patreis newar uņtizet tik ņwarigu leetu, kâ agraro reformu, ka waldbiba atrodas azumirkli itkâ kahdâ kompromisâ starp bijuņņhem semes ihpachneekem un starp ņawu stahwokli. Waldbiba isņautņhot jaunus „mehrneeku laiku“ u. t. t. Turpreti semes eerihzibas komitejam kâ wehletam eestahdem buhtu tautâ dauds leelaka uņtiziba. Winas iswedisshot to leetu galwenâ fahrtâ ar ņawu prestischu. Galu galâ uswareja wirseens, kas stahweja par semes eerihzibas komitejam, un ne par semes eerihzibas darbu nodņchanu waldbibai. Tagad nu mums jau apmehram pahredsami semes eerihzibas komitejas darbibas augli un man jaņafa, ka ņņee augli naw peepildijuņchi tâs zeribas, ko semes eerihzibas komiteju aistahwji ņawâ laikâ loloja. Man leekas, ka ari „mehrneeku laiki“, leekot ņhini wahrdâ ņinamâ jehdseenu, ņinamâ mehrâ naw nowehrsti. Tapat tas prestischs, par turu runaja ņinamâ agrarokomisijas dala, ari tas tautâ naw tahds, kâ to ņawâ laikâ zerejam. Kâ peerahdijumu ņhai tesei eš nolasiņchu ņinajumus tikai no weena weeniga pagasta. Domaju, ka jau tas peenahzigi raksturos to stahwokli, kahds wiņņch ir daudsâs weetas. ņņahdu ņuhdsibu man ir wairak ņimtu no daņhadam Latwijas malam. Wiņas tâs norahda us to, ka semes eerihzibas komitejas darbs bijis stipri neapmeerinoschs, wiņmas tai dalai eedņihwotaju, kas ņemi apstrahdat gribeja un tagad newar. Eš negribu teikt, ka ta ir leelakâ dala besņemneeku semes gribetaju. Paldees Deewam, ta i: masakâ dala. Loti war buht, ka turpmâf neapmeerinato ņkails peeaugs. Mums patreis ir tikai pirmee semes dalischanas Jurgi, — tahdu Jurgu mums buhs wehl diwi, trihs. Zistahl laudis naw apmeerinati ar semes eerihzibas komitejas darbibu, to peerahda ņekņņchais N. N. pagasta waldes protokols no 7. marta. (ņauzeens no weetas: „Tikai weens?“). Eš jau teizu, ka eš mineschu tikai weenu pagastu, kauschu lihdsigu ir dauds. Sur ņazitis: „Starp zitu pahrrunaja ari semes eerihzibas komitejas darbibu un ņkatotees pehz teem ņakteem, kahdi te notikuschi ņakara

ar semes dalischanu, nolemj luhgt atteezigo waldibas eestahdi, lai semes eerihzibas komiteju ka tahdu likwidetu". Tas pats atfahrtojees turpat ari wehla, 12. aprili, nedabujot atteezigo atbildi us pirmo lehmumu. Luhgumraksti leela skaita eefneegti ka pagasta, ta aprinka un ari zentralai semes eerihzibas komitejai, bet atbildes naw dotas. Tas ir weens. Otrs, kas peerahda, kapehz semes eerihzibas komitejam naw presischa, us kahdu winas zereja, ir tahlafee notikumum schini pat pagasta. „Semes Eerihzibas Wehstnesi“ № 8 nodrukats sinojums par Jelgawas aprinka Bramberges pagasta Bramberges muischas sadalischanu, kur starp 18 usskaititeem jaunfainneefeeem minets 5 reises familijas wahrds Wilze. Tas tatschu tif uskrihtofchs fatis, ka jau fastahdot manuskriptu „Semes Eerihzibas Wehstnescha“ drufaschanai, semes eerihzibas komitejai buhtu warejis eenahht prahta, ka te noteef kas fewisfchs. Dremshchl, tas naw notizis. Semes sadalijums iswests dshiwē ka „Wehstnesi“ nodrukats, un fuhdsibas, kuras nodotas semes eerihzibas komitejam gan pagasta, gan aprinki, gan zentralei, palikufchas neewehrotas. Man ir pastaidrojums no weetejeem eedshwotajeem, ko schis 5 familijas nosihme. Pastaidrojumā fazits, ka tās wifas ir ahrpagastneeki. Bet mehš finant, ka agrarā likumā stahw rakstits, ka ar semi wispirms jaapmeerina weetejee bessemneeki. Kategorijas, ka karewji u. z., minetas tikai nahsfcha teikumā (§ 44). Te, turpretim, ir 5 weenadas familijas, ta tad 5 rada gabali ahrpagastneeki, kas dabujufchi Brambergē semi us weetejo bessemneeku rehina. Tahla pastaidrojumā fazits, ka Wiltfchi eegahjufchi semes eerihzibas komitejā, kas ari iswehleta drufku sawadā kahrtā. Dascheem no teem ir inwentars. Peeteefofchi inwentara ir tikai weenam; dascham wina ir mafaf un dascham naw nemaf. Tomehr wini fewi eerastijufchi tahdās kategorijas, us furu pamata waretu fanemt droschi semi. Saprotama leeta, ka redsot tahdas leetas, laudis protestē, bet ja tas nelihds, tad nolemj, ka komitejas jalkwidē, pirmfahrt, ka nelikumigi wehletas un, ortfahrt, ka tahdas, kas nelikumigi rihfojas. Pagasta sapulze scho lehmumu ir eefuhtijufi aprinka komitejai, kas tomehr atfinufi par neefspehjamu to eewehrot. Behz tam eeis tahla us zentralo semes eerihzibas komiteju, pee kam es fuhdsetajeem palihdseju atrast atteezigās personas, kam par schahdām leetam wajadsetu interesetees. Tomehr raksti nosuhtiti tahlafai atfaufsmei teem pascheem, par fureem rakstos teef fuhdses. Saktumā zentralā semes eerihzibas komiteja fuhdsibas nemaf negribeja peenemt, jo instrufzijās esot teikts, ka pahrfuhdsibas jaefneeds tam paschām eestahdem, par kurām fuhdsas. Agrarā likuma IV. dalā ta nu gan rakstits naw, bet, azimredsfot, zentralā semes eerihzibas komitejas kanzlejas eeredneem naw tif dauds no fwara likums, ka instrufzijās. Man bija jaufstahjas ka Satwerfmes Sapulzes lozeklim, lai galu galā tos peenemtu un aifufuhtitu us aprinka komiteju Jelgawā deht atfaufsmes. Dsird, ka lihds schim tur nefas naw darits schai leetā. Turpretim fuhdsetajeem 20. aprili pasinots mutiski pagasta komitejā, ka 23. aprili wineem wifseem jaiseet no sawām dshiwes weetam. Ta laifam buhs weenigā atbilde schini leetā. Netiks, laifam, eewehrots aifrahdijums zentralai semes eerihzibas komitejai, ka semi dabū 5 radineeki — ahrpagastneeki; netiks eewehrotas ari zitas fuhdsibas no teem, kam zaur to nodarita netaisniba. Ja leeta netiks imefleta, tad dalā Bramberges wezo bessemneeku 23. aprili tiks islikta us leelzela.

Tas ir tahds mas raksturojums par semes eerihzibas komitejas darbibu. Zentralā semes eerihzibas komitejā esmu bijis reises 40. Mans

perfonigais eespaidš no ſchis eestahdes darbības ir taš, ka ta weena no wišbirofratiškām eestahdem Latwijā. Waldības eestahdēs eš nekur tahda birofratiškma neefmu atradiš, bet gan daudš laipnaku an leetiškfigaku pretimnahſſchanu. Man leekas, ka ſemeš eerihzibas komitejaš kà wehletas eestahdes neſpehji peenahzigi weikt toš ušdewumuš, kaħduš mehš winām reiš ušdewām. Winām pa rotai wairaf politiškà puſe, nekà praktiškà. Bet ſemeš eerihzibà wairaf no ſwara taiſni praktiškà puſe. Ja praktiškais ſemeš eerihzibas darbš neišdoſeeš leetderigš, tad war gaditeeš, ka mums nahkoſchà gadà nebuħš maiſeš. Un ka maiſeš badš mums draud jo leelà mehrà, wainigaš ſemeš eerihzibas komiteju inſtrukzijaš, kaš neſaeetas ar agrarreformas likumu un kuràs paredſetas kategorijaš preteji ſchi likuma burtam un agraràs leetderibaš garam. Agrarreformas likuma 44. pantà nepahrprotami teiktš, ka teeſibaš uš weetejā pagasta ſemi wišpirmà kaħtā peeder weetejeem beſſemneekēem. Turpretim pehž ſemeš eerihzibas komitejaš inſtrukzijaš teem jau naw pirmteeſiba uš ſemi tiš taħlu, ziš taħlu pagasti pēepraſa ſemi „Lahtſchplehſcha“ ordena kawaleeri un ziti karewji. Œheem dotas teeſibaš dabuht ſemi wišpirmà kaħtā un iſmeklet te tur, kuru wini paſchi to wehlaš. Daš, beš ſchaubam, naw domatš muħfu agrarlikumà. Tur kà jau teiktš, wišpirmš paredſeta ſeme weetejeem pagasta beſſemneekēem kà tahdeem un tad tikai mineti karewji kà kategorija. Tà taš bija domatš un tã tam ari wajaďſeja palikt. Stiprā mehrà ſaſeſchi muħfu agraro eefahrtu ari taš, ka ſemeš eerihzibas komitejaš karewjeem — tuſſchineekēem par labu nozel no jemeš maiſeš raſhotaju, kuram pilnš inwentarš, kuſch ſchogad jau apſehjiš un apſeħš ari nahkoſcho gadu ſawuš tihrumuš un atſtaħi to uš leelzela, nenorahdot nekahdu jaunu ſemeš ſubritti. Turpinot tã, kà taš teek daritš tagad, ſagaĩdamaš, ka maiſeš nahkoſcham gadam buħš wehl maſaf, nekà ſchogad un tee, kaš tagad uš ſemeš uſeet, neſpeħš to peenahzigi apſtrahdat. Tã riħkojoteeš, ſemeš eerihzibas komiteja radijuš jaunſaimneekuš, kureem ir tikai paħtaďſina un armijaš braħka ſirgš, wairaf nekas. Œchee laudiš teezaš uš beſſemneeku ſemem tapehž, ka tãš apſtrahdataš. Raſchu tee gan noplaus, bet waj nahkoſcho pawafari ari ko ſeħš un waj teem buħš ko ſeħt, par to ſemeš eerihzibas komiteja nedomà. Tahdaš priwilegijaš atſewiſchkam kategorijam war nahkt tikai par launu muħfu agrarai eefahrtai.

Negribu augſto ſapulzi uſtawet ar taħlaſeem peemehreem. Pēeweeſtee Brambergeš pagasta peemehri pēeteek. Œš gribelu pēegreeſteeš paſcham papildinajumam. Daš praſa, lai zentralàs ſemeš eerihzibas komitejaš leh-mumi tiktu iſpilditi adminiſtratiwà kaħtā. Pawirſchi nemot — newainigš teikumuš, bet ja mehš apſkatiſimeeš projekta otrā puſē paſkaidrojumu, tad taš naw wiš tiš weenkaħrſchš. Tur jau ſkaidri redſamaš, ka papildinajumuš naw meħrketš pret leelrentneekēem, kuri ſeħſch uš fonda ſemem un tur tãš zeeti ar wiſeem liħdſeekēem. Nē, adminiſtratiwà wara wajaďſiga preeſch beſſemneekēem — ſemeš gribetajeem: kaſpeem un rentneekēem! Paſkaidrojuma tekſtš ſchai leetā ſtan:

„Œemeš pēeſchirſchana ir ſaweenota ar beſſemneeku paħweeſchchanu, iħſelſchanu un uſliſchchanu uš jaunām dſiħweš weetam, kaš nereki rada pretoſchanoš no beſſemneeku puſeš...“ Lai nu lauſtu ſcho beſſemneeku pretoſchanoš, tad preeſch tam ſemeš eerihzibas komitejai wajaďſigš ſchiš papildinajumuš. Œchimbriſcham apſtaħli ir tahdi, ka beſſemneeku newar ſemeš eerihzibas komiteja nozelt no ſemeš beš teeſaš ſpreeduma. Bet ar ſcho

papildinajumu mehš semeš eerihzibas komitejai dotu tahdu teesibu. Ja bessemneeks pehz tam wehl neatlaisstos no šawa semeš stuhrišča, tad to nozeltu ar polizijas palihdsibu. Un ja ari ta wehl buhtu par wahju, tad waretu issaukt karaspheku, tahdu rotu kareiwju, warbuht, pilnā kaujas gatawibā. Tahdi peedraudejumi jau bijušchi kafarā ar Sarkanā Krusta muišču, tur 40 gimenes, pahri par 300 atšewišķu zilweku, ar bagatigu inwentaru u. z. gribeja izjelt no šchis muiščas, lai eet, tur grib. Waj tas jau notizis, nesinu, — neesmu par to apjautajees. Lihdsigu peemehru man buhtu wehl dauds no daschadeem Latwijas apgabaleem, tā Talsu, Jaunjelgawas, Wisputes, Ruldigas u. z. aprinkeem. Es jautaju, waj šchee fakti attaisno semeš eerihzibas komiteju rihzibu un us winām listās zeribas un tā bessemneeks — semeš gribetajs atbildu ar noteiktu „nē“. Muhšu apstahlki, tahdi tee patlaban tapušchi us laukeem, noleeds dot semeš eerihzibas komitejai rokās tik afu eerozi, tahda ir administratiwā wara, jo kuhdsibas neteef pamatigi ismekletas. Semeš peeprafijumu listēs ir wefela rinda jautajumu, kureem tik tad šawa nosihme, ja toš peenahzigi nem wehrā. Mans eespaids no gahjeeneem us semeš eerihzibas komitejam, turpretim, tahds, ka šchee jautajumi neteef analizeti. Man palizis tahds eespaids, ka aprinka komitejas preekschneeks atnahk us zentralo semeš eerihzibas komiteju, kura tam nopraša, waj esot ari kuhdsibas? Ja tas atbild, ka naw, tad lai nem rakstus atkal lihdsi un ispilda toš pehz šawa kessata! Us to norahda ari „Semeš Eerihzibas Wehstnescha“ Nr. 8. nodruceatatais semeš eerihzibas komitejas aptahrtraktis Nr. 5085/5101 aprinka komitejam, kurā tās usaizinatas atkuhtit šawas pahrsuhdsibas un atraiditos semeš peeprafijumus. Tā tad tas wehl lihdsi šchai deenai naw darits! Redstot tahdu semeš eerihzibas komitejas pawiršču rihzibu es domaju, ka winai newar dot rokā wehl afatus lihdselkus. Es bihstos, ka wina ar teem rihkofees tikpat pahrsheidšigi, kā ar semeš dalischanu un bessemneeku kuhdsibam, neismeklejoj leetu pamatigi, bet ejot, tā fakot, „na prolom“. Es domaju, ka tas nenahktu muhšu agrarai eefahrtai par labu un neraditu meeru semē, bet gan kaut ko glušchi preteju. Tadehl es issafos pret papildinajumu un par to nebalsošču.

Presidents J. Šchakste: Wahrds Samuelim.

Referents W. Samuelis: Man te buhtu atbilde jadod ne kā referentam, jo par teem jautajumeem, kuruš aiskustinaja Jansona kungs, komisija nebija un newareja buht runa. Man te buhtu atbilde jadod kā zentralās semeš eerihzibas komitejas lozellim, lai gan man naw pilnwaras runat paščas komitejas wahrdā. Es gribetu atbildet Jansona kungam, ka šchi komiteja atspogulo Satwerfmes Sapulzes fastahwu: tur ir preekschstahwi no labā spahrna, no freišā spahrna un tāpat ari no zentra. Truhkt tikai tās frakzijas, pee kuras peeder Jansona kungs. Tas ir nelaimes gadijums, kas issklaidrojams ar to, ka lai tahda šhizina frakzija waretu peedalitees šchai komitejā, tad wajadsetu pawairot komitejas fastahwu desmitkahrtigi. Šchidumi ir nahkuschji pret komitejas darbibu, ir bijušchi ari mehginajumi trauzet un paralizet šcho darbibu. Pirmā kahrtā weenu tahdu mehginajumu atklahjam Bilstu pagastā, bet mehš špehrām energiskus solus un war teikt, ka panahkumi bija. Tad wehl tamlihdsigi mehginajumi trauzet komitejas darbibu ir nahkuschji no galejā labā spahrna puses. Daschu muišču kalpi, ne us pašču inziatiwi, bet azim redstot sem šwešcheem eespaideem atrašdamees, gresās

pee mumš ar luhgumeem, pat ar protesteem pret muifchu tagadejo řadaliřchanu un winu iřliřřchanu. Dařhäs weetäs, kur peeteizäs daudfi beřsemneeki ar inwentaru, kalpi bija iřleekami un pilnigi řaprotamš, řa wini negribeja atřtařt ſemeš, kuraš wini pařchi bija eeřtrahdajuřchi. Mehš nahžam un nahřřim ari turpmał teem pretim. Bet jařaka, řa bija iřmanama řinama roka, kura winuš wadija řhiniš gadijumuš. Ēa řa nu Janřona kungš nepeeder ne pee galejā labā, ne kreiřā řpahrna, tad eš wina uřřtařřchanoš pret pařchu komiteju (řa tahda bija domata, taš wiřeem řaprotamš) iřřkaidroju tiřai ar tām leetam, kuraš Janřona kungš bija uřneheemeš weřt. Winřch patš řtařřtija, řa zentralā ſemeš eeriřzibaš komitejā bijis 40 liħdř 50 reiřeš. Eš tur řatru deenu reiřeš diwaš noeju un wina neeřmu řatizis. Winřch, warbuħt, ir greēeēš pee tahdeem eereďneem, kuri winam ne řatru reiři wareja paliħdřigu roku řneegt. Ur to naw teiřtš, řa Janřona kunga leeta buħtu tahda, kurai wajaga řatrā řinā iřeet zauri. Ĵa winřch naw panahřizis to, řo winřch wehlaš, tad ar to naw teiřtš, řa meyš to leetu neeřam iřřpreeduřchi pareiři. Brambergeš paġařta leeta naw galigi iřřķirta. Mehš nolehman iřbrauřt uř weetāš un bijām Ĵelgawā. Diwi lozetli paliķa wehł řpreeřt wairakāš leetaš un wini, zif řinu, Brambergeš paġařta leetu naw paġuwuřchi iřřpreeřt.

Tad tahlakee eebildumi, kaš teet zelti pret zentralo ſemeš eeriřzibaš komiteju, neatteežāš uř leetu, jo řhodeen naw runa par to, waj liķwidejamaš zentralāš ſemeš eeriřzibaš komiteja, aprinķu un paġařtu komitejaš. Bet tā řa Janřona kungš te řneeďřa, peħz maneem eeřkateem nepareiřāš řinaš, kuraš war eeřpaidoł augřto řapulzi, tad man jaapřtařjaš pee dařřeem eebildumeem.

Bija runa par to, řa pee mumš waldot birokratiřmš. Taš ir nepareiři. Mehš eřam tahdoš gadijumuš, kur manamš řařtrehgumuš, weenmehr iřbrauřuřchi uř weetam. Ĵa laiķa truħkuma deħł taš naw bijis eeřpeħjamaš, mehš eřam ataizinajuřchi řħurp wiřuš wajaďřigoš komiteju preeřřřtařhwjuš, beřsemneeku preeřřřtařhwjuš, rajonu un aprinķu paħřřinauš, noturejuřchi wiřpuřigu apřpreedi un tiķai peħz tam taiřijiuřchi řawuš leħmu:uš. Eřahdaš apřpreedeš mehš eřam noturejuřchi Ĵeeġajaš, Ĵiřputeš, Ĵuldiġaš aprinķu leetāš. Eřam iřbrauřuřchi uř weetam uř Ĵalmeeraš un Ĵalkaš aprinķeem, wairakfahr̄t raidijiuřchi delegezijaš mařatāš řiřķatāš leetāš 2 liħdř 3 lozetku řařtařhwā, un, zif man řinamš, peħz atřauřřmem, kuraš řapulzeš dalibneeki ir dewuřchi un kuraš eřmu preē lařijis un no weetam dřirdejis, ar řheem muħřu řpreedumeem leetu dalibneeki tomeħr ir zaurmehrā bijuřchi apmeeriñati pat wiřgruħtakoš gadijumuš. Dařřreiř řaatriřina ĵautajumi, kur liķumuš un iņřtrukzijaš nedod ne mařako eeřpeħju atrařt pilnigi apmeeriñořchu řpreedumu. Bet řa ari řħahduš ĵautajumuš komiteja pratuři atriřinat, redřamaš no tam, řa liħdř řħim no 1000 ſemeš peeřřķiřřhanaš řa ari ſemeš iřrenteřřhanaš leetam, ir eeñahřis, procentu řinā, řmeekligi mařš paħřřuħdřibu řķaitš uř řenatu. Ēa tad řuħdřibaš par to, řa zentralā ſemeš eeriřzibaš komiteja řtraħdatu neapmeeriñořchi, birokratiřki, řa ta rada nemeeru uř weetam, ir pilnigi leekāš un nedibinataš. Warbuħt, řa řinamš nemeereš ir pee Janřona kunga, bet řħi nemeera zehłoni naw wiřpaħriġaš dabaš, naw ari iřřauřti ar wainu-no muħřu puřeš.

Eš nerunařřu ari řiřķaki par tahđam leetam, řa iņřtrukzija. Ĵnřtrukzija tiķa loti řiřķi un loti pamařigi iřřtraħdata muħřu aġaraā komiřija. Eš negriřu leegt, řa tiķa eebildumi zelti; negriřu leegt, řa řħi iņřtrukzija ir řinama

mehrā usftatama kā papildinājums pēe līfuma, bet kā tahds papildinājums, fursch faskan ar pašča agrarlikuma garu un buhtibu. Ja nebija pilnigās skaidribas likumā, tad par to war wainot tikpat Jansonu, kā wifus muhs, Satwerfmes Sapulzes lozeklus, kas nebija demuschi peeteefoschus norahdijumus Weenigee norahdijumi, pehz fureem mehš efam sadalijuschi semes peepraitajus kategorijas, ir, ka preeschrofa dodama weetejeem, kā ari teem, kas ilggadigi leetojuschi un darbu un kapitalu eeguldijuschi, un fareiwjeem. Pehz schim trim pašhmem mums bija tās 3 un wairaf kategorijas un bes tam tā šauzamās grupas ar priwilegetu stahwolki jarada. Tur bija waja-dfigs usmanigš un intensiwš darbs, lai daudsmas apmeerinatu daschadu semes peepraitaju schkiru wehleschanos.

Tad tahlaf par pašču ispildischanu. Jaeewehro, k agrarā reforma tagad wispahrejos wilzeenos pušgada laikā ir tikpat kā iswesta dšihwē. Pirnee galwenee pamati ir listi un pa scho eebraukto zelu tahlaf eet buhs famehrā weegli. Nefkatotees us to, ka mehš sadalifim wehl desmitem tuhstoschu šaimnezibu, tomehr ta sadalifšana, peeschfirschana un daschada nofahrtoščana buhs tagad nefamehriigi weeglata, nekā lihds scheem pirmeem Turgeem un ja Jansona kungs buhtu kahdas basčas isteizis agraf, pirms tam, tad wareja wehl domat, ka tās basčas ir pamatotas. Tagad turpretim mehš waram teikt, ka wina kritifa ir pilnigi nedibinata un ka dšihwe ir peerahdijusi, ka mehš efam gahjuschi pareisu zelu un pareifus lihdsklus leetojuschi.

Es wehl peemineschu Krimuldas muifchas leetu, kuru mehš efam nodewuschi „Sarkanam Kruftam.“ Schai leeta eenahza fuhdšibas un eebildumi un tuhlin ari mehš isšauzam „Sarkanā Krufta“ preeschstahwjuš. Wini šawufahrt raidija šawu pilnwari us muifchu un mums nenahzās leetu isšpreest Rigā, jo pilnwaris ar weetejeem isweetojameem bessemneekem bija jau weenojees. Tahdu leetu mums ir fimteem un winas ir nofahrtotas, nefkatotees us to, ka ir bijuschi dauds draudofchi fimptomi, kuru dehl newar wainot ne zentralo ne ari wizaur weetejās komitejas, bet kuri bija isfkaidrojami ar pašču politiku machinazijam.

Ja presidijš atļauj, tad es isteifchos par pašču leetu kā referents.

Prezidents J. Šchakste: Luhdsu!

Referents W. Samuels: Ja Jansona kungs pretojas tam, ka šchos špreedumus iswedam administratiwā zelā, tad winsch pretojas wifas agrarreformas isweščanai dšihwē. Jo ja buhtu dehl muhsu lehmumu ispildischanas jagreeschas pēe teefas, tad reforma, kura iswedama ahtri, nowilzinatos labakā gadījumā us dauds gadeem un, warbuht, galu galā paliftu us papira. Kas atteezas us pahrejeem argumenteem, tad es kā referents us teem newaru atbildet, jo agrarkomifijā par teem runa naw bijusi.

Prezidents J. Šchakste: Wahrds peeder Buschewizam.

U. Buschewizš (sozialdemofrats): Sche referents pareifi norahdija, ka zentralās semes eerihzibas komitejas darbiba aiffar loti plaschas un daschadas intereseš un tamdehl ween jau pret zentralās semes eerihzibas komitejas pilnwaru papl ischinafchanu jabuht loti usmanigeem. Man jaatfihstas, ka papildinajums wifmas man perfonigi ir loti gruhti jagremojuš. Es baidos, ka zentralā semes komiteja, kura wehl naw peeteefoschi eestradajufees, noščaus labi dauds buku, kuri aiffar jloti šahpigi daschas loti dibinatas teefibas. Bet pašchlaif mehš pahrdšihwo am agrarreformas isweščan-

nas uspluhdu laikuš. Pašchlait daudi farestgijumu „japahrzehrt“ us weetas un wajadšiga eestahde, kura leetas teescham us weetas waretu išškirt, neejot to garo zeku, fä tas ir teesu eestahdēs. Tadehl frakzijas wahrda man jafata, fa mehš balsosim par šcho peesihmi, bet tikai ar weenu papildinajumu. Ja mehš pahrdšihwojam tagad agraro reformu isweščanas uspluhdu laiku un šchi peesihme wajadšiga tikai šhim laikam, tad šchis peesihmes nosihme ir eerobesčojama ar terminu, proti ar to terminu, pehz kura istežesčanas mehš waram zeret, fa dšihwe un pati agrarä reforma ees wairat waj masaf normalu gaitu. Tas pehz muhsu usfkateem ir paredsams nahkosčä gadä. Raibi ir šchi gada Jurgi, raibi buhs nahkama gada Jurgi, bet pehz teem semes išdalışchana no semes fonda buhs pa-leelafai dalai išdarita. Tad šewiščkas wajadšibas pehz šchis peesihmes nebuhs, tad wajadsēs stahtees darbä atkal fahrtejam eestahdem. Pašču papildinajumu pee peesihmes eesneegšču tad, kad ees runa par panteem. Gribu aifrahdit tikai us to, fa bes šchis peesihmes, kura teef noteikts teiminsch, peesihme tagadejä redakziä mums peenemama naw.

Presidentš J. Šchakste: Nunataju šaraktis pee wispahrejäm debatem išsmelts. Es likšču us balsosčanu pahreju us pantu laiščanu. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret pahreju us pantu laiščanu. Naw. Luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsosčanas. Naw. Pahreja us pantu laiščanu peenemta. Wišš likums šastahw no weena pašča panta. Wahrds Buschewizam.

U. Buschewizš (sozialdemokrats): Šatarä ar to, to es jau šaziju, leeku preeščä šefosču peesihmi:

„Beigäs pehz wahrdeem „išpilda“ un punkta likt šefosču teikumy: „Šchi peesihme paleef špehšä lihds 10. maijam 1922. gadam.“

Rä es jau šaziju, pehz muhsu usfkata, ar nahkoscheem Jurgeem semes eedalışčanu uspluhdi išbeigees un tad atliktees tikai pabeigt šakto darbu; peesihmei fä tahdai nosihmes wairš nebuhs. Tapehz leeku preeščä aprobešot šcho laiku ar weenu gadu.

Presidentš J. Šchakste: Šesneegtais preeščlikums štan:

„Šchi peesihme paleef špehšä lihds 10. maijam 1922. gadam.“

Pee wahrda wairat neweens naw peeteizees un es luhgšču referentu dot šawu atsauksmi.

Referents W. Samuelš: Romištjä tahds preeščlikums nebij eenests un naw tapehz pahrrunats. Es waru isteiktees par wimu tikai personigi un domaju, ja administratiwä fahrta peelaišč wifu zentraläs semes eerihzibas komitejas lehmumu išpildiščanu, kuri atteezas us agrarreformu un us atšwabinato semi, tad wajadsetu tahdu teefibu dot par wifu laiku, famehrtä reforma teef galigi išwesta, jo zitadi išnahtš miftrš. Weena dala lehmumu buhs išwesta administratiwä fahrtibä un otra dala wehl buhs jaišpilda teefas zeldä. Raut ari weena masa dala paliktu neišwesta, tad es apgalwoju, fa wina buhs loti gruhti išwedama, buhs gadeem ilgi jateefajas. Newar apgalwot ari, fa wiša reforma tiks išwesta lihds 10. maijam 1922. gadam. Leelu datu no reformas mehš, warbuht, warešim išwest, bet nekahdä šinä ne wifu un eenestais preeščlikums buhtu tikai tahds pašubinajums, leetu pasteigt. Bet nekahdä šinä naw praktiřkas wajadšibas un nebuhtu logiři un konfekwenti tahdu preeščlikumu peenemt.

Presidentis J. Tschafste: Buschewiza preekschlikums pee projekteta panta ftan:

„Peeftime paleef spehta lihds 10. maijam 1922. gadam“.

Par tahdu preekschlikumu komisija naw bijis apspreechanas, bet referents no fawas puses ustahjas pret to. Es lischu scho papildinajumu un pahrlabojumu, to eeneja Buschewizs, us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas ir par scho Buschewiza preekschlikumu. Tagad luhdsu pazeltees tos, kas ir pret scho preekschlikumu. Weidsot luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Balsoschanas isnahkums ir: par scho preekschlikumu nodotas 54 balsis, pret to 49 un atturejas 9 — kopā 58, tā tad preekschlitums atraidits. Es tagad lischu us balsoschanu schi likuma weenigo pantu, kas tijis eefneegts:

(Peeftime pee 8. panta. Zentralās jemes eerihzibas lehmumi ispidami administratiwā fahriā).

Luhdsu pazeltees tos, kas ir par schi panta peenemshanu. Tagad luhdsu pazeltees tos, kas pret schi panta peenemshanu. Naw. Kas atturas no balsoschanas, luhdsu pazeltees. Balsoschanas isnahkums ir: par scho pantu nodotas 66 balsis pret to neweena balsis un atturejuschās 20 balsis. Pants peenemts.

Turpinot sehdes deenas fahrtibu man te japasino augstai sapulzei, ka ir eenahkuschī daschi luhgumi pehz atwalinajumeem, pret kureem presidijis nezel eebildumus, bet pamatojotees us fahrtibas rulli ir speests sinot augstai sapulzei. Wispirms P. Laisans, kurfch luhds atwalinajumu no 8. lihds 14. maijam, tadehl, ka winam wajadsigs peedalitees Latgales apgabala teefas friminalnodalas sesija, Rehsefnē. Presidijis nezel pret scho luhgumu eebildumus; waj buhtu kahdi eebildumi? Ja naw, tad tas ir peenemts. Tad A. Laisans luhds atwalinajumu art no 8. lihds 14. maijam, kurfch wajadsigs tāpat preeksch peedalischanas Latgales apgabala teefas sesija, Rehsefnē. Winsch isleetojis 3 reises atwalinajumu. Presidijis tomehr eebildumus nezel un luhdsu augsto sapulzi issteiktees, waj wina nezel eebildumus. Wahrds Ufchmanim.

P. Ufchmanis (bespartejisko grupa): Augstā sapulze! Bes schaubam, ir gadijumi, ka Satwerfmes Sapulzes lozeklu kungeem ir wajadsigi atwalinajumi. Bet ja tahdi gadijumi atfahrtojas pee daschām personam 3 lihds 4 reises, tad tas war kaitet normalai likumdoschanas darbībai un tadehl augstai sapulzei wajadsetu fewischki stingri ftatitees us prasijumeem pehz atwalinajuma un atwalinajumus dot tikai tahdās reises, kad tee teescham ir nepeezeeschami. Ja weena persona nem 3 lihds 4 reises atwalinajumu tadehl, ka ispilda wehl kahdu blakus amatu, grib faweenot diwus amatus kopā, tad tas ir nenormali un zaur to war zeest likumdoschanas darbs.

Presidentis J. Tschafste: Es lischu us balsoschanu un luhdsu pazeltees tos, kas buhtu pret A. Laisana atwalinajumu. 4 balsis ir pret to. Tagad es luhdsu pazeltees tos, kas atturas no balsoschanas. Naw. Tā tad atwalinajums ir peeschirts.

Tad wehl eefneegts no Satwerfmes Sapulzes lozekla Pitera Sadwinskā luhgums dehl atwalinajuma. Sadwinskis luhds dot winam atwalinajumu no 9. maija lihds 8. junijam, pee kam winsch sino, ka winam schis atwalinajums ir wajadsigs dehl fainneežibas nofahrtochanas. (Sahlē jautriba). Winam ir bijuschī lihds schim trihs atwalinajumi. Presidijam naw tur nefas

preti. Es liifchu us balsfoschanu, un luhdsu pazeltees toß, kas ir pret scho atwalinajumu. Tagad luhdsu pazeltees toß, kas ir par atwalinajumu un beidsot luhdsu pazeltees toß, kas atturejäs no balsfoschanas. Balsfoschanas isnahkums ir fefoschais: pret atwalinajumu Sadwinstim ir nodotäs 23 balsis, atturejuschäs 10, tã tad kopã 33, par atwalinajumu ir balsjofchi 62. Tã tad atwalinajums ir dots.

Tad ir eenahzis preekschlikums no Latgales semneeku frakzijas finansu un budscheta komisijã U. Rubina weetã deleget J. Pabehsu. Gebildumu naw? Peenemts.

Mums atleef wehl noklausitees redakzijas komisijas sinojumu. Wahrds referentam.

Referents R. Elias: Augstã sapulze! Pee likumeem, furi peenemti eepreekschejäs Satwerfmes Sapulzes sehdes, redakzijas komisija ir taisijusi fefoschus pahrgrosijumus. Wispirms pee „likuma par 1920. gada 3. junijã atwehletu walsis kafes sihmju islaiduma dsehshanu“. Wirstrakstã wahrdu „gada“ faihfinat us „g.“. Tad 1. pantã tapat wahrdu „gada“ pee 1920. faihfinat un likt „g.“. Tad teikumã „walsis kafes sihmju islaidumu suma“ pahrgrosit fefoschã fahrtã: „walsis kafes sihmju islaiduma suma“; pehz wahrda „suma“ komatu strihpot un ta weetã likt strihpinu. Tad tai paschã pantã gadu un datumu apsihmejumã likt gadu papreekschu un pehz tam datuma un mehnescha apsihmejumu, tã ka isnahktu „1921. g. 1. aprila“, pee kam wahrdu „gada“ faihfinat us „g.“. Tapat ari likt papreekschu „1921. g.“ un tad „1. aprilim“. Wahrdu „gada“ faihfinat us „g.“. Otrã pantã wahrdu „dsehshana noteef“ weetã likt wahrduß „dsehshana isdarama“. Tad tai paschã pantã teizeenu „walsis kafes rihzibã atrodoschamees naudas sihmem“ pahrgrosit schahdi: „walsis kafes rihzibã esofscham naudas sihmem“. See buhtu wisi pahrlabojumi pee schi likuma.

Presidentis J. Tschakste: Gebildumu naw? Ja naw, tad peenemts.

Referents R. Elias: Tad pee Satwerfmes Sapulzes lehmuma atteezibã us Aleksandra Jasepa dehla Fitingosa usnemshanu Latwijas pawalstneeziabã redakzijas komisija eedroschinas uslikt wirstrakstu, kursch skanetu fefoschi: „Likums par Aleksandra Jasepa d. Fitingosa usnemshanu Latwijas pawalstneeziabã“. Tahlafos wahrduß: „Satwerfmes Sapulze nolemj“ strihpot un turpmako atteezigã fahrtã pahrgrosit, tã tã skanetu schahdi: „Uß likuma par pawalstneeziabu peektã pantã pamata bijuschas Kreewijas pawalstneeßs Aleksandrs Jasepa d. Fitingofs usnemts Latwijas pawalstneeziabã.“ Tas ir wiss.

Presidentis J. Tschakste: Gebildumu naw? Peenemts.

Referents R. Elias: Pee nahkoschã likuma par walsis budscheta redakzijas komisija taisija fefoschus pahrlabojumus. Pee pirmã nodalijuma wirstraksta pehz romeeschu zipara „I.“ un pirmß nodalas nosaufuma „wis-pahrejee noteikumi“ likt wahrdu „nodala“. Tad otrã pantã, teikumã: „Budschetã usrahdami iktatras walsis eestahdes eenehmumi“ eenesa fefoschu pahrgrosijumu: „iktatras“ weetã „wisu“ un „eestahdes“ weetã „eestahschu“. Tad tai paschã pantã pehdejã teikumã wahrda „kas“ weetã likt wahrdu „kura“. Tad 3. pantã beigäs wahrda „gadijumu“ weetã likt „gadijuma“. Tapat ari otrã nodalã starp romeeschu ziparu „II.“ un nodalas nosaufumu „Budscheta fastahdishana“ likt wahrdu „nodala“. Tad A. nodalijumu, kursch skan: „Ußewischko walsis eestahschu budscheti“ pahrgrosit fefoschi:

„Walsis atfewschku eestahschu budscheti“. 6. pantâ, teikumâ „Karas atfewsichtas walsis eestahdes“ strihpot wahrdu „walsis“. Tad pehz wahrdeem „budschets fastahw no“ liff kolonu. Wirs wahrda „schis“ liff pusjuntianu. Tad a) nodalijuma beigâs liff semikolonu; tâpat ari b) nodalijuma beigâs liff semikolonu. Wahrdu „un“ pirms c) nodalijuma strihpot. 7. pantâ, teikumâ „kuras usfkaititas ihpashâ no finansu ministra publizetâ farakstâ“ wahrdu „no“ strihpot. Tâ tad isnahftu: „kuras usfkaititas ihpashâ finansu ministra publizetâ farakstâ“. Zahlat B. nodalijumâ, kursch fkan: „Departamentu un teem lihdsigu eestahschu budscheti“ pahrgrosit fefoschi: „Departamentu un lihdsigu walsis eestahschu budscheti“, tâ ka te teef strihpots wahrds „teem“ un stary „lihdsigi“ un „eestahschu“ liffs wahrds „walsis“. 8. panta fahkumâ strihpot wahrdu „teem“; stary wahrdeem „lihdsigu“ un „eestahschu“ liff wahrdu „walsis“. Tad schi teikuma beigâs liff pirms kolona wahrdu „no“. Scho wahrdu „no“ strihpot no wiseem schi panta apafschpunkteem. Pehz scheem apafschpunkteem liff semikolonu, titlab pehz a), tâ pehz b) un wahrdu „un“ pirms nodalijuma c) strihpot. c) nodalijumâ wahrduš „paskaidrojumu raksta“ weetâ liff „paskaidrojuma raksta“. Beigâs komatu stary „departamenta“ un „fastanotu“ strihpot. 9. pantâ wahrda „fas“ weetâ liff wahrdu „kuri“. 10. pantâ teizeenu „lihds ar ihpashu paskaidrojumu rakstu no departamenta pufes“ pahrgrosit fefoschi: „lihds ar ihpashu departamenta paskaidrojuma rakstu“. 11. pantâ strihpot wahrdu „walsis“ stary wahrdeem „augstako“ un „eestahschu“, tâ ka isnahft „augstako walsis eestahschu“ weetâ liff „augstako eestahschu“. Pehz wahrda „fastahw“ liff „no“ un kolonu. Tad no schi panta nodalijumeem „no“ fatra nodalijuma fahkumâ strihpot, a) nodalijuma beigâs liff semikolonu, tâpat b) nodalijuma beigâs liff semikolonu, „un“ pirms c) nodalijuma strihpot. Tai pashâ c) nodalijumâ wahrdu „paskaidrojumu raksta“ weetâ liff wahrduš „paskaidrojuma raksta“. 12. pantâ teizeenu „Ministriju budscheteem peeweenojami pahrfkati par scho eestahschu spezieleem lihdsfekteem“ pahrgrosit schahdi: „Ministriju budscheteem peeweenojami scho eestahschu spezielo lihdsfeku pahrfkati“. 13. pantâ wahrdu „paskaidrojumu rakstâ“ weetâ liff „paskaidrojuma rakstâ“. Pehz wahrda „rakstâ“ liff komatu. Tâpat komatu liff pehz teizeena „pehz wispahreja darbibas raksturojuma“. 14. panta teizeenâ „lihds ar ministra paskaidrojumu rakstu“ wahrdu „lihds“ strihpot un wahrda „paskaidrojumu“ weetâ liff „paskaidrojuma“. Tad „finansu ministrijai“ wahrdu „finansu“ rakstii ar leelo burtu. Wahrduš „dehl usnemschanas“ pahrgrosit fefoschi: „usnemschanai“. Tâpat ari wahrduš „dehl atfaukfmes“ pahrgrosit uf wahrdu „atfaukfmei“. 15. panta nosaufumâ „walsis kontroleš“ wahrdu „walsis“ rakstii ar leelo burtu. Pehz wahrdeem „ministrijas preekschahwjuš“ liff komatu. 16. pantâ pehz wahrdeem „kursch fastahw“ liff wahrdu „no“ un pehz tam kolonu; sakarâ ar to wahrdu „no“ strihpot no wifu trihs nodalijumu a), b), c) fahkuma. Pee a) nodalijuma wahrduš „paskaidrojumu raksta“ pahrgrosit uf wahrdeem „paskaidrojuma raksta“: a) nodalijuma beigâs liff semikolonu, tâpat b) nodalijuma beigâs un „un“ pirms. c) nodalijuma strihpot, c) nodalijumâ wahrdu „saraksta“ pahrgrosit uf wahrdu „sarakstu“. 17. pantâ nosaufumâ „ministru kabinetâ“ wahrdu „ministru“ rakstii ar leelo burtu. III. nodalâ stary romeeschu ziparu „III.“ un nodalijuma nosaufumu „Walsis budscheta peenemschana“ liff wahrdu „nodala“. 20. pantâ wahrda „fas“ weetâ liff wahrdu „kuras“. IV. nodalâ stary romeeschu ziparu „IV.“

un nodalās nofunkumu „Budžeta ispildīšana“ līst wahrdu „nodala“. Tā ka 21. un 22. pantā tika no Satwerfmes Sapulzes strīhpoti, tad turpmātee panti, šahfot no 23. un beidsot ar 35. pantu eet pa diwi staitkeem atpafal. Tā kā 23. panta atfihmejuma weetā teef līfts „21. pants“. 21. pantā wahrdus „kreditu rihfotajeem“ pahrzelt par trihs wahrdeem uf preekschu, tā ka pants škanetu šahhdi: „Behz walsts budžeta peenemšanas kreditu rihfotajeem finansu ministrs atwehl u. t. t.“. 22. pantu, fenako 24. pantu, redakzijas komisiija, pahrzelt daschus wahrdus šhajā teikumā, formuleja šefofchi: „Kreditu rihfotajeem aisleegts pahrfahpt walsts budžetā atlauto kreditu apmehrus“. 23., fenahf 25. pantā wahrda „kas“ weetā līst „furi“. 24., fenaf 26. pantā pahrzelt wahrdu fahrtibu un redakzijas komisiija leef preekschā šefofcho: „Kreditu rihfotajeem war kreditus pahrwest weena paragrafa robeschās no panta uf pantu tīfai ar atteezīgā ministra eepreekschejo peefrišchanu u. t. t.“. 25. fenaf 27. pantā „ministru kabinets“ wahrds „ministru“ rafstams ar leelo burtu. 26., fenaf 28. pantā „kas“ weetā līst „furi“. V. nodalijumā starp romeeschu ziparu „V.“ un „Budžeta flehgšana“ līst wahrdu „nodala“. 27., fenaf 29. pantā wahrdu „wehlaki“ weetā „wehlat“. 28., fenaf 30. pantā otrā teikumā starp wahrdeem „pehdejās“ un „walsts kafe“ eelīst wahrdu „sumas“, tadehl ka, azimredst, tas wahrds „pehdejās“ fihmejas uf sumu, par furu eet runa eepreekschejā teikumā. Tad pawifam beigās strīhpot wahrdu „ii“. 29., fenaf 31. nefahdu pahrgrosijumu naw. 30., fenaf 32. panta beigās, kuras škan: „dehl ta galigas peenemšanas“, līst „galigai peenemšanai“. Te man jaatfihmē, ka no ta referenta pufes, kurfch bija flahf pee šchi līfuma redigesšanas, redakzijas komisiija tīta eefneegts preekschlīkums wahrda „peenemšanai“ weetā līst wahrdu „apstiprināšanai“. Redakzijas komisiija bij tais domās, ka šcho pahrgrosibu eenefot waretu eenest jaunū faturu teikumā un tapehz redakzijas komisiija nolehma greeftees pee Satwerfmes Sapulzes to isschirt, waj līst wahrdu „apstiprināšanai“ waj „peenemšanai“. Ja Satwerfmes Sapulze peenem wahrdu „apstiprināšanai“, tad, protams, buhtu ufflatams tā strīhpojams redakzijas komisiijas preekschlīkums.

Presidentis J. Šchakste: Teef atflahfatas par šcho jautajumu debates. Wahrds Janfonam.

Jr. Janfons (neatkarīgais bessemneeks): Utteezībā uf šcho pahrlabojumu gribetu pafaidrot, ka budžeta „peenemšana“ war notīft tīfai ar budžeta projektu. Budžetu „apstiprinat“ waj tīfai wina galīgā ispildījuma jeb norehkinā. Budžeta peenemšana paredseta III. nodalā. Behz peenemšanas budžetu nodod ispildīt, tā tas paredsets tahlat IV. nodalā. Bet V. nodalā runa eet par budžeta flehgšanu. 30. pants atrodas V. nodalā. Behz šhās nodalās fatura parlamentam teef līfts preekschā noflehgtais budžets apstiprināšanai un ne peenemšanai. Wīfch jau ir reisi peenemts III. nodalā. Te, bes schaubam, ir diwi daschadi teoretīfki jehdseeni, kas šajaukti zaur nejauscho juridīflās komisiijas redakzijas peenemšanū. Es līftu preekschā wahrda „peenemšana“ weetā līst „apstiprināšana“. Behz budžeta teorijas tas netīfween pareīfaki, bet, īhstēni šafot, glufchi nepeezefchami.

Presidentis J. Šchakste: Waj wehl kahds wehletos nemt wahrdu? Redakzijas komisiijas flehdseens bija kahds?

Referents R. Elīfss: Redakzijas komisiija, pahrrunadama to, turejās

pee ta eestata, ta schis wahrds buhtu atstahjams, jo, pahrgrosot scho wahrdu, mainitos ari saturs schai isteizeenâ.

President's J. Tschakste: Es liffchu us balsoschanu un luhdsu pazeltees toz, kas ir par Jansona preekschlikumu wahrda „peenemſchanu“ weetâ liff „apstiprinaſchanu“. 1 balsz, tâ tad nepeeteefoschi.

Referent's R. Elias: Tahlat 32., ſenat 34. pants: Starp wahrdu „wiſi“ un „Kreewiaſ“ liff „no“. Tad tas teifums ſkanetu tâ: „Ur scho likumu atzelti wiſi no Kreewiaſ pahraemtee likumi un noteikumi par walſis budſcheta ſaſtahdiſchanu peenemſchanu un iſpildiſchanu“. 33. pantâ, ſenat 35. p. ſtrihpot wahrduš „ſchiš“ panta ſahtumâ un wahrdu „lifums“ rakſtit ar leelo burtu. See buhtu wiſi pahrgroſijumi pee ſchi likuma.

President's J. Tschakste: Waj buhtu ſahdi eebildumi pret ſcheem pahrlabojuumeem? Ja naw, tad ir peenemti.

Referent's R. Elias: Tad par likumu par diplomatisko pafu un bagaſſas eewefchanu un iſwefchanu no Latwijaš eenefſti ſekofſchi pahrlabojumi: 1. pantâ redakzijaš komiſija leef preekſchâ ſtrihpot uſſkaiſijumus 1), 2), 3) un ateezigo ſkaiſtu teifums ſaweenot weenâ teikumâ un rakſtit weenâ laidâ, tâ ta iſnahktu: „Uſ Latwijaš ſuwerenâš waraš neſejaš, ahrleetu miniſtra, waj ahrleetu miniſtrijaš, kâ ari pee Latwijaš wal dibas akreditetu walſis ſuhtnu, diplomatisko preekſchſtahwju un preekſchſtahwneezi bu wahrda adreſetas“ u. t. t. Schai paſchâ teikumâ noſaukumâ „ahrleetu miniſtrijaš“ wahrdu „ahrleetu“ rakſtit ar leelu burtu. Tad ſchi paſcha panta beigâš wahrduš „kurjeru ſarakſtâ“ groſit „kurjera ſarakſtâ“. 2. pantâ tâpat „kurjeru ſarakſtâ“ groſit uſ „kurjera ſarakſtâ“. Zeizeenâ „un atdodamaš atpafal kurjereem“ — wahrdu „kurjereem“ pahrgroſit uſ wahrdu „kurjeram“. Zeizeenâ „pee ſam pehdejam ar ſawu paraſtu jaapſolaš“ — wahrda jaapſolaš weetâ liff „jaapnemaš“. Tad noſaukumâ „ahrleetu miniſtrijai“ wahrdu „ahrleetu“ rakſtit ar leelu burtu. Pehz wahrdeem „peelaiſt tahdaš pakas Latwijaš“ liff „“. Noſaukumâ „ahrleetu miniſtrijai“ tai paſchâ pantâ wahrdu „ahrleetu“ rakſtit ar leelo burtu. Tad wahrdu „adreſetam“ pahrgroſit uſ „adreſatam“, „eelaiſtu pafu“ weetâ liff „eelaiſto pafu“. Wahrda „lihdiš“ weetâ liff „lihdiš“. Un teikumâ „kura uſdewums buhtu gahdat“ — wahrda „buhtu“ weetâ liff „ir“. Tad turpmakâ teikumâ, kurſch ſkan: „lai runâ eſoſchâš pakas tiſtu nodotaš“ wahrduš „runâ eſoſchâš“ ſtrihpot, tâ ta paliktu: „lai pakas tiſtu nodotaš“. Noſaukumâ „ahrleetu miniſtrijai“ wahrdu „ahrleetu“ rakſtit ar leelu burtu. Tad teizeenâ „pehdejai peekriht teeſibaš“ wahrdu „peekriht“ pahrgroſit uſ „ir“ un wahrdu „teeſibaš“ pahrgroſit uſ „teeſiba“. Tâpat teizeenâ „iſſneegt ſchahdaš pakas adreſetam“ — wahrda „adreſetam“ weetâ liff wahrdu „adreſatam“. Turpat tahlat, wahrda „winaš“ weetâ liff „tâš“. Wahrda „adreſetâ“ weetâ liff „adreſata“. Turpat tai paſchâ pantâ wahrda „ta“ weetâ liff „wina“ un noſaukumâ „ahrleetu miniſtrijaš“ wahrdu „ahrleetu“ rakſtit ar leelu burtu. Tahds patš pahrgroſijums atteezi bâ uſ wahrdeem „ahrleetu miniſtrijaš“ ir eenefſt ari 3. pantâ. Tad tai paſchâ pantâ teizeenâ „pee Latwijaš wal dibas akreditetu ahrwalſtu ſuhtnu, diplomatisko preekſchſtahwju ſihmogeem“ ſtarp „preekſchſtahwjeem“ un „ſihmogeem“ redakzijaš komiſija, ſaſkanâ ar ſchi likuma referentu eelikufi wahrduš „un preekſchſtahwneezi bu“, jo tas patš teifums ar teem paſcheem wahrdeem ir 1. pantâ. Lai ſaſkanotu 1. pantu burtiſki ar to, kaš atſahrtajaš 3. pantâ, redakzijaš komiſija ſaſkanâ ar referentu eelikufi ſchoš wahrduš „un preekſchſtahwneezi bu“,

domadama fa tas ais pahrfkatischanas nolaiſts. Tad tai paſchâ pantâ wahrduſ „furjeru ſaraktâ“ pahrgrofit uf „furjera ſaraktâ“. 4. pantâ tâpat pahrgrofit „furjeru ſaraktâ“ uf „furjera ſaraktâ“. Pehz wahrdeem „ſtatotees pehz patu ihpatnibas“ liſt „un pehz turpmaâ wahrda „un“ tâpat „“. Tâpat „“ liſt pehz turpmakeem wahrdeem „pehz eefſata“. Noſaufumâ „ahrleetu miniſtrijai“ wahrdu „ahrleetu“ ſahſt ar leelo burtu. Tas patſ atfahrtojas tani paſchâ pantâ ſihmejotees uf ahrleetu miniſtriju. Tad tei= zeenu „netawejoſchi teel ſinots tahdu patu ſkaiſ, ſwarſ un aprakſis“ pahrgrofit ſefoſchi: „netawejoſchi paſino patu ſkaiſu, ſwaru un aprakſtu“. Tad teikumâ „ahrleetu miniſtrijai peekriht“ wahrdu „peekriht“ grofit uf wahrdu „ir“. Tâpat wahrdu „teefibas“ grofit uf wahrdu „teefiba“. Tei= kumâ „iſſneegt tahdas pakas“ wahrdu „tahdas“ ſtrihpot. Panta beigâs tei= kumâ „pehz winu nodofchanas“, „winu“ pahrgrofit uf wahrdu „to“. Sepat panta beigâs noſaufumu „ahrleetu miniſtrijai“ wahrdu „ahrleetu“ rakſtit ar leelo burtu. Tad 6. pantâ uf wahrdeem „aiſſeegeleas“ un „numuretas“ liſt puſjuminu. Tad teikumâ „un par winam atſihmê furjera ſaraktâ“ wahrdu „winam“ grofit uf wahrdu „tam“. Wahrduſ „iſbrauzot no Lat= wijas“ liſt komatoſ. Tad wahrdu „plombem“ pahrgrofit uf wahrdu „plombam“. Tâpat wahrdu „ſeegelem“ pahrgrofit uf wahrdu „ſeegeleem“. 7. pantâ tei= kumâ „ſuhtifchanaſ teefibas peefſchir“ wahrdu „teefibas“ pahrgrofit uf wahrdu „teefibu“. 8. pantâ pehz wahrdeem „perſonigâ bagaſcha“ liſt komatu. Tâpat komatu liſt pehz wahrdeem „minetam perſonam eebrauzot Latwijâ, waj iſbrauzot no tâs“. Tad 9. pantâ teikumâ „waj wiſada ranga konſulareem preekſch= ſtahweem“ pahrgrofit ſefoſchi: „waj daſchadeem konſulareem preekſchſtah= weem“. Wahrda „teefibas“ weetâ liſt wahrdu „teefiba“. Tai paſchâ pantâ teikumâ „tam paſcham perſonam ir teefibas iſweſt, iſzelojot no Latwijas wiſuſ minetoſ eeweftoſ preekſchmetuſ“ u. t. t. pahrgrofit ſefoſchi „tam paſcham perſonam, iſzelojot no Latwijas, ir teefiba iſweſt wiſuſ minetoſ eeweftoſ preekſchmetuſ“ u. t. t. Pehz wahrdeem „muitas nodokliſ“ liſt komatu. Teikumâ „ar tirdſneeziſbas miniſtrijas atkauju“ eenefſt ſefoſchas pahrgrofiſbas. Wiſpirms wahrdu „tirdſneeziſbas“ rakſtit ar leelo burtu un ſtarp wahrdeem „tirdſneeziſbas“ un „miniſtrijas“ eeliſt wahrduſ „un ruhpneeziſbas“. 10. pantâ teizeenu „lihdſ ar ſchi liſkuma ſpehtâ ſtaſchanaſ teel atzelti Kreewijas liſkuma IV. ſehjuma“ u. t. t. wahrdu „teel“ ſtrihpot. Pehz eefawâs eeliſtâ kreewu noſaufuma „Уставъ таможенный“ liſt komatu. Tâpat liſt komatu pehz wahrdeem „1920. gada iſdewumi“ un tâpat liſt komatu pehz wahrda „panti“. Tad pee panta apſihmejuma 737. lihdſ 752.“ liſt wahrduſ „p. p.“ ar punktteam un pehz tam liſt komatu. See ir wiſi pahrlabojumi pee ſchi liſkuma.

Preſidentſ J. T ſ c h a f ſ t e: Gebildumu naw? Wahrduſ peeder Samuelam.

W. S a m u e l s (demokratu ſaweeniba): Eſ dſirdeju, fa wahrdu „wiſada ranga konſulareem preekſchſtahweem“ pahrgrofiti ſefoſchi: „daſchadeem konſu= lareem preekſchſtahweem“. Sche katrâ ſinâ wahrduſ „ranga“ naw ſapraſts. Sche ir atſewiſchſ jehdſeens un wiſmaf wahrda „ranga“ weetâ wajadſeja atraſt ſahdu zitu wahrdu, peemehram „paſahpe“, tad ſaturſ nebuhtu grofitſ. Eſ tadehl buhtu par to, fa paliktu agrakâ redakzija.

Reſerentſ R. E l i a f s: Redakzijas komiſſija eefſtatija par nepeezeeſchamu to pahrgrofit weenkahrſchi ais walodneeziſkeem motiweem, tapehz fa lat= weeſchu walodâ wahrduſ „ranga“ ir deefgan neweifliſ un mehſ, gribedami iſwairitees no ſchahda iſteizeena: „wiſada ranga konſulareem preekſchſtahweem“

eem", eestatiijām, ka waretu list šai weetā wahrduš „daschadeem fonfu = jareem preeschstahweem“. Mehš domajām, ka schis isteizeens apshmetu lpehz sawa fatura apmehram to pašču.

Presidentis J. Tšhakste: Es listču us balschānu, waj atšiht, ka wahrds „rangu“ buhtu wajadšigs waj ne. Luhdsu pazeltees toš, kas ir par šcho pahrlabojumu, to redatzijas komišija ir isdarijusi, ka wahrds „rangu“ strihpojams. Tagad luhdsu pazeltees toš, kas ir pret to. Weidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balschānas. Par redatzijas komišijas preeschlitumu nodotas 21 balsš, pret 22 un atturejuschās 21. Tā tad pahrlabojums naw dabuššs wajadšigo wairakumu un wahrds „rangu“ paleef. Zitu eebildumu nekahdu naw? Luhdsu turpineet.

Referents R. Eliafs: Tad pahrlabojumi pee laulibas lituma. Birmā teikuma beigās list kolonu. Tad 63¹. pantā „tanis gadijumos, kad atbildetaja dšihweš weeta nesinama, waj atrodas ahrsemēs...“ redatzijas komišija leef preeschā pehz wahrda „waj“ list wahrdu „wisch“. Tas ir wišš pee ši lituma.

Presidentis J. Tšhakste: Waj buhtu kahdi eebildumi? Wahrds Holzmanim.

W. Holzmanis (sozialdemokrats): Man jazel eerunas pret pahrlabojumeem 63¹. pantā. Šche pahrlabojums, kusch eenesšs no redatzijas komišijas: pehz wahrda „waj“ list „wisch“ ir pahrpratums no redatzijas komišijas un pehz manām domam te buhtu domats, ka ne atbildetajš atrodas ahrsemēs, bet ja domatā atbildetaja dšihweš weeta atrodas ahrsemēs. Tā ka pahrlabojums pehz buhtibas ir nepareiš un pehz fatura leefs, es leefu preeschā wahrdu „wisch“ te neeweetot, jo tas sinamā mehrā grosa domas.

Presidentis J. Tšhakste: Wahrds peeder referentam.

Referents R. Eliafs: Pehz Holzmana lunga pastaidrojuma man teescham japasino, ka redatzijas komišija ir eenesusi šcho pahrlabojumu aiš pahrpratuma. Es nemu šcho pahrlabojumu atpafal.

Presidentis J. Tšhakste: Šhis pahrlabojums teef nemts atpafal. Eebildumu naw? Peenemts.

Referents R. Eliafs: Tad tahlat papildinajums pee 1919. g. 18. augustā peenemteem pagaidu noteikumeem par pilsehtu domneeku wehleschanam. Šche ir tikai pahris pahrlabojumu otrā teikumā un proti „peeweenojamo kandidatu šarakstu“ weetā list „faweenojamo kandidatu šarakstu“. Tad otrā teikumā wahrdu „pirmeem trišš šarakstiteem“ weetā list „pirmeem trišš šarakstiteem“.

Presidentis J. Tšhakste: Waj buhtu kahdi eebildumi pret šcheem pahrlabojumeem? Ja naw, tee peenemti.

Weidsot wehl ir šinajums no luhgumu un šuhdsibu komišijas referenta atteezibā us teem litumprojekteem, kuri peenemti. Wahrds N. Kalniram.

N. Kalnišch (sozialdemokrats): Luhgumu un šuhdsibu komišija ir eerosinajusi kahdus 3 litumu pahrgrosijumus, tas ir nepeezeeschami tapehz, ka komišija ir atduhrusees us dascheem schlehrschleem šawā pratiskā darbā un naw eespehjams šekmigi weikt toš usdewumus, to augstā šapulze komišijai ir usdewusi. Tā ka šche pahrgrosijumi aiššlar parastās teeschānas šahrību, kahda pastahw muhšu litumā, ir nepeezeeschami, lai par teem dotu šawu atšaušmi juridiskā komišija. Šapehz luhgumu un šuhdsibu komišija.

leef preefšhā nodot šhos pahrlabojumus juridiskai komišijai preefšh
atsaukfmes, kura tiftu ifdarita pehz eefpehjas ahtri.

Prezidents J. Tšhakte: Šho projektu leef preefšhā nodot juridiskai
komišijai. Waj buhtu kahdi eebildumi pret to? Ja naw, tad peenemti.

Lihds ar to ir isbeigta šhis fehdes deenas kahrtiba. Nahkofšhā fehde
notifs otrdeen 10. maijā pulksten 5. pehz pušdeenas.

(Šehdi šlehds pulksten 10 wafarā.)

III. šefijas 25. šehde 10. maijā 1921. gadā

(Atklahta plkst. 5.45 pēc pusdeenas).

Pikums par 55 miljonu atwehleshanu Latgales skolam (trešdais lašijums). — Jantajums isglibtibas ministrim skolū leetā. — Noteikumi par walšs ziwileerednu un wīnu gimenū lozekli nodroschinashanu ilimibas gabijumos (sozialās skumdoishanas komisijas atfinums par scho noteikumu noraidishanu teef nodots juridiskās komisijas zaurifattishanai). — Pikums par Latgalē spehtā efošho noteikumu pahrgrosijumu atteezibānū garā ilimeem, turimeh meem, meh meem, tā art us isshkehrdetajeem (šeidšamibas kabrtā peenemts biwoš lašijumos). — Komissiju pahrwehleshanas šastanā ar pahrgositi kabrtibas rullā prastibu par komissiju šastahwū šamafinashanu.

Presidents J. Šchakste: Satwerfmes Sapulzes šehde atklahta.

Turpinasees deenas kabrtiba, kura jau agrat ir tikusi isfludinata.

Bes tam man ir japasino augstai šapulzei daschas wehl eenahkufshas apšweikuma telegramas: no Daugawpils aprinkta padomes; no Waltas garnisona karawihreem; no Daugawpils garnisona un wina preekschneeka; tad no Mehru pagasta pilsoheem.

Atteezibā us šastahwū ir šekofshi pasinajumi. Satwerfmes Sapulzes lozeklis Šhaberts luhds atwafinajumu no 15. maija lihds 1. junijam. Presidijš winam to domā atlaut; waj buhtu kahdi eebildumi pret scho atwafinajumu? — Ja naw, tad tas ir peenemts.

Tad Satwerfmes Sapulzes lozekli Kurfits un Rubins pasino šekofcho:

„Ar scho pasinajam, ka esam isstahjuschees no lihdsšhinejam šrakzijam un eestahjuschees Satwerfmes Sapulzes darba partijas šrakzijā“.

Šekofshi likumprojekti ir eenahkufshi, kuri nododami atteezigām komisijam: pahrgrosijumu projekts pee pagaidu noteikumeem par eekšhejās apšardšibas organisheshanu no 5. dezembra 1918. g. Nododams pašchwaldibas komisijai. Šebildumu naw? Peenemts. Tad noteikumi par laukšaimneezibas atjaunosshanai isšneegto walšs aishdewumu nodroschinashanu ar parahdneeku nekustamu mantu — juridiskai komisijai. Šebildumu naw? Peenemts.

Tad ir luhgums, lai Satwerfmes Sapulzes lozekli Radšinu šauktu pee atbildibas us šoda likumu 129. panta pamata, — nododams Satwerfmes Sapulzes lozekli leetu ismekleshanas komisijai. Tad teef luhgts isšneegt atpakaļ rikšojumu par nodokli no naudas un naudas dokumenteem, kuru iswed wai šuhta us ahršemem. Šš luhdsu komisijas atšauksmi. Wahrds Blodneefam.

U. Blodneeks (demokratu šaweeniba): Man ir jasino, ka jau agrat bija no Satwerfmes Sapulzes lozekleem eefneegts parakšits preekschlikums, lai scho projektu par nodokli no naudas un naudas dokumenteem dotu atpakaļ waldibai. Tas nahza šastanā ar jaunās finansu politikas daschām eesh-

metām linijām un tendenci eewest jaunu nodokli no naudas dokumenteem lihdē ar registraziju, jo tas šastanetu ar wīfu to politiku, kahdu grib eewest, nofahrtojot muhsu finansielo jautajumu. Toreis tee lozekli, kas parakstija preekschlikuma, taisni gribeja nahst pretim wehlejumam, kurfch nahza priwatā fahrtā, no finansu ministrijas. Echodeen finansu un budžeta komisiā, laika truhkuma dehl, newareja apspreest preekschlikumu, kurfch eefneegis komisiā no waldbibas, isdot to atpafal. Bet eewehrojot to tendenci, kahda walda, es ne komisiijas wahrda, bet a priori paredsot komisiijas spreedumu, waru issazi- tees par preekschlikuma atpafal atdoschanu, jo ari preekschlikumu, furu eefneedsa jau labu laiku, bija parakstijuschas gandrihs wīsas frakzijas.

Presidents J. Ešhakte: Komisiija issafas par atdoschanu. Teef litts preekschā scho likumprojektu atdot atpafal ministru kabinetam. Waj buhtu kahdi eebildumi pret to? Ja naw, tad peenemtš. Atkriht otrs preekschlikums.

Pahrejot us deenas fahrtibu, mehš papreekschu isluhofim zauri likumu par 55 miljonu rublu atwehleschanu Latgales skolam. Pahrlabojumi un papildinajumi nekahdi naw eenahkuschī. Es litfchu scho jautajumu tagad treschā lasijumā us balsofchanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par schi likumprojekta peenemšchanu. Luhdsu peefehstees. Es luhdsu pazeltees toš, kas ir pret schi likumprojekta peenemšchanu. Naw. Es luhgschu beidsot pazeltees toš, kas atturas no balsofchanas. Ari naw. Schis likumprojekts treschā lasijumā teef peenemtš.

Jr eenahzis jautajums, parakstits no Trafuna, Kempa, Welkmes, Skan- gela, Turkopula. Es luhgschu sekretaru nolafit.

Sekretars R. Jwanowš:

„Satwersmes Sapulzes Presidenta fungam!

Jautajums isglichtibas ministrim
Latgales skolu leetā.

Augsti godats Presidenta fungš!

Apafschā parakstijuschees laipni luhds Juhš zaur Satwersmes Sapulzi greeftees pee isglichtibas ministra funga ar sefoscho jautajumu:

Waj sinams ir isglichtibas ministra fungam, ka wīšā Latgalē, pee wairat nekā 500.000 eedshwotajeem, lihdē schim pastahw tīfai weena walstis widus skola Rehseknē un schi weenigā widus mahzibas eestahde ir nostahdita tīf truhzigi un nolaidigj, ka starp pedagogisko personalu un skolneefeeem weenmehr noteef jadursmes, zaur to zeesch mahzibas leeta un skola nesafneeds jawus isglichtibas un audsinaschanas usdewumus.

Waj isglichtibas ministra fungam ir sinams, ka wīšā Latgalē lihdē schim naw nodibinats neweens skolotaju seminarš un ka Rehseknē pastahwoschee pro- wiforistee skolotaju kurfš toti wahji apghdatt ar naudas un mahzibas lihdset- keem, atrodas nepeemehrotās telpās, ka kuru pedagogiskais personals naw atteezigs saweem usdewumeem un kurfšantu staitis ir neezigs, salihdsinot ar sko- lotaju truhkumu Latgalē.

Waj isglichtibas ministra fungam ir sinams, ka Latgalē nepastahw neweena profesionala skola un par aroda skolu atwehleschanu nemas neteef ghadats.

Waj isglichtibas ministra fungam ir sinams, ka Latgales skolam stiprā mehrā peetruhtst skolu grahmatu un mahzibas lihdsektu un ka par to toti nepee- teefschī ir ghadats tīfai no priwatas puses, bet no ministrijas puses naw sperti nekahdi nopeetni šoli, lai Latgales skolas tiftu apghdattas ar atteezigām skolu grahmatam un bibliotekam.

Ja tas wīš ministra fungam ir sinams, tad ko winsch ir darijis, waj tuwakā nahkotnē domā darit, lai Latwijas eedshwotaju treschā dafa Latgalē

tittu pee wairafām widusškolam, pee školotaju seminareem, arodu školam un pee atteezīgām školu grahmatam latgaleešchu išklošnē, kura ir latgaleešchu mahies waloda, ar lifumu noteiktā par Latgales školā mahzibas walodu.

10. maijā 1921. g.

Jr. Trafunš, O. Turkopuls,
F. Kempš, N. Stangels,
A. Welkme,

Presidents J. Tschakste: Wahrds peeder Trafunam.

Jr. Trafunš (Latgales křistigo semneeku šaweeniba): Es, mani funkci, jau esmu runajis par isglihtibas stahwokli Latgalē un negribu to šchodeen atfahrtot, ko jau esmu teizis. Bet es gribu dot jums pawisam zitu ainu par Latgales školu stahwokli. Pirms kara mums Latgalē bija Rehsfeknē weena walstis wihreeshu gimnasija, walstis seeweeshu gimnasija, priwata seeweeshu gimnasija; bija amatneezibas skola, bija tirdsneezibas skola. Tad bija pilseh-tas skola, tad bija priwatiskolotaju kursi. Rā redseet, weenu dalu no školam uštureja pati walstis. Mahzibas waloda bija kreewu waloda. Leelaku dalu no školam uštureja priwatpersonas ar šaweem lihdsflekem. Rehsfeknē nodibi-natā tirdsneezibas skola bija wahrda pilnā nosihmē latweeshu skola. Nodi-binatajs bija latweetis Ralninsch, školas waditajs ari bija latweetis. Školu galwenā kahrtā pabalstija tā šauktee klerikali un basnizas funkci, gan preefch školas nodibinaschanas, un kad Ralninsch neilgi pehz tam nomira, basnizkun-geem bij uštahdits jautajums, waj wini gribēs skolu pabalstit. Tas tika apšolits un škola tika apmekleta no latweeshu behrneem. Lai gan mahzibas bija kreewu walodā, tad tomehr tika pasneegta ari latweeshu waloda un tā tika weizinata ari leelakā mehrā tautiskā apšina. Bes tam Rehsfeknē bija nodibinata priwata katolu skola, kuru nodibinaja ari klerikali un basnizas funks Mikodems Ranzans un uštureja ar šaweem lihdsflekem. Bes tam Rehsfeknē bajn. z^ungi nodibinaja tipografiju un basnizfunks Škrinda isdewa weenigo latweeshu awisi. Tā, mani funkci, bija nostahdita skolu leeta netikai Rehsfeknē, bet tas bija tā wišā Latgalē. Tas bija tad, kad nebij mums ne demokratiskas břiwhibas, ne liberalisma. Tahds pat školas stahwoklis, ne flittats, bija ari Daugawpili. Starpiba bij tikai ta, ka Rehsfeknē tika wairat modinata tautiskā apšina, kas Daugawpili tahdā mehrā nebij. Tā, mani funkci, skola bij nostahdita jau pirms kara Latgalē wispah un Rehsfeknē atfewiŃhi.

Bet pasfatifimees, tā Ńhi leeta tagad nostahdita, kad mums ir demo-kratiskas břiwhibas, kad muhu walstis ir nodibinajusees. Par wišu Latgali ir tikai weena weeniga widusškola Rehsfeknē, pee kam Kursēmē un Widsemē no walstis lihdsflekem teef ušturetas 20 widusškolas. Wišā Latgalē naw neweenas profesionalas školas, pee kam Kursēmē un Widsemē tahdas, uštu-retas no walstis lihdsflekem, ir 7. Bes tam Ńhi Rehsfeknes skola, walstis gimnasija, darbojas loti wahji. Mums jau bija gadijums par to runat, ka školotaju personals naw pilnīgi apmeerinoschs; ka ir školotaji ari tagad, kureem naw pateesā školotaju diploma. Bes tam tai školā ilgu laiku pasneedsa stun-das bijuŃhee bolschewiki un komunisti, kuru domu wirseens un programa no bolschewiku laikeem jums loti labi sinama. Šhi skola, walstis gimnasija, ir nostahdita tā, ka daschi zilweki greešās pee manis ar jautajumu, kurā školā nodot behrnus waj walstis gimnasijā, waj priwatā kreewu gimnasijā. „Rā latweeshi,“ wini šaka, „mehs negribam atdot behrnus kreewu gimnasijā, bet

walstis gimnāzija ir nostahdita tā, ka mehš negribam isaudsinat šawus behrnis flitti un labat atdodam tos freewu gimnāzija. " Bes tam ir fuhdibās, ka latgaleeschu behrni tur teef peeemeeti par šawu walodu un par šawām eerasham. Inemot šho skolu, Rehseknē no skolam ir wehl weena privata freewu gimnāzija, furā, šaprotamš, mahziba teef pašneegta freewu walodā, kas šastan ar likumu. Bet ari walstis gimnāzija mahzibas teef pašneegtas freewu walodā, tapehz, ka naw grahmatu un naw peeteekofcha personala, kas waretu mahzibas pašneegt latweeschu walodā. Inemot šhis diwas gimnāzijas ir wehl schihdu skola, us furu pehdejā laika ir pahrgahjis no walstis gimnāzijas atzeltais Melameds. Tur ari, nesin waj aif patriotisma, waj aif šahda zita eemesla, mahzibas teef pašneegtas tikai freewu walodā. Šaprotamš, ka zitadi tas newar notikt. Bes schim trijām mahzibas eestahdem Rehseknē ir wehl skolotaju kursu. See skolotaju kursu bija wahji nostahditi un paliks wahji nostahditi. Man bija gadijums šarunatees ar weenu skolotaju, kursu waditaja amata beedri, kursu isfazija šawu leelo brihnischanos par to, ka sinama organizacija newar ušturet to kursu waditaju un to isflehdsa no organizācijas, bet winsch brihnijas wiswairat par to, ka tahdai personai war uštizet behrnu audsinashanu. Arodneeziskās skolas naw ne tikai Rehseknē, bet ari pa wisu Latgali. Mums ir sinams wiseem loti labi, ka newar buht runas par pamatškolu nodibinashanu Latgalē, newar buht runas par isglibtibu Latgalē, ja mums naw peeteekofchi dauds skolotaju. Peeteekofchi dauds skolotaju mehš waram dabūt tikai tad, ja mums buhs sinamas eestahdes, kas mums dos peenahzigi šagatawotus skolotajus. No skolotaju kursu mehš tos šagaidit newaram. Buhtu nepeezeeschami wajadsfigs atklaht skolotaju seminaru. Šau gadu atpakal Latgales leetu departamentā bija gataws budscheta projekts par skolotaju seminaru atklashanu. Bes tam man personigi tika runats isglibtibas ministrija, ka isglibtibas ministrija nospreedusi pehz jauna gada atklaht skolotaju seminaru. Kas pee tam ir wainigs, ka skolotaju seminarš Latgalē lihds schim laikam naw atklahts? Waj te waiwiga isglibtibas ministrija, waj te wainigs Latgales leetu departaments? Es zeru, ka mehš šho leetu dabusim pilnigi isflaidrotu no muhsu waldibas eestahdem tepat no ši katedra.

Man personigi tika atbildets isglibtibas ministrija, kad mehš greešamees šakzijas wahrda ar jautajumu, ar luhgumu, lai tiktu atklahts nekawejoschi skolotaju seminarš; ministrija mums atbildeja, ka wina esot atsinusi par nepeezeeschami wajadsfigu atklaht skolotaju seminaru Latgalē, bet Latgales leetu departaments pašludinajis, ka pagaidam latgaleeschu peeteekot ar skolotaju kursu, jo newarot atrast peenahzigu skolotaju, seminaru waditaju. Muhs ši atbilde newar apmeerinat, jo ja ari Latgales leetu departaments pateesi tā buhtu atbildejis, tad isglibtibas ministrijai pašchai wajadsjeja atsiht to, ka skolotaju seminarš preefsch Latgales ir nepeezeeschams un wajadsjeja pašchai us šawu rofu to atwehrt. Šapat muhs newar apmeerinat, mehš newaram tizet tam, ka wisā Latwijā newaretu atrast zilweku, kas špehtu wadit skolotaju seminaru.

Redseet, fungi, tahdā stahwofli atrodaš Latgales skolu leeta. Mehš waram runat par šo gribam, waram runat pret šlerikalisma esšaidu un wehl wairat, mehš waram runat par demokratiskām brihwibam, bet fakti rahda pašchi, ka bija ar skolam Latgalē tais laikos, kad mums nebij ne walstis lihdschlu, nebij ne brihwibas, kad mehš bijām apšpees, kad Kreewijas

waldiba skatījās uz mums nelabvēhligi; un tā ir tagad, kad mums ir demokrātiskās brīvības, kad mums ir šawa valstis un teesības. Jau reis es esmu runājis no šchi katedra un airahdijis uz to, ka Latgalē ir mūhsu frontes linija. Ja mehš skatītimees tikai no tautiskā redzes stahwolla, tad mums jāstrahdā pret pahrkreewošānu, pret polonizāciju, mums šewišski jāweizina tautiskā apšina un isglihtiba Latgalē. Tā dara katra walstis, katra tauta, kura labi šaprot šawas interesēs. Bet te mehš esam gahjuschi pawisam pa zitu zelu. Mehš esam gahdajuschu par Kurfemi un Widsemi, kur školu bija wairak, kur isglihtiba bij augstaka, bet uz Latgali mehš esam atmetuschu ar rofu, to mehš neesam eewehrojuschu. Es nerunāschu par ziteem jautajumeem, ko Latgalē mehš par šcho gadu esam eeweduschu. Par šcheem jautajumeem mehš runāsim tad, kad buhs runa par budžetu. Tad mehš redšesim, ka Latgale ir tikusi isleetota, tā šawā laikā isleetoja španeeschu Ameriku, tā šawā laikā isleetoja kreewi Sibiriju. Katrs brauzā uz Latgali eedšihwotees, par latgaleeschēem pašmeetees, pajokotees. Bet tā Latgali apgaismot, pazelt, tā peerahdit, ka mehš esam weenas tautas brahli, ka mehš Latgali pee šewiš gribam šaistit, to zelu mehš neesam gahjuschi. Mani funkci, par noschēlošānu ir jaatšihstas, ka plaisha stary latgaleeschēem un latweeschēem, kuru bija rādijusi wehturiskā pagahstne, ir tapusi wehl leelaka. Wišs pagahjuschais gads ir šcho plaisu, šchos šchēherschlus, padšilinajis neshamehrojāmā mehrā. Mani funkci, wajag atšiht, ka pee ta bijuschu wainigi ne latgaleeschi, par kahdeem dāschreis winus warbuht domā, un pret wineem isturejuschēes ar šinamu neustizibu. Ne, mani funkci, pee šchis plaishas padšilināšānās ir strahdajuschu pašchi balteeschi. Kad latgaleeschi ilgus gabus strahdāja, tā lai apweenotu tautu, tā mums ir šinams no pagahjuschēem laikeem, tad ari tai laikā balteeschi negribeja no mums nēka dširdet par tautas apweenoschānu. Man pašam, mani funkci, bij gadijums, kad es Rīgā greesošs pee derigu grahmatu nodalas ar jautajumu, par ko wina neišdod grahmatas ar latinu burteem preešč latgaleeschēem tai laikā, kad mums latgaleeschēem wehl nebij brihw domat netikai par školam, bet ari par grahmatu isdoschānu, tad man uz to atbildeja, lai gahdajot latgaleeschi pašchi par šewi. Un teescham, kad stary mums, latgaleeschēem, Peterburgā 1906. un 1914. gadā gahja štrihdi par apweenoschānos ar Baltiju un uz kahdeem nosāzijumeem apweenotees, tad balteeschu prese, awišes negribeja pazelt neweena wahrda, tikai mehš pašchi usstahdijām to jautajumu. Mehš greesamees pee balteeschēem ar jautajumu, waj wini grih ar latgaleeschēem apweenotees waj ne, un ja mehš nedabušim to atbildi, tad mehš eesim pašchi šawu atšewišchtu zelu. Kas notika tani laikā, tas noteek ari tagad. Uri tagad balteeschi neshaprot latgaleeschu gara un dwehseles. Tas, mani funkci, noteek ari tagad. Es peemineju no šchi katedra ne weenu reiši ween, kad latgaleeschi nahza pee latweeschēem ar apweenoschānās domu, tad wini bija pilnigi pahrlēezinati, ka balteeschi winus šanems ar preeku. Bet latgaleeschi ne tikai te, Satwerimes Sapulzē, peedšihwoja zaur likumeem, kuri isdoti taisni pretigi latgaleeschu garam, bet ari pee darbības, kura notika Latgalē, pee isglihtibas un kulturās weizinašānās. Bija labi Latgales lini, labi Latgales mešchi, labas bija Latgales ahdas, labi bija dāšchi amati Latgalē, tas wišs bija labs, bet kad wajadseja likt Latgalē darbu, eedšinatees latgaleeschu garā un dwehšelē, weizinat latgaleeschu isglihtibu, latgaleeschēem nahkt pretim ar labu un atklastu širdi un wineem parahdit, ka latgaleeschu dšihwe tagadejā brihwā Latwijā

naw wiš gruhtafa, bet weeglafa — to latgaleešchi lihds šchim laikam naw manijufchi. Pa leelakai dalai nahza no Latgales tikai fuhdsibas un, mani funkci, tee wahrdi, kuruš no šchi katedra runaju par teem fakteem, kuruš eš peewedu pašchā fahlumā, naw tuffchi wahrdi, bet dibinajas uš fakteem. Ves skolam, nemšim, peemehram, muhfu dramatiškos kursuš. Tad mehš, tagadejee tautas darbineeši, kaš te ešam, neišlehdšot ne Latgales departamenta ministra beedri Rindsula lungu, ne Kempa lungu, ne zituš wezoš darbineešuš, kad mehš bijām Peterburgā, mums nebij neweena rubla, bet mums bija dramatiškais pulzinsch un pehdejā laikā musikalā šabeedribā bija katru fwehtdeenu teatra israhdeš ar fori un tautas dšeesmam. Un tee, mani funkci, bija ne sozjaldemokrati, ne liberaki, ne leelineeši, — tee bija klerikali, kopā ar ziteem tautas darbineešiem, kaš to weizinjaja un darija, kuri ari tagad te ir. Wini no Peterburgaš pahrzehla dramatiškos kursuš ari uš Rehsefni, kuri pastahweja lihds leelineeku laikam un teatra israhdeš gahja pa wisu Latwiju. Bet tagad, kad mums ir sawa walstš, šawi lihdselki, mums nodibinajās, jau no pašcha fahluma dramatiški kurši, papreešchu Rīgā, bet Rīgā wini newareja pastahwet, jo latgaleešcheem bija gruhti braukt uš Rigu un te uštuteeš, tad wini tika pahrzelti uš Rehsefni un ištuta. Tā, mani funkci, stahw ar Latgales isglihatibas lihmeni un ja mehš šchodeen ešam eesneegufchi šcho jautajumu, tad ne tapehž, ka jumš, mani funkci, brihw nofawet laiku. Mehš štatameeš uš Latgales jautajumu kā uš walstisku un kā uš nopeetnu jautajumu. Mehš štatameeš ne kā pešimisti, kureem Latwijas tauta un Latwijas walstš naw mihla, bet mehš štatameeš uš šcho jautajumu kā latweešchu patrioti, kuri grib, lai muhfu walstš taptu štira un lai muhfu tauta buhtu peenahzigi isglihatota un tikai tad mehš warešim noštahteeš materieli, kā taš buhtu wajadšigš. Un tapehž, eesneegdami šcho jautajumu, mehš pilnigi zeram, ka isglihatibas ministrija eenešiš šchini leetā pilnigu gaismu un škaidribu, kaš ir wainigš, waj Latgales leetu departamentš, waj isglihatibas ministrija ar sawu tuwiedšibu, kaš bij peemirfuši Latgales leetu. Mehš zeram ka uš preešchu tišš peelikti wišt špehti, lai ištahotu to kluhdu, kuhda lihds šchim bij darita latgaleešchu isglihatibas leetā, un ka skolotaju seminarš nekawejošchi tišš atklatš.

Presidentš J. Šchakste: Eesneeglaiš jautajumuš tišš wiršitš tahlatani fahrtā, kahda paredseta fahrtibas rulli.

Deenas fahrtibas nahkošchais preešchmetš ir noteikumi par walstš žiwileerednu un winu gimenu ložeklu nodroščinafchanu šlimibas gadijumuš. Referentš Rudšitš.

Referentš T. Rudšitš: Žeenijamā šapulze! „Waldibas Wehšinescha“ šch. g. Nr. 17 no 22. janwara publizeti no kabineta ištotee noteikumi par walstš žiwileerednu nodroščinafchanu šlimibas gadijumuš. Šchee noteikumi bij nodoti žaurštatišchanai sozjalai likumdošchanas komišijai, kura atšina, ka šchee noteikumi janoraida aiš šekofšcheem motiweem. 15. dezembri šag. g. Šatwerfmeš Šapulze peenežma papildinajumuš un pahrlabojumuš par strahdneeku nodroščinafchanu šlimibas gadijumuš. Šchi likuma 258. pants šaka, ka šchee noteikumi, t. i., nodroščinafchanas noteikumi, šihmejas ari uš walstš un pašchwaldibas ušnehmumeem un eestahdem. Ja kabinets 17. janwari atrada par wajadšigu ištot fewiškluš noteikumumuš eerednu nodroščinafchanai šlimibas gadijumuš, tad azimredšot naw bijušchi nodroščinati ne walstš žiwileeredni ne wišpahr walstš darbineeši. Wareja domat, ka likumu, kaš peenemtš 15. dezembra fehdē šheidsamibas fahrtā, waldiba atteezinās uš

walsts darbineeem, bet 17. janvārī isdotee noteikumi rahda, ka waldiba ir mehginajusti isdot fewiškūs noteikumus, lai tā raditu eefpehju neatteezinat šhos no Satwerfmes Sapulzes 15. dezembri peenemtos noteikumus par walsts darbineeeku nodroschinaschanu flimibas gadijumos. Isejot no tahda redfes weedokta, ka Satwerfmes Sapulze ar 15. dezembra lehmumu ir gribejusi nodroschinat ari walsts darbineeekus flimibas un zitos gadijumos, un ka pehz scheem noteikumeem mediziniškā palihdsiba jasneeds darba dewejam resp. waldibai, isdodot 17. janwara noteikumus isnahl pretruna ar Satwerfmes Sapulzes peenemteem noteikumeem 15. dezembri pag. g. Šhi pretruna pastahw loti daudsoš pantos. Es tikai aisrahdischu us weenu no šhim pretrunam, proti us to, ka pehz likuma par strahdneeku nodroschinaschanu flimibas gadijumos ahrstefšjana resp. mediziniškā palihdsiba ir jasneeds us darba deweja rehkina, turpretim no kabineta isdotos noteikumos ir paredsets, ka weenu trescho dalu no isdewumeem mediziniškās palihdsibas sneegschanaī šebī pašchi darbineeeki. Tahdā kahrtā darbineeekem ir uswelta weena dala no teem isdewumeem, kuruš pehz Satwerfmes Sapulzes peenemtā likuma peenahktos segt darba dewejam. No otras pušes, ja us walsts darbineeekem liktu atteezinats Satwerfmes Sapulzes 15. dezembri peenemtais likums, tad darba ministrijai, kurai ar kabineta lehmumu ir nodota strahdneeku apdrošinaschanas leetu komišijas un padomes funkcijas, buhtu teešiba us ruhpnēezibas darba uštawa 308. panta pamata isdot nošazijumus par darbineeeku nodroschinaschanu flimibas gadijumos, bet šhee nošazijumi newaretu buht tahdi, kas runatu pretim Satwerfmes Sapulzes peenemtam likumam. Nemot wehrā to, ka pehz peefihmes pee 258. panta, walsts darbineeeki ir nodroschinami tāpat, kā pahrejee strahdneeki un darbineeeki un pehz teem nošazijumeem mediziniškā palihdsiba ir jasneeds darba dewejam us šawa rehkina, sozials šikumdošchanas komišija atrada par nepeenemameem no kabineta isdotos noteikumus par walsts ziwileerednu nodroschinaschanu flimibas gadijumos un leek preefšhā augstai šapulzei winuš noraidit.

Presidents J. Šchakste: Teek atklahtas debates par šcho preefšhlikumu. Wahrds Rehmanin.

J. Rehmanis (bepartejisko grupa): Sozials šikumdošchanas komišija leek preefšhā nekstatit waldibas eefneegtos noteikumus par walsts ziwileerednu un winu gimenu nodroschinaschanu flimibas gadijumos pehz šatura zauri un noraidit tos aīš formelem eemesleem, nemot wehrā, ka pehz dezembra mehneši peenemteem strahdneeku apdrošinaschanas likuma papildinajumeem un pahrgrosijumeem ir nodroschinati ari walsts eeredni. Man leekas, ja eeflatamees no mums dezembri peenemtā likumā, tad šhis jautajums naw tik škaidrs, kā to ir nostahdijusi sozials šikumdošchanas komišija. Tani 15. dezembri 1920. g. peenemtā likumā ir aīšrahdits, ka noteikumi šihmejas us walsts un pašchwaldibas usnehmumeem un eestahdem. Naw teiktš šhini likuma 258. pantā, ka šhis likums buhtu atteezinams us walsts darbineeekem, us eeredneem u. t. t. Tā tad to darbineeeku kategorijas, us kureem likums waretu atteetees, naw minetas. Tikai aīšrahdits ir, ka tas atteezas us walsts un pašchwaldibas usnehmumeem un eestahdem. Rā mums wehl buhs atminā, papildinatais Kreewijas likums par flimo šasem atteezas tikai us šabrikam un ruhpnēezibas eestahdem. Ari 257. pantā peenemtā likumā ir aīšrahdits, ka šhee noteikumi šihmejas us usnehmumeem un eestahdem, kur teek nodarbinais algots darba špehš. Balsojot par likuma

deenemſchanu 15. dezembri 1920. gadä, mehš domajam to atteezinat tifai uš tàm eestahdem un uš teem usnehmumeem, kureem ir kaut kahdaš ruhpneezibas eestahdes raksturs. Tãpat 258. pantä naw ašrahdiš, ka wiňſch atteeftoš teefchi uš eeredneem. Ja uš eeredneem wiňſch atteeftoš, tad likuma pantä par to buhtu teefchi teiftš, bet mehš redſam, ka 258. pantä ir teiftš, ka wiňſch ſihmejaš tifai uš walſiš un paſchwaldibaš usnehmumeem un eestahdem. Man leekäš ari, ka turotees pee ſchi likuma tekſta, mums janahš pee ſlehdfseena, ka tà noſtahdit leetu, ka to noſtahdijuſi ſozialäš likumdoſchanaš komiſija, gluſchi newar t. i., ka likumš buhtu atteezinamš uš wiſeem walſiš darbineeſeem t. i. uš eeredneem un wiſam walſiš eestahdem. Šchiš jautajumš ir ſtrihdiğš un tihri juridiſkaš dabäš jautajumš. Uri tani gadijumä, ja likumu toreif buhtu domatš atteezinat ari uš walſiš eeredneem, wiňſch tomehr neatteeftoš eo ipso ar likuma peenemſchanu, bet buhtu uš eeredneem atteezinamš ar ſewiſchku darba miniſtrijaš riħkojumu peħz 258. panta peeſihmeš, tiſliħdš waretu runat par to, ka atteezibä uš eeredneem paſtahw ſewiſchki nodroſchinaſchanaš noteikumi.

Te mums jaapſtahjaš pee tihri juridiſka jautajuma. Likumš par ſtrahdneeku nodroſchinaſchanu ſlimibaš gadijumoš ir peenemtš 15. dezembri 1920. g. Šchi panta peeſihme ſaka, ka ſchiš likumš buhtu atteezinamš uš walſiš usnehmumeem un eestahdem, kur paſtahw ſpeħlä ſewiſchki nodroſchinaſchanaš noteikumi ar ſewiſchku darba miniſtrijaš riħkojumu. Tã tad wajadsetu buht ſewiſchkeem nodroſchinaſchanaš noteikumeem, lai darba miniſtrija waretu ſpreeſti, kad likumš ir atteezinamš uš ſchim eestahdem. Sozialäš likumdoſchanaš komiſijaš referentš paſtrihpoja, ka tai momentä, kad ſchiš likumš ir peenemtš, 15. dezembri 1920. gadä, atteezibä uš walſiš eeredneem ſewiſchku nodroſchinaſchanaš noteikumumu nebija. Taš ir faktš. Šchee noteikumumi par walſiš žiwileerednu nodroſchinaſchanaš ſlimibaš gadijumoš iſdoti 1919. gada 16. julija likuma kaħrtibä, ir dateti 17. janwari un publižeti 22. janwari, tà tad peħz likuma iſdoſchanaš par ſtrahdneeku nodroſchinaſchanu. Te atkal ir tihri juridiſkš jautajumš, kuru mehš ſawä laiķä bijam aiſkeħruſchi pee debatem par to, kaš waretu tiſt iſdotš 16. julija likuma kaħrtibä. Taš jautajumš weħl naw iſtirſatš un-gul juridiſkã komiſijä. Waj waldiba tahdoš apſtaħloš wareja iſdot 16. julija likuma kaħrtibä ſewiſchkuš nodroſchinaſchanaš noteikumuš ari peħz ſtrahdneeku nodroſchinaſchanaš likuma iſdoſchanaš? Sozialäš likumdoſchanaš komiſija noſtahjaš uš ta weedokla, ka waldiba no ta momenta wairš newareja iſdot noteikumuš par eerednu un wiwu gimeneš ložekku nodroſchinaſchanu ſlimibaš gadijumoš un peeſihme pee 258. panta war atteeftoš tifai uš tàm eestahdem, kur jau pirms ſtrahdneeku nodroſchinaſchanaš likuma iſdoſchanaš buhtu bijuſchi ſpeħlä ſewiſchki nodroſchinaſchanaš noteikumi. Man leekäš, ka tà taħlaf tulkot likuma 258. pantu newaram. Naw bijuſchi nekahdi ſchkeħruſchi, man leekäš, ari teefchi peeturtees pee ſtrahdneeku apdroſchinaſchanaš likuma waldibai ari peħz tam iſdot ſewiſchku walſiš eerednu un wiwu gimeneš ložekku nodroſchinaſchanaš likumu ſlimibaš gadijumoš. 258. panta peeſihmē naw teiftš ka tifai par taħdäm eestahdem lemj darba miniſtrija, kuräš jau buhtu agrak paſtahwejuſchi ſpezieli apdroſchinaſchanaš noteikumi. Tadeħk, man leekäš, noſtahdit jautajumu tà, ka to noſtahda ſozialäš likumdoſchanaš komiſija, naw nekahda pamata.

Sozialäš likumdoſchanaš komiſijaš referentš eegahja likuma ſaturä un mehginaja atteħlot, ka waldibaš iſdotee noteikumumi par eerednu nodroſchina-

tojotees uš 258. pantu, atrod, ka neesot tatschu teiktis, ka uš eeredneem atteezas Satwerfmes Sapulzes peenemtais wispahrejais nodroschinaschanas likums, jo peesihme esot tikai runa par walsts usnehmumeem un eestahdem. Turpretim 1. pantā esot staidri teiktis par walsts usnehmumeem, eestahdem un wisam priwatam personam, kas nodarbina algotu darba spehku, tā tad kam esot ruhpnenezibas raksturs. Tā nepawisam newar tultot 257. un 258. pantus. 257. pants ir redigets tā, ka nodroschinaschanas likums atteezas ari uš wiseem eeredneem un tikai peesihme ir paredsets isnehmums no likuma. Tahda redakzija iswehleita tadehl, lai nebuhtu jausskaita likumā wifas strahdneeku kategorijas, kuru ir wairak simti. Wezais Kreewijas likums, fur dashadas nofars bija uffaititas, atteezas tikai uš weenu mafu datinu no strahdneekem. Tapehz pants nofala:

Schee noteikumi sihmejas uš wiseem usnehmumeem, eestahdem un personam furas nodarbina algotu darba spehku, isnemot tahlbrouzeju fugneezibas usnehmumus, par kureem noteiktis sewischks likums.

Peesihme 1. Schee noteikumi neishmejas uš algotu darba spehku laulfaimneziba.

Peesihme 2. Usnehmumos un arodos, fur apdroshinaschanas likums farschgitu apstahku dehl newar tift iswefts noteikta laika, darba ministrijai ir teeiba pagarinat likuma iswešanas terminu.

258. panta peesihme eet runa par walsts eestahdem un usnehmumeem, un woinsh atschiras no 257. panta tikai ar to, ka tur naw teiktis „wifas personas“, bet walsts eerednuos ari nenodarbina personas, bet tikai usnehmumi un eestahdes. Un tadehl ir staidri, ka 258. pants atteezina likumu uš walsts usnehmumos un eestahdes nodarbinateem. Tas ir wehl sewischki pastrihpots zaur atsewischka 258. panta eeweschanu. Un tapehz ir nepahrprotami, ka Satwerfmes Sapulze, peenemot likumu, ir gribejusi to atteezinat ari uš walsts darbineekem. Ja ir peesihme pee 258. panta, furā dota darba ministrijai eespehjamiba sinamos gadijumos pagarinat likuma eeweschanu dsihwē, tad tas ir preesch teem gadijumeem, fur buhtu sewischki noteikumi spehka; tahdi bija, jo pehz wezeem kreewu likumeem, kuri neeetilpst wispahrejā apdroshinaschanas likumā, kuru grosija Satwerfmes Sapulze, ir paredseti dashadi apdroshinaschanas noteikumi atsewischkos resoros, un ja mums schee likumi ir spehka, tad wineem ari wjadseja tift iswesteem, peemehram, finansu un tirdsneezibas-ruhpnenezibas resoros. Lai nezeltos farschgijumi, Satwerfmes Sapulze ir peenehmusi peesihmi, kura dod eespehju tahdos gadijumos darba ministrijai pasinot wispahrejā likuma eeweschanu. Bet Rehmana funks atsiht, ka preesch zimleeredneem, par kureem waldibas isdotos noteikumos eet runa, naw bijuschi sewischki noteikumi. Ja wini naw bijuschi, tad uš eeredneem wjadsetu atteezinat wispahrejo nodroschinaschanas likumu. Tas ir nepahrprotami un tā to sozials-likumdoschanas komisija ir fapratusi. Ja ministru kabinetis ir peenehmis noteikumus, kuri grosa peenemto likumu, tad tas gan ir nejuridisks folis un to newajadseja darit. Tas ir weens no teem foleem, pee kureem loti beeschi waldibas preeschstahwi ir kehruschees, lai apeetu augstato eestahdi — Satwerfmes Sapulzi. Schini gadiseenā Satwerfmes Sapulzei newajadsetu peelaiht tahdas leetas un wjadsetu atzelt noteikumus, kuri ir nelikumigi isdoti, un zaur to wehl reis pastrihpot, ka apdroshinaschanas likums atteezas uš wiseem walsts darbineekem, neatwellot wineem nekahdas sumas par ahrstehanos, sahlem u. t. t.

Presidents J. Tschakste: Neweens wairak pee wahrda nepeteizas. Es luhgschu referentu dot atsaufsmi.

Referents **I. Rudšits**: Uz eefneegteem preefchlikumeem man japa-
staidro, ka sozjalās likumdošanas komisija apskatīja no kabineta eefneegto
likumu pehz buhtibaš un tapehž preefchlikums nodot scho likumu atpakal
komisijai atkriht. Kaš atteežas uš otru preefchlikumu, nodot wīnu juridiskai
komisijai, tad komisijas wahrdā newaru issazitees, jo taš jautajums naw
apstātis.

Prezidents **J. Tschakste**: No Rehmana eefneegtais preefchlikums
stān tā:

„Sozjalās likumdošanas komisijas atsinumu par noteikumeem par
ziwileerednuun wīnu gīmenu lozeklu nodroschinaschanu sīmibas gadījumos
nodot juridistās komisijas zaurstatischanai.“

Referents sata, ka taš preefchlikums komisijā naw apspreests. Es
līschu scho preefchlikumu: uš balfoschanu. Luhdsu pazeltees toš, kaš ir par
scho preefchlikumu. Tagad luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret scho preefch-
likumu. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kaš atturejās no balfoschanas. Naw.
Balfoschanas isnahkums ir: par Rehmana preefchlikumu nodotās 73 balfis,
pret to 53 balfis un atturejees naw neweens. Tā tad preefchlikums p e e -
n e m t s. Schee noteikumi tiks nodoti juridiskai komisijai.

Nahfoschais deenas lahtibas punktis ir: Likums par Latgalē spehķā
efoscho noteikumu pahrgrošjumu atteezībā uš garā sīmeem, furlmeheem,
meheem, tā ari uš ischkehrdetajeem. Referents **Holzmanis**.

Referents **W. Holzmanis**: Mani kungi! Lihds ar Latgalē pastah-
woscho wezo Kreewijas eestahschu atzelschanu Latgalē ir radees tahds stah-
woklis, ka naw wairš neweenas eestahdes, kura waretu eezelt aifgahdneeziibu
par garā sīmeem, furlmeheem, meheem un ischkehrdetajeem. Tās eestah-
des, kuras likumā paredsetas, lihds ar Latgales peederibas pee Kreewijas
isbeigšanas, ir sawu gaitu beigushas, un tamdeht tur ir palikusi tulkcha
weeta. Scho robu peepildit ir sche preefchā zeltā likuma ufdewums. Projekts
isstrahdats teefleetu ministrijā, apstiprinats no waldibas un pahrsrahdats
juridiskā komisijā. Schini konkretā likumā Latgales ziwilā likumdošana teef
tuwinata tai likumdošanai, kura pastahw pahrejās Latwijas dalās. Nekahdi
jauni prinziipi netika usstahditi, bet galwenām lahtam wisi tee noteikumi, kuri
qzumirkli pastahw weetejos ziwilikumos (III. sehjumā), teef atteezinati ari uš
Latgali. Israhdiās, ka weens, otrs pahrlabojums ir jaewed, bet tee pahrl-
labojumi, kuri no jauna eewesti, naw prinzipielas dabas. Uz Latgali teef
atteezinats tikal, taš, kaš jau pastahw likumigā spehķā pahrejā Latwijā. Wai-
raf komisijai bija jafawejas pee tahdeem jautajumeem, kuri, leefas, komisijai
itkā nepeefriht un fureem ir wairaf walodneeziška daba. Komisijai bija jaiš-
schkiras, tā tulkot latweeschu walodā toš jehdseenus, kuras mehš fastopam
weetejos ziwilikumos (III. sehjumā) un kuri apsihmē atfewischkas garigo
sīmību palahpes. Pastahwoschais III. sehjums pareds sekoschu terminologiju
preefch garā sīmeem. Wīnsch nem wīspahrejo grupu, wīsus garā sīmos
un nosauz toš par „умалишенные“. Sahlak nahl tāš personas, kuras ir
garā sīmas, bet kurām sīmība wehl naw til tahlu attihstijusees, ka wīnas
newaretu noslehgt juridiskus darijumus. Schi personu kategorija pehz Kree-
wijas likuma ir nosaukta par „слабоумные“. Nahfoschā, jau stiprāta sīmī-
bas palahpe Kreewijas likumā nosaukta par „безумие“, un wīsaugstākā
palahpe teef nosaukta par „сумашествие“. Juridiskai komisijai bij jaišschkiras,
tā wīsus schos jehdseenus nosaukt latweeschu walodā. Sche wīnai bij jarih-

fojas loti usmanigi, jo tee tulkojumi, furi zelti preefšâ, lai toš eewestu likumâ preefš Latgales, lihds ar to šaistofšchi ari preefš turpmatâš likumu terminologijas wišâ pahrejâ Latwijâ. Vēhž deefgan apgruhtinofšam debatem un strihdeem juridiskâ komišija nolehma peeturetees newiš pee paratâš freemu terminologijas, bet nolehma tulkojumâ turetees pee wahžu terminologijas, kura leef preefšâ „Geistesranke, Personen von schwachen Verstand, Blödsinn und Wahnsinn“. Lihds ar to komišija nahža pee ta slehdseena, ka wišâ tâš perfonas, kuraš ir garâ flimaš, janofauz par garâ flimâm. Garâ flimee šadalitôš 3 patahpēs. Weena patahpe ir plahnprahtigee, t. i., garâ flimee, kureem netruhfst preefšch darijumu nofahrtošchanas wajadšigâš šaprašchanas špehjas. Nahtofšâ patahpe buhtu to perfonu kategorija, kura truhfst wajadšigo garigo špehju, un tâš nošauz par wahjprahtigee. Trefšâ patahpe — wišaugstatâ patahpe — buhtu ahrprahtigee. Saftanâ ar pastahwofšo likumu juridiskâ komišija noštahjâš us ta redseš stahwofla, ka wahjprahtiba war buht waj nu eedšimta, waj ari eeguhta wehla. Tas patš atteezinamš ari us ahrprahtibu. Ta war buht eedšimta un war tift eeguhta ari wehla. Tee ir galweene walodneezifšee jautajumi, pee kureem komišija apštahjâš. Šcho terminologiju komišija leef preefšâ Satwerimes Sapulzei apštirinat.

Kaš atteežas us likuma buhtibu, tad šcheit noteifšs, ka par plahnprahtigeeem aišbildniba naw eezelama, ka tee ir špehjiigi pašchi šawu mantu pahrwaldit un ar to rihtotees. Par tahdeem garâ flimeem, kaš kriht sem wahjprahtigo un ahrprahtigo jehdseena, eezelama aišbildiba no teefšâ eestahdem. Noteikumumi ir tee pašchi, furi pastahw pahrejâ Latwijâ. Lihds ar likuma eewefšchanu jaatzel tee Kreewijaš likumu noteikumumi, furi gan faktifški pastahweja, bet bija palikušchi tika us papira un furi šawu nošihmi bija šaudejušchi, jo tâš eestahdeš, ka hdaš likumâ minetas, wairš naw. Atteezigeem likumi atrodas likumu kopojuuma otrâ sehjumâ, 10. sehjumâ, 11. sehjumâ un likumu kopojuuma 14. sehjumâ. Tee atzelami. Juridiskâ komišija, eewehrojot to, ka Latgalē stahwofliš ir ahrfahrtingi nezeefšamš, ka tur naw wajadšigâš eestahdeš, kuraš eezeltu aišbildnibu, nahža pee slehdseena, ka šchiš likumprojektiš ir peenemamš steidsamibas fahrtibâ.

Prezidents J. Čakste: Komišija leef preefšâ steidsamibu. Eš lišfchu steidsamibu us balšofšchanu un luhdsu pazeltees toš, kaš buhtu pret šchi likuma peenemšchanu steidsamibas fahrtibâ. Luhdsu pazeltees toš, kaš atturas no balšofšchanas. Naw. Tâ tad steidsamiba weenbalšigi peenemta. Teef atflataš wišpahrejas debates pee šchi likuma. Neeens pee wahrda nepeeteizas. Eš lišfchu us balšofšchanu pahreju us pantu lašifšchanu. Luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret pahreju us pantu lašifšchanu. Luhdsu pazeltees toš, kaš atturas. Naw. Pahreja us pantu lašifšchanu peenemta weenbalšigi.

Wiršraffšs.

(Litums par Latgalē špehâ ešofšo noteikumumu pahrgrošjumeem atteezibâ us garâ flimeem, kurlmeheem un mehmeem, kâ ari iškhehrdeitajeem).

Cebildumu naw? Peenemtiš. 1. pants.

(1. Atzelot un pahrgrošot atteezigos Latgalē špehâ ešofšos noteikumus atteezibâ us garâ flimeem, kurlmeheem un mehmeem, kâ ari iškhehrdeitajeem, noteifš:

Plahnprahtigee, kureem netruhfst weenfahescho darijumu nofahrtošchanai wajašigâš šaprašchanas špehjas. war pašchi pahrwaldit un brihwi rihtotees ar šawu mantu),

Ēbildumu naw? Veenemts. 2. pants.

(Garā slimee, kureem truhst waju waj leelafās dafas garigo ūpehju, waj nu aij eedšimtas wahŕprahtibas, waj ari aij wahj- waj ahrprahtibas, kura uŕnahkufi wehlat, pehž ūfuma atšihstami par nepehjiġeem pahrwaldit un rihtotees ar ūawu mantu, tamdeht par wineem eezelama aijgahdniba).

Veenemts. 3. pants.

(Gara ūlimiba ir ūaweenota ar ūfuma paredŕeiam ūefam ūifai tad, ja ūehi ūlimiba konstateta no walūs waras. Tamdeht ūatrai ġimenei, kura atrodas gara ūlimais, ūa ari ūatram ġimenes lozefim ir teeūba paūnot par to apgabala teesai pehž ūlimā dūihwes weetas. Tahda pat teeūba ir ūatrai ūweūhai perūonai, kura peerahdijufi ūawu intereūi leetā, ūa ari prokuraturai).

Veenemts. 4. pants.

(Aisbildnibas eestahde, raugotees pehž apstahkeem, eezet par gara ūlimeem weenu waj wairafus aijgahdnus, kureem uūdod ūlimā mantas pahrwaldiūhanu un ūewiūchi ruhpeūchanos par ūlimā perūonu, nepeespeeshot tomehr aijgahdnus perūonigi ūopt ūlimo.

Ēzetor uū teesas lehmuma pamata aijgahdnus par gara ūlimeem, atteezigi aijbildnibas eestahdei wiūpirms jaewehero ūlimā tuwafee radineeki, ūa ari winam peenahkoūchā mantojuma atstahjeja pehdejois rihtojums.

Atteezibā uū aijgahdnu ihpaūchibam, atbildibu, ūlimā mantu pahrwaldiūhanu, norehūinu peepraūiūhanu no aijgahdneem un wineem peenahkoūchos atlihdūibu peemehrojami noteikumi, kuri pastaūw preeūch maūgadigo mantu aijbildnibas).

Veenemts. 5. pants.

(Wiūi ūem aijgahdnibas stahwoūcho gara ūlimo darijumi, ūewiūchi atteezibā uū winu mantu atūawinaūhanu, aijūhstami par ūpehūā neeūoūheem. Tas pats eewehrojams ari atteezibā uū darijumeem, kuruū wini, atrodotees jau gara ūlimibas stahwoūki, noūlehġuūchi pirms aijgahdnibas eezelūhanas).

Veenemts. 6. pants.

(Darijumi, kuruū noūlehġuūchi gara ūlimee pirms aijgahdnibas eezelūhanas ġaiūchā ūtarplaitā (lucida intervalla), aijūhstami par ūpehūā eūoūheem un tamdeht winu ūhini ūtarplaitā noūlehġtee ġuridifsee darijumi ir ūaiūtoūchi preeūch wineem un darijumu dalibneeteem).

Veenemts. 7. pants.

(Perūonai, kura kaut tahdas praūibas dibina uū tahdu darijumu (6. p.) ġuridifku noūihmi un eūamibu, ġapeerahda, ūa ūlimais, darijumu ūlehdsot pateesi atradees tahdā ġaiūchā ūtarplaitā).

Veenemts. 8. pants.

(Dabujufi ūinas par gara ūlimā iūweūeūoūchanos, atteezigi apgabala teesa eesahū iūmekleūhanu un ja aijgahdibā eūoūchā iūweūeūoūchanas pilnigi noūtaidrota, atzei aijgahdnibu un uūdod aijbildnibas eestahdei atūwabinat aijgahdnus no amata pehž tam, tad wini stahdijufi preeūchā aprehūinu un nodewuūchi weūelibu atġuwuūchā perūonai mantu, kura bijufi aijgahdnu pahrwaldiūhanā).

Veenemts. 9. pants.

(Perūonu, kura beū mehrūa un noūihmes tā ūhkeeūch ūawu mantu, ūa tas neūtahw ūamehrā ar winas eeiūūumeem un ġabaidas, ūa wina kritiū ġaligā truhūumā, uū radineeku waj peederigo luhgumu, ūa ari prokurora preeūchliūumu atteeziga apgabala teesa war atūht par iūūhehrdetaju. Tahdi luhgumi un prokurora preeūchliūumi zaurūtatami ġiwilprozefa liūumu 928. lihdj 939. pantos paredūetā ūahrtibā).

Veenemts. 10. pants.

(Lihdj ar to (9. p.) teesa atnem perūonai, kura atūhta par iūūhehrdetaju, pahrwaldiūhanu par winas mantu un uūdod atteezigi aijbildnibas eestahdei nodot pahrwal-

dīšchanu par iššēhrdetaja mantu weenam waj pehz wajadžibas ari wairakeem aīšgahdaem).

Peenemts. 11. pants.

(Atteezibā uš mantu pahrwalbišchanu, personāš, kuras teeša atsinuā par iššēhrdetajeem, peelihdinamaš garā slimeem; tamdehī wīā juridīškee darijumi, kuruš šchīš personāš noslēhgušas beš aīšgahdua peekrišchanāš, atšihstami par spēhtā neefošcheem; tahdi darijumi ir šaitošchi preekščī pretejāš pušes tīfai tad, ja tee nahf iššēhrdetajam par labu.

Atteezibā uš aīšgahdnu, ihpaščibam, atbildību, iššēhrdetaju mantu pahrwalbišchanu, norehkinu peepražīšchanu no aīšgahdaem un wineem peenahfoščoš atlihdšību peemehrojami noteikumi, furi pastahw preekščī mašgadigo mantu aīšbildnibas).

Peenemts. 12. pants.

(Darijumi, kuruš noslēhdšīs iššēhrdetajš pirmš winu atstahdišchanāš no ihpaščuma pahrwalbišchanāš un išludinaščinanāš par to, atšihstami par spēhtā efoščheem un šaitošcheem).

Peenemts. 13. pants.

(Aīšgahdniba par iššēhrdetaju turpināš lihds tam laikam, kamehr wairs naw šchaubu, ka wināšč galīgi grošīšīš sawuš dšihweš ušstātus un weidu un kamehr šchīš fakts netīkš atšihstā žiwilprozeša likumu 1936. un turpmāfoš pantoš paredsetā fahrtibā no tāš pajchaš teešaš, kura ezehluā aīšgahdnību).

Peenemts. 14. pants.

(Juridīškee darijumi, kuruš noslēhgušchi kurlēe, mehnee, kurlmehnee, atlee un tahdas personāš, kuruš ir žiti šīšīši truhfumi, atšihstami par spēhtā efoščheem, kamehr naw peerahdītš, ka minētāš personāš darijuma noslēhgūšanāš laikā newareja šaprašt darijuma mehrti un newareja noteikti išteift sawu gribu).

Peenemts. 15. pants.

(Žiwilprozeša likumu 1913. lihds 1939. pantuš atteezinat uš Latgali, pee kam weetejo žiwillikumu weetā, uš fureem atšauzāš žiwilprozeša likumu 1913., 1924., 1928., 1935. un 1936. panti peemehrojami šchi likuma 2., 3., 4., 9., 10. un 83. panti).

Peenemts. 16. pants.

(Peemehrojot žiwillikumu (Kreewijaš likumu krahjuma X. šehjuma I. daļa) 370. pantu, jaewehro: a) ka peenahfumi, furi ar šcho pantu peekriht šenatam, jaišpilda atteežigai apgabala teešai pehz šlimā pehdejāš dšihweš weetas Latwija un b) ka 378. pantā paredsetāš fahrtibas weetā japee ehro žiwilprozeša likumu 1927. pantā aprahditā fahrtiba).

Peenemts. Likuma otra daļa.

(Wišpahrejāš gubernu eefahrtāš likumu (Kreewijaš likumu krahjuma II. šehjums) 337. lihds 339. pantuš, žiwillikuma (Kreewijaš likumu krahjuma X. šehjuma I. daļa) 365. un 366. pantuš, 367. pantu ar peešihmi, 368., 372., 373. un 374. pantuš, 374¹. pantu ar peešihmi, 374². pantu ar peešihmi, 375. un 376. pantuš, 377. pantu ar peešihmi, 378. un 381. pantuš, labeerihžibas un droščibas nolikuma (Kreewijaš likumu krahjuma XIV. šehjums) 1916. gada šdewums) 299. lihds 313. pantuš, žiwilprozeša likumu 1460¹³. lihds 1460²³. pantuš un šaimneezibas eefahrtāš likuma (Kreewijaš likuma krahjuma IX. šehjums) 1912. g. turpinajums) 124. panta papildinajuma peelikumu — at 3 e l t).

Cebildumu naw? Uri peenemts.

Es liščhu tagad šcho likumu wišā wišumā uš balfoščchanu un luhdsu pazeltees toš, kaš ir par šchi likuma peenemščchanu. Luhgtu peefehstees. Es luhdsu pazeltees toš, kaš ir pret šchi likuma peenemščchanu. Naw. Es luhdsu pazeltees toš, kaš atturāš no balfoščchanāš. Naw. Šchīs likumš ir weenbališgi peenemts.

Mumš atleef wehl pahrwehlet komišiju fastahwu fastanā ar jauno likumu un beš tam noklausitees redakcijas komišijaš sinojumu. Bet eepreekšč eš pašinoju pahrtraufumu uš 20 minutem.

(Pahrtraufums no plši. 7 lihds 8.50 watarā).

Prezidents J. Tšakste: Satwerfmes Sapulzes sehde turpinās. Bežz fabričas rullā pahrgrošjuma daschu komišiu sastahws ir tizis samafinats. Sastanā ar to ir japahrwehl agrarā komišija, pašchwaldibas leetu komišija, isglichtibas komišija, sozjalās likumdoschanas komišija un satwerfmes komišija.

Es luhgtu eefneegt man rakstiskas kandidatu sīhmes. Agrarā komišijā ir eewehlamī pawisam 16 lozekli. Stahditi preefšā ir kandidati: Bauers, Rindsulis, Ufchmanis, Ulberings, Grantskalns, Bruschis, Firtšs, Rotans, Buschewizs, Dombrowfšis, Lindinš, Wilsons, Sterns, Zahlits, Jr. Trafunš, J. Janfons. Es nolafišchu wehl reis eefneegto kandidatu sarastu: Bauers, Rindsulis, Ufchmanis, Ulberings, Grantskalns, Bruschis, Firtšs, Rotans, Buschewizs, Dombrowfšis, Lindinš, Wilsons, Sterns, Zahlits, Jr. Trafunš un J. Janfons. 16. Waj augstā sapulze peekristu tam, ka par schein 16 nobalsotu us reisi („Luhfam!“). Es luhgšchu tagad pazeltees toš, kas ir pret schein 16 kandidateem agrarā komišijā. Naw. Kas atturas no balsoschanas. Naw. Tā tad schein minetee Satwerfmes Sapulzes lozekli ir weenbalsigi eewehleti agrarā komišijā.

Nahkofšā komišija buhs pašchwaldibas leetu komišija. Pawisam pašchwaldibas leetu komišijā bija wajadsigi 15 lozekli. Es luhdsu stahdit preefšā kandidatus. Jr proponeti fekofšchi kandidati pašchwaldibas leetu komišijā: Birsneeks, Jaunbehršs, Pabehršs, A. Lawrinowitsch, J. Trafunš, Reinhardšs, Pawlows, Ulpe, Bense, Grehwinsch, Kl. Kalnin, R. Birsneeks, Liebtals, D. Turkopulis, E. Bitte (Waldmanis no weetas: „No furas partijas Bitte?“ — „No tautas partijas!“). Es nolafišchu wehl reis wisu sarastu: Birsneeks, Jaunbehršs, Pabehršs, A. Lawrinowitsch, J. Trafunš, Reinhardšs, Pawlows, Ulpe, Bense, Grehwinsch, Kl. Kalnin, R. Birsneeks, Liebtals, D. Turkopulis, E. Bitte. 15 kandidati un 15 lozekli jawehl. Ja augstai sapulzei naw nefas pretim, tad es lufšchu wifus us reisi us balsoschanu un luhdsu pazeltees toš, kas ir par schein 15 kandidateem. Luhdsu peefehstees. Es luhdsu tagad pazeltees toš, kas ir pret schein kandidateem. Naw neweena. Es luhdsu tagad pazeltees toš, kas atturejās no balsoschanas. Ari naw. Weenbalsigi šchi komišija ir eewehleti.

Nahkofšā komišija ir isglichtibas komišija. 12 lozekli. Es luhdsu stahdit preefšā kandidatus. Litti preefšā fekofšchi kandidati: Sauleskalns, Salnis, Rotans, W. Seil, Kellers, Fifchmanis, Jrbe, A. Schwabe, Dehkens, Aspafija, Bersš, J. Kempš. Kandidati, furus nolafiju, ir tahdi: Salnis, Rotans, W. Seil, Kellers, Fifchmanis, Jrbe, A. Schwabe, Dehkens, Aspafija, Bersš, J. Kempš, Sauleskalns. Pawisam ir 12 lozekli. Waj augstā sapulze buhtu ar meeru, ja wifus nobalsotu us reisi? Es luhgšchu pazeltees toš, kas ir par schein 12 kandidateem. Luhdsu pazeltees toš, kas ir pret schein kandidateem. Naw. Kas atturas no balsoschanas? Ari naw. Tā tad schein 12 kandidati peenenti.

Nahkofšā komišija ir sozjalās likumdoschanas komišija. Es luhgšchu stahdit preefšā kandidatus. Teek proponeti fekofšchi kandidati: Bredis, Dahrneeks, Blodneeks, Zehneet, Kluge, A. Lawrinowitsch, Wenewizs, Rudšits, Bungšs, Wezkalns, Morizšs, A. Welme. 12 lozekli ir wajadsigi un 12 kandidati ir stahditi preefšā. Es litu augstai sapulzei preefšā schos kandidatus wifus us reisi balsot un luhgtu pazeltees toš, kas ir par schein kandidateem. Tagad luhgtu pazeltees toš, kas ir pret schein

kandidateem? Naw. Beidsot luhdsu pazeltees toš, kas atturas no balsoschanas. Naw. Tâ tad ſĥee kandidati weenbalsĥigi peenemti.

Tagad ſatwerſmes komiſĥija, ſaſtahwoſĥa no 16 lozekleem. Eš luhgtu ſtahdit preeſĥĥâ kandidatu ſaraſtĥu. Teel proponeti ſeſoſĥi kandidati: Sĥiĥmaniš, Nonahzš, A. Oſołš, M. Gailiſš, A. Bergš, Pabehrš, W. Seil, Sĥiĥmaniš, Botſĥagowš, Hellmaniš, Purgalš, Stujeneekš, P. Kalniſĥ, Petrewižš, Menderš, Zeelens, Dr. Kuruſĥiſtiš, Jr. Trafunš. Wajadſigi preeſĥĥ ſĥiš komiſĥijas ir 16 lozekli. Preeſĥĥâ ſtahditi 18 kandidati. Jr eenahziš preeſĥĥliſtums: Leekam preeſĥĥâ par minoritatu kandidateem balſot aiſſlahiti. Bet nu ir 2 kandidati wairaf. Warbuht, minoritates nemš ſĥo preeſĥĥliſtumu atpaſaf. Gezewhrojot to, ſa wairali kandidati uſdoti, nekâ komiſĥijâ wajadſigš, tad balſoſĥĥanai jantoeek ar ſiĥmitem. Eš leeku preeſĥĥâ tagad uſkraſtiſt ſiĥmites, pee tam uſkraſtiſt tiſai 16 kandidatus. Sĥiĥmites tiš isdalitas un uſſĥim iſdalitam ſiĥmitem wardš rakſtit. Eš wehl reiš nolaiſſĥu kandidatus. Luhdsu uſſlauſitees, lungi! Jr proponeti ſeſoſĥi kandidati: Sĥiĥmaniš, Nonahzš, A. Oſołš, M. Gailiſš, A. Bergš, J. Pabehrš, W. Seil, Stujeneekš, P. Kalniſĥ, Petrewižš, Menderš, Zeelens, Kuruſĥiſtiš, Jr. Trafunš, Sĥiĥmaniš, Botſĥagowš, Hellmaniš, Purgalš. Eš luhgſĥu ſiĥmites paturet pee ſewis, tapehž, ſa ſſaititaji ees ar urnam apſahrt un ſanems ſiĥmites no weetam. (Sauzeens no weetas: „Wehlreiš nolaiſſit!“). Wehl reiš? Eš nolaiſſĥu wehl reiš kandidatu ſaraſtĥu: Sĥiĥmaniš, Nonahzš, A. Oſołš, M. Gailiſš, A. Bergš, J. Pabehrš, W. Seil, Stujeneekš, P. Kalniſĥ, Petrewižš, Menderš, Zeelens, Kuruſĥiſtiš, Jr. Trafunš, Sĥiĥmaniš, Botſĥagowš, Hellmaniš, Purgalš. Waj ſiĥmites jau buhtu gatawas? Eš luhgtu ſiĥmites newiš aſſewiſĥli nodot, bet nodot no weetas. Gełĥĥ tam, ſa ſanem ſiĥmites no weetas, paſtahw kontrole, lai neteek nodotas 2 ſiĥmites. Waj ſaraſtiš ir pabeigiš? („Ja!“, „Wehl ne!“). Waj tagad, warbuht, wiſaš ſiĥmites ſaraſtitas? („Ja!“). Eš luhgſĥu kontroleerus ſanemt ſiĥmites. Balſu ſaſſaitiſĥĥanu iſdaris balſš ſſaititaji ſem ſekretara kontroles. Waj augſtâ ſapulze nebuhtu weeniš prahtiš, ſa pa to laiſu, ſamehr buhš ſſaitiſĥĥana, turpinatos eeſahſtaiš darbš? („Ja!“).

Wiſpirmiš paſinoſĥu par daſĥeem pahrgroſiĥumeem komiſĥijâš. Latgaleš ſemneeku ſraſzija leek preeſĥĥâ tirdſneezibas un ruhpneezibas komiſĥijâ W. Kuruſiſĥa weetâ deleget Rubuli un amneſtijâš komiſĥijâ W. Kuruſiſĥa weetâ Joſanu. Gebildumu naw? Peenemtiš.

Darba partija leek preeſĥĥâ ſozialâš liſtumdoschanâš komiſĥijâ Wenewiza weetâ deleget J. Trafunu un paſĥwaldibas komiſĥijâ J. Trafunu weetâ Wenewizu. Tid darba partija delege luhgumu un ſuhdſibu komiſĥijâ Rotana weetâ W. Kuruſiti. Uſ ſahrtibas rulla 45. panta pamata, luhdſ wahrdu M. Stujeneekš. Wahrđš Stujeneekam.

M. Stujeneekš (ſozialdemokratš): Augſtâ ſapulze! Weenas ſozialdemokratistaš ſraſzijaš dalaš uſdewumâ man ir japaſino augſtai ſapulzei, ſa ſraſzijaš beedrš Dermaniš ſawâ 4. maija runâ, turu wiſĥ tureja Satwerſmes ſapulzeš fehdê, neiſteiza tâš domâš un nepeeturejâš pee tâm direktiwam, kuraš ſraſzija winam bija dewuſi. Sozialdemokratiska ſraſzija ir tajoš eekſtatoš, ſa abſoluti nepeelaiſĥama ſtrahdneeku ſaimneezifſto ſtreiku dalibneeku wajaſĥana, ſa taš pehdejo ſtreiku laiſâ beſ ſĥaubam ir notiziš. Uſſtahdamâš pret nelikumigâm un nepeelaiſĥamâm ſaimneezifſto ſtreiku dalibneeku wajaſĥanam minetâ ſozialdemokratiskaš ſraſzijaš dala uſſtata par ſawu pee-

nahkumu pašinot, ka winas eestati nesedsas ar tām domam, kuras minētā sehde isteiza frakzijas beedrs Dermanis.

Presidentis J. Šchakste: Es luhgšhu redakzijas komišju nahft ar šinujumeem. Wahrds peeder Salnim.

Referents H. Salnis: Redakzijas komišija pee likuma „Pāpildinajums agrarās reformas likuma 4. daļai“ pahrmainija šcho wiršrakstu šchahdi: „Agrarās reformas likuma 4. daļas pāpildinajums“. „Zentralo semes eerihzibas komiteju“ rakšit ar leelo burtu. See ir wišt pahrlabojumi pee šchi likuma.

Presidentis J. Šchakste: Waj buhtu kahdi eebildumi? Ja naw, tad šchee pahrlabojumi peenemti.

Referents H. Salnis: Pee likuma „Pāpildinajumi un pāhrgrosījumi pee Satweršmes Sapulzes kahrtibas rulla“ redakzijas komišija pāhrgrosīja wiršrakstu šchahdi: „Satweršmes Sapulzes kahrtibas rulla pāpildinajumi un pāhrgrosījumi“, wahrdu „pee“ strihpot. Pirmā rindā 163. pantā agrako redakziju atzelt un winas weetā list šefošcho: „163. pantu agrakā redakzijā atzelt un ta weetā list šefošcho“. Treshā rindā isteizeemu „turai komišijai jaskata projekts wišpirms zauri“ komišija pāhrgrosīja šefošchi: „turai komišijai projekts wišpirms jaskata zauri“. 176. pantā agrako redakziju atzelt un ta weetā list šefošcho: „176. pantu agrakā redakzijā atzelt un ta weetā list šefošcho.“ Wairat nekahdu pāhrgrosījumu naw.

Presidentis J. Šchakste: Waj buhtu kahdi eebildumi pret šcheem pahrlabojumeem? Ja eebildumu naw — teef peenemti.

Kas atteezas uš šchodeen peenemteem likumeem, tad presidijs leef preekščā augstai šapulzei toš likumus, kuri peenemti un kuri wehl naw tikušchi no redakzijas komišijas zaurluhšoti, ka tur redakziju zaurluhšot tiktu ušdotš presidijam kopā ar redakzijas komišiju. (Walsis no weetam: „Luhdsam!“). Kas buhtu pret šcho preekščlikumu, luhdsu pazeltees. Naw. Kas atturas no balsošchanas, luhdsu pazeltees. Uri naw. Preekščlitums peenemtiš un presidijs kopā ar redakzijas komišiju iškatis toš pantus zauri un išdaris redakzionelus pahrlabojumus. Uš 10 minutem pahrtraukums.

(Pahrtraukums no plkst. 9 lihš 10).

Presidentis J. Šchakste: Satweršmes Sapulzes sehde turpinajas. Pehz nodotdm šhmitem, kuru škaitis ir 138, Satweršmes komišijā ir eeweheleti šefošchee lozekli: Štujeneeks 138 balsis, P. Kalninsch 138, Petrewijs 137 balsis, Kurfšinsktis 137 balsis, Menders 136 balsis, Nonahzs 134 balsis, Osols 134 balsis, Zeelens 133, Seil 131, Šhmanis 130 balsis, Pabehrs 122 balsis, Jr. Trafuns 120 balsis, Šhiemanis 117, A. Bergs 91, Gailits 78, Purgals 77. See ir eeweheletee. Bes tām kā neeweheletee ir dabujuschi balsis: Botšagows 70, Hellmanis 62, Ušchmanis 1 un Pawlows 1 balši. No jauna eeweheletās komišijas teef luhgtas riht plkst. 12 eerastees preekšč konstitueschanās Satweršmes Sapulzē. Lihds ar to šchis sehdes deenas kahrtiba išbeigta.

Nahšochā plenarsehde buhs 20. maijā plkst. 5 pehz pusdeenas.

(Sehdi šlehds pulkstens 10.5 minutes wakarā).

Satweršmes Sapulzes išbewums

Krahjumā pee A. Gulbja, Rīgā.

J. Peterfona drufatawa, Rīgā, Suworowa eelā Nr. 20/22.

